

tv-15 naš TOVARIS

Št. 35
1. septembra 1983
Leto XXI

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Slovo od Mihe Marinka

Z žalnima sejama v skupščini SFRJ in SRS so se vsi organi in organizacije federacije ter republike Slovenije poslovili od slovenskega in jugoslovanskega narodnega heroja Miha Marinka.

Na žalni seji v zvezni skupščini je o njegovem življenju in delu spregovoril Krsto Popivoda, na osrednji slovenski žalni slovesnosti pa je o njem govoril Viktor Avbelj, predsednik predsedstva SR Slovenije.

Sicer pa so bile žalne seje v krajih, katerih častni občan je bil tovariš Marinko, in v delovnih organizacijah, ki so mu podelile listino častnega člana. Spominu na njegovo osebnost se je poklonila tudi Ljubljana in seveda kraji v revirjih, odkoder je izvirjal in ponesel svojo revolucionarno dejavnost. Mimohoda mimo katafalka in poslednjih častnih straž se

je udeležila množica ljudi, žaro z njegovimi posmrtnimi ostanki pa so položili v grobnico narodnih herojev v Ljubljani.

Četa v slovesne uniforme oblečenih rudarjev je stopila v vrsto ob žari, zvrstili so se bojni tovariši in predstavniki družbenopolitičnega življenja ter Jugoslovanske ljudske armade.

Ko je izzvenela Internacionala, so se od Mihe Marinka pred grobnico narodnih herojev na Trgu revolucije poslovili: v imenu Ljubljane in Ljubljancanov Jože Smole, predsednik MK ZKS, Dušan Dragosavac, član predsedstva CK ZKJ in Andrej Marinc, predsednik CK ZKS. Vsi so poudarjali njegovo revolucionarno delo skozi vse življenje, njegovo kremenito delavsko zavest in neomajno zaupanje v moč ljudskih množic.

Divjanje cen lahko uniči sedanje uspehe

Čeprav so polletni računi pokazali, da na številnih področjih ne uresničujemo nalog ekonomske politike, da še vedno porabimo več, kot smo načrtovali, pa več kot trideset tisoč temeljnih organizacij združenega dela pri delitvi čistega dohodka uresničuje stabilizacijske naloge. Resolucija za letos namreč predvideva, da mora gospodarstvo zagotoviti za tri odstotke hitrejšo rast sredstev za akumulacijo od sredstev za osebne dohodke. Gospodarstvo pa tega ni samo uresničilo, ampak je za akumulacijo namenilo veliko več. To kažejo tudi podatki, da so čisti osebni dohodki zaposlenih v gospodarstvu rasli za 24 odstotkov, sredstva za akumulacijo pa za 44 odstotkov.

Na žalost pa je povečano izločevanje za akumulacijo ogroženo z nenadzirano rastjo cen. Težko je namreč verjeti, da bi ob sedanjem divjanju cen tozdi nadaljevali s sedanjo delitvijo dohodka. Pričakovati je, da bo gospodarstvo prisiljeno nameniti več sredstev za osebne dohodke. Realni osebni dohodki so se v primerjavi s tistimi v enakem obdobju lani zmanjšali za deset odstotkov. Ne smemo pa pozabiti, da so bile cene takrat zamrznjene.

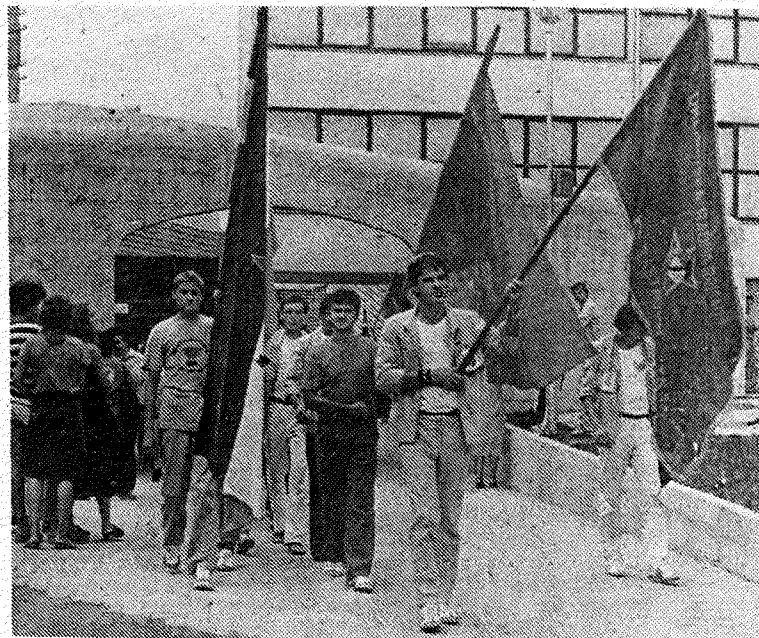
Ta prizadevanja gospodarstva pa ovira tudi dejstvo, da mu ostaja namesto 63,5 odstotka samo 59 odstotkov dohodka, ki ga je ustvarilo s svojim delom.

V takšnem položaju moramo še enkrat temeljito preučiti obnašanje na vsakem mestu in določiti jasne in stroge naloge in norme socialistične samoupravne odgovornosti.

B. K.

Konec brigadirskega poletja

Konec prejšnjega tedna se je končalo brigadirsko poletje. Z vsemi slovesnostmi so se brigadirji poslovili v svojih brigadirskih naseljih na zveznih in republiških MDA v Sloveniji, in sicer se je začelo slovo v petek popoldne v Vangelu pri Kopru, kjer so delali brigadirji na akciji MDA Istra 83. V soboto so se razšli v Bistrici ob Sotli z akcije MDA Spominski park Trebče, v Razkrižju z MDA Ljutomer 83, v Šentvidu pri Planini z MDA Kozjansko 83, v Lokvah pri Črnomlju z MDA Bela Krajina 83, v Dornavi pri Ptuj z MDA Slovenske gorice 83, v

Ajdovščini z MDA Vipavska dolina 83 in na Plešivici z MDA Suha krajina 83. Na slovesen zaključek v nedeljskem dopoldnevu pa so počakali še brigadirji v Kobaridu, ki so delali na MDA Posočje 83 in v Dolenjih, kjer so končali MDA Goričko 83.

Brigadirsko delo in seveda tudi vse drugo brigadirsko življenje je za letos mimo. Zdaj je čas analiz in obračunov, primerjanja načrtovanega in uresničevanega. Ob koncu smo obiskali brigadirje v Ajdovščini, kjer je letos prvič potekala mladinska delovna akcija. Kako in kaj pa preberite na 15. strani.

Živa Drole

Tudi to se dogaja!

Po hladilno skrinjo s helikopterjem

Predsedstvo OO ZZB NOV Titovo Velenje je sredi avgusta v posebni točki dnevnega reda obravnavalo zanimiv primer, s čigar vsebino so poleg številnih družbenopolitičnih organizacij v občini in naši republiki seznanili tudi CK Zveze komunistov Bosne in Hercegovine. Pismo objavljamo v celoti.

Predsedstvo OO ZZB NOV Titovo Velenje je na svoji 13. redni seji, 16. avgusta 1983, kot posebno točko dnevnega reda obravnavalo tole:

V petek, 5. avgusta 1983, dopoldan je v Titovem Velenju (na zelenici pri podjetju za hortikulturo, promet in hidrogradnje) pristal helikopter milice iz Sarajeva. Kmalu so k helikopterju pripeljali zamrzovalno skrinjo. Ker skrinje z embalažo vred niso mogli spraviti v helikopter, so embalažo odstranili in premaknili tudi sedeže v helikopterju, da so skrinjo končno lahko naložili na helikopter.

Pristanek helikopterja in opravlila pri nalaganju skrinje so pritegnili pozornost veliko ljudi, ki so se nad tem početjem zgražali in ga povezovali s stabilizacijo. To dejanje je povzročilo v Titovem Velenju veliko razburjenje. Ljudje se upravičeno vprašujejo, kdo si lahko danes, v času stabilizacije in vsesplošnega varčevanja, privoščijo prevoz zamrzovalne skrinje s helikopterjem. Ko smo se pozanimali, koliko stane prevoz s helikopterjem, smo dobili pojasnilo, da stane ura poleta nad 5 milijonov starih dinarjev.

Borci in drugi delovni ljudje in občani se nad tem in podobnimi primeri upravičeno zgražajo, še posebej v sedanjem času, ko vsa sredstva javnega obveščanja, vsi kongresi in vse konference poudarjajo potrebo po zaostitvi osebne odgovornosti, varčevanju, boj proti osebni izkoriščanju in dosledno izvajanje sprejetih stabilizacijskih ukrepov. Prepričani smo, da prevoz skrinje s helikopterjem ni bil izveden za kakšnega neposrednega proizvajalca, ki sploh nima dostopa do helikopterja, temveč za kakšnega odgovornega višjega funkcionarja.

Člani predsedstva so ta primer ostro obsodili, zlasti še zato, ker so na isti seji obravnavali zmanjšanje obsega pravic vojaškim vojnim invalidom, ki so svoje zdravje žrtvovali za našo svobodo.

Predsedstvo občinskega odbora Zveze združenj borcev NOV Titovo Velenje zahteva, da CK Bosne in Hercegovine ta primer raziše, ugotovi, za koga je bil izvršen helikopterski prevoz skrinje in na tej osnovi primerno ukrepa. Želimo tudi, da nas o svojih ugotovitvah in ukrepih obvestite. Prav tako predsedstvo misli, da je treba takšne in podobne konkretne primere v našem družbenem življenju javno razkrinkati, kar bo pripomoglo k hitrejšemu razčiščenju negativnih pojavov.

Predsednik OO ZZB NOV Titovo Velenje
Nestl Žgank

Kako smo gospodarili v prvem polletju

Rezultate gospodarjenja v letošnjem prvem polletju je treba bolj kot doslej ocenjevati v luči razmer in upoštevati, da so vse manj odvisni od poslovnih odločitev in toliko bolj od zunanjih vplivov kot so različne omejitve, odplačevanje v tujini najetih posojil, pomanjkanje surovin in repromateriala.

In prav upoštevaje omenjene, so ti rezultati, kakor kaže analiza, ki jo je služba družbenega knjigovodstva pripravila na podlagi periodičnih obračunov 4300 ozdov za prvo polletje, celo ugodnejši, kot je bilo pričakovati.

Industrijska proizvodnja v Sloveniji je namreč v količinskem obsegu v tem času dosegla 3,5-odstotno rast ter presegla resolucijske načrte. Ob tem pa je treba tudi povedati, da je bilo v povprečju le 32 odstotkov ozdov dobro oskrbljenih z domačimi surovinami in reprodukcijskim materialom ter le 13 odstotkov ozdov z uvoženimi.

Izvoz blaga na konvertibilno področje je dosegel 13-odstotno rast, uvoz pa je bil za 7 odstotkov nižji kot v lanskem prvem polletju. Tako je bilo dšeeno 94,5-odstotno pokritje uvoza z izvozom, vendar je do konca leta možno na tem področju pričakovati še določeno izboljšanje teh razmerij. Temu v prid govori namreč politika realnega tečaja dinarja, hkrati pa se je tudi bati, da prehitra rast cen teh učinkov ne bi razvrednotila.

Obseg investicijske graditve je ostal v okvi-

ru načrtovanega, oziroma je bil celo nekoliko nižji. Bistven premik pa je storjen tudi v strukturi novih vlaganj, saj je več kot 75 odstotkov v prvem polletju začeti gradbeni s področja prednostnih dejavnosti, kot so izvoz, hrana, surovine, gospodarska infrastruktura in blgovne zerve. Za primerjavo še podatek, da je letos od vseh najavljenih investicij kar 40 odstotkov izvozno usmerjenih, v celem lanskem letu pa je bilo takšnih le 28 odstotkov.

Dokaj uspešno se uresničujejo tudi dogovorjena razmerja oblikovanja sredstev za osebne dohodke. Ob 34,7-odstotni rasti dohodka so se sredstva, razporejena za OD, povečala za 23,5 odstotka, dosežena pa je bila 32,3-odstotna poznejša rast OD od rasti dohodka (v resoluciji je bilo v globalu predvideno 35-odstotno zaostajanje). Realni OD so se znižali za 10 odstotkov, kar je celo več, kot če bi se ozdi dosledno držali dogovorjenih okvirov.

Zaskrbnjuje ob tem ostajajo seveda izgube, ki jih je bilo v 325 ozdih z 61.800 zaposlenimi skoraj za 11 milijard oziroma 88 odstotkov več kot v lanskem prvem polletju. Več kot polovico vseh ugotovljenih izgub je imel SOZD Gorenje, velike izgube pa so imeli še Petrol – DO Zemeljski plin, Zasavski premovalniki, Ina nafta Lendava, Rudnik lignja v Velenju, Tomos, Železarna Jesenice, Salonit Anhovo, IMV, Inex adria avio promet itd.

mg

Svet pod inflacijskim jarmom

Nikakor ne bi bilo prav, če bi bežali od naših domačih težav in se zatekali k opisovanju zgolj težav, s katerimi se ubadajo drugi – danes tako in tako ni nikogar, ki bi bil brez težav, kot bi tudi bilo zgrešeno, če bi nad našimi problemi in krizo zmigovali z rameni, češ kaj pa moramo, saj so drugi prav tako v kaši kot mi.

Ne bi bilo prav, če bi pozabili vse tisto, kar je prišlo na dan na nedavnem zasedanju UNCTAD, mednarodne organizacije za trgovino in razvoj. Na njem je z vso razsežnostjo zazijal prepad med bogatimi in revnimi, pokazala se je zlasti skoraj že neobsegljiva zadolženost revnih držav, ta je presegla že 700 milijard dolarjev. No, beograjsko zasedanje je bilo hkrati dokaz, kako bogati še naprej vztrajajo pri sedanju ureditvi gospodarstva sveta, ki njim prinaša koristi in daje prednosti.

Vendar je že od prve naftne krize leta 1973, zlasti pa od druge leta 1979, očitno, da je ves svet, najboj seveda dežele v razvoju, pa tudi bogate države, najsi gre za kapitalistične ali socialistične, v trdem primežu svetovne krize, katere najvidnejši izraz je rastoča inflacija. Žal, sodi naša država med tiste, ki jih inflacija najbolj občutno drži v krempljih in bodo potrebni dolgotrajni napor, da se bomo izvili iz teh krempljev.

Bogate zahodne države, ki so poglavitne upnice večine zadolženih držav na svetu, so – nekatere bolj, nekatere manj – tudi prizadete zaradi splošne svetovne krize. Podatki povedo, da je letna rast proizvodnje pri vseh industrijskih državah zahoda po drugi naftni krizi vidno upadala in je dosegala najnižjo točko lanskega leta. Triletno povprečje 1979-1982 je industrijskim državam prineslo komaj 0,7-odstotno rast proizvodnje. Tudi te države so se otepale z inflacijo na razne načine, zmanjševale so investicije in krčile uvoz. Kajpada so se skušale obdržati nad vodo zlasti s takimi sredstvi, ki jih revne države, žal, ne premorejo. Poleg tega so začeli v razvitih državah prej kot mi bolj varčevati z nafto in se usmerjati k drugim virom energije, so dobršen del bremena kaj radi prenašali na že tako in tako šibka ramena dežel v razvoju. Višje cene nafte so kaj pogosto preprosto vkalkulirali v ceno industrijskih proizvodov, ki so nujno potrebni deželam v razvoju, hkrati pa so razvite države krepko tiščale cene surovin in krčile nakupe v deželah v razvoju. Samo leta 1982 se je uvoz iz dežel v razvoju skrčil za več kot 6 odstotkov, poprej je na primer letni nakup nafte v deželah OPEC rasel za 22 odstotkov, zdaj pa razvite države ta nakup povečajo na leto samo za 5 odstotkov.

Iz poročil mednarodne banke je razvidno, da so razvite države predvsem podvržene inflaciji in pa nezaposlenosti. To dvojno zlo, ki ga imenujejo »kazalec težav«, je za različne države različno. V odstotkih se kaže »kazalec inflacije in brezposelnosti« v posameznih državah takole:

	1970	1975	1979	1980	marec 1983
Japonska	8,9	13,8	5,6	10,1	4,9
Združene države	10,9	17,7	17,1	20,7	13,9
Vel. Britanija	8,9	28,0	18,5	24,7	17,4
Zah. Nemčija	4,1	10,7	7,9	8,4	12,8
Nizozemska	4,8	15,4	9,3	12,5	19,2
Belgija	5,7	17,3	11,7	14,5	21,0
Francija	7,6	15,6	16,6	19,9	17,7
Italija	10,6	23,3	23,3	28,8	26,2
Kanada	9,1	17,7	16,6	17,7	19,8
Švedska	8,6	11,4	9,3	15,6	12,0
Švica	3,6	7,1	4,0	4,2	5,6

Razvite države se lotevajo boja proti inflaciji med drugim predvsem najbolj s krčenjem uvoza in z mnogoterimi ukrepi, s katerimi varujejo svoje blago in njegovo ceno v svetovni trgovini. Kot povedo podatki, se trgovina med razvitimi državami samimi ni bistveno zmanjšala, tudi dosedanja raven menjave blaga med vzhodom in zahodom – če odštejemo občasne ameriške blokade – se ni znatno spremenila. Torej je velik prostor sveta, ki sodi k deželam v razvoju, tisti, ki je najbolj neposredno prizadet z mnogoterimi ukrepi, ki jih je rodila inflacija.

Gospodarski izvedenci ob tem ugotavljajo še posebno pomembno dejstvo, da so se namreč Združene države Amerike na »izviren« način lotile boja z inflacijo. Združene države imajo občutne primanjkljaje v zunanji trgovini, močno pospešena oboroževalna tekma med vladavino Regana je napravila globoko praznino tudi v domačih finančah. Vendar se ta najmočnejša sila sveta spretno rešuje iz težav med drugim s tem, da je z visokimi obrestmi tako rekoč posrkala skoraj vse svetovne zaloge dolarjev, in je zato rast ameriške valute dosegla doslej neslutene višine. To pa je seveda udarilo valute zahodnih zaveznikov, predvsem pa vse države v razvoju. Če se obrestna mera dolarskega dolga poveča le za en odstotek, pomeni to za vse države-dolžnice kar za 1000 milijard dolarjev več dolga. Vse bolj postaja očitno, da zahodna Evropa, ki se je še ne dolgo tega štela za peto samostojno gospodarsko silo, vse bolj pada pod vpliv in odvisnost Združenih držav Amerike.

Drago Košmrlj

naš komentar

V praksi večkrat obidejo kadrovska načela

Na zadnji seji republiške konference socialistične zveze so potrdili, da bo mogoče iz zapletenih gospodarskih razmer le, če bomo na odgovorna delovna mesta postavili sposobne ljudi. Posebej skrbno bi morali kadrovati v temeljnih in drugih organizacijah združenega dela.

Po podatkih občinskih kadrovskih služb je v organizacijah ta čas 5476 individualnih in 147 kolegijskih poslovnih organov. Lani je mandat potekel 2193 direktorjem in drugim vodilnim delavcem, letos pa je ta številka nekoliko nižja. Mandat bo potekel 1059 poslovnim organom, kar pomeni, da bodo nove vodstvene delavce imenovali v 16 odstotkih vseh temeljnih in drugih organizacijah v Sloveniji. Na območnih posvetih o kadrovski politiki so opozorili, da je bilo v začetku letošnjega leta v republiki 336 vršilcev dolžnosti. To je precej več kot prejšnja leta. Vd direktorja so kar v 35 odstotkih primerov morali imenovati zaradi tega, ker z razpisi pač niso uspeli dobiti pravih ljudi.

V dvanajstih slovenskih občinah so vzroke za neuspele razpise posebej raziskali. Ugotovili so, da odzivi nasplošno na te razpise niso bili slabi. Pomanjkljivostim so priča zlasti v tistih organizacijah, v katerih leta nazaj niso poskrbeli za reševanje kadrovskih, finančnih in drugih vprašanj.

Kadrovske službe imajo povečini le v večjih organizacijah združenega dela, v manjših jih pa sploh ni. Toda tudi v večjih organizacijah te službe marsikje kadrovske niso ustrezno zasedene in delavcem niso sposobne pripraviti kakovostnih strokovnih podlag za samoupravno odločanje. Dogajajo pa se tudi druge stvari. Številni razpisi so zgolj formalni, čeprav jih objavljajo po časopisih. Prilago-

jeni so pogojem, ki jih imajo že vnaprej dogovorjeni kandidati. Res pa je tudi, da je izbira med kandidati večkrat zelo skromna, saj se na mnoge razpise prikladi samo po eden (lani kar v 85 odstotkih vseh primerov).

Pri kadrovanju bi morali upoštevati vsa načela, za katera so se opredelili v posebnem družbenem dogovoru. Toda v praksi nanje velikokrat pozabljajo. Tako se zgodi, da ne upoštevajo celovitosti strokovnih znanj posameznih kandidatov in osebnostnih kvalitete. Ne vprašajo se, ali se človek, ki naj bi zasedel odgovorno delovno mesto v družbi, zavzema za razvoj samoupravnih odnosov, kaj je z njegovo družbenopolitično dejavnostjo in podobno.

Ceprav družbena funkcija ni merilo, ki naj bi bilo pri izbiri odločujoče, pa je vendarle zanimivo, da kar 31 odstotkov direktorjev in drugih vodilnih delavcev, ki so jih v Sloveniji na ta delovna mesta postavili v letu 1981, ne opravlja v družbenopolitičnih in drugih organizacijah nobenih posebnih nalog. Rekli bi potemtakem lahko, da so v družbenopolitičnem življenju nedejavni.

Številni menijo, da je dovolj, če se ukvarjajo s strokovnimi vprašanji v svojem delovnem okolju in da so za razvoj samoupravljanja odgovorni drugi. Tako mnenje je seveda hudo narobe, saj teh dveh stvari preprosto ni mogoče ločevati, zato bi na to morale biti kadrovske službe v prihodnje veliko bolj pozorne. Zanimivo pa je, da na številnih mestih uspešnosti dela direktorjev sploh ne ugotavljajo, čeprav so se dogovorili, da bodo to delali redno. V analizi, ki jo je pripravil sekretariat za kadrovska vprašanja slovenskega izvršnega sveta, piše, da so lani ocene uspešnosti pripravili le za 40 odstotkov vodstvenih delavcev.

V štirinajstih slovenskih občinah preverjanje uspešnosti še vedno ni našlo prostora med merili za izbiro. Med njimi so take občine, kot so Koper, Novo mesto, Maribor Center itn. To je naravno presenetljivo, saj jasno opozarja, da ne upoštevajo nekaterih poglavitnih dejstev, pri izbiri ljudi.

Ponekod opozarjajo, da ni usposobljenih kadrov, ki bi lahko prevzeli odgovorne naloge v gospodarstvu, pa tudi zunaj njega. Toda to ni vselej res. Pravijo, da marsikje razvoja kadrov sploh ne spremljajo, da nimajo evidenc o dejavnih družbenopolitičnih in strokovno sposobnih delavcih. Stalno naj bi skrbeli za to le v 6 slovenskih občinah, medtem ko v večini drugih le občasno. V enajstih občinah se o razvoju kadrov sploh ne pogovarjajo.

Priznati pa je treba, da so letos v občinah boljše poskrbeli za evidenco in se dogovorili, da bodo naredili odločnejše usposabljanje kadrov poslalji precej več ljudi, kot so jih v preteklosti. Prijavljenih je več kot 500 kandidatov, ki naj bi se dodatno izpopolnjevali in si tako pridobili potrebna znanja za opravljanje odgovornih nalog.

Vsekakor je skrb za boljšo izbiro kadrov v Sloveniji večja, kot je bila kdajkoli. Kaže, da se marsikje zavedajo, da brez sposobnih ljudi ne bo mogoče narediti odločnejših premikov. Načela, po katerih naj bi se ravnali, so zapisana in jih ne kaže spreminjati. Več pa bodo morali storiti v tistih občinah, v katerih jim je bila kadrovska politika doslej deseta skrb. Če odnosa do tega vprašanja namreč ne bodo spremenili, si naglejšega razvoja gotovo ne morejo obetati.

Darko Marin

Mladinska poletna politična šola

Od 1. do 4. septembra bo v prostorih Pedagoške akademije v Mariboru potekala letošnja mladinska poletna politična šola. Začela se bo v četrtek popoldne s plenarnim zasedanjem, na katerem bo tovariš Mitja Ribičič spregovoril o aktualnih družbenih razmerah v SFRJ. Naslednjega dne se bo delo nadaljevalo razdeljeno po štirih skupinah. To bo zaokrožilo plenarno zasedanje o ZSMJ kot fronti mlade generacije, zvečer pa okrogla miza na temo Alternativna gibanja med mladimi. V soboto sta načrtovani dve plenarni zasedanja; dopoldne Slovenija 2000 in aktualni ekonomski ter tehnološki razvoj v Jugoslaviji in svetovni ekonomiji, popoldne pa bo na vrsti Reševanje brezposelnosti in nove oblike zaposlovanja. Nedeljsko popoldne pa bo namenjeno razpravi o mladinskih delovnih akcijah in zaključku politične šole mladih.

Živa Drole

Sedmi teden upokojencev v Šiški

Pod pokroviteljstvom občinske konference SZDL Ljubljana Šiška bo od 12. do 17. septembra 1983 potekal v Šiški 7. teden upokojencev. Program bo pester. Obarvan bo družbenopolitično, športno in kulturno-zabavno, prikazana pa bodo tudi ročna dela, ki pričajo o ustvarjalnosti, domiselnosti in spretnosti upokojencev.

Za uvod v ponedeljek, 12. septembra so predvideni obiski in srečanja upokojencev po organizacijah združenega dela, v katerih so bili prej zaposleni. Osrednja tema pogovorov bosta gotovo minulo delo in naše sedanje gospodarske težave. Naslednji dan bodo delegati

društev upokojencev po domovih obiskali in pogostili tiste svoje člane, ki se zaradi bolezni ali oslabelosti ne morejo sami udeležiti prireditve. Osrednji dogodek pa bo v sredo, ko se bodo srečali upokojenci v Mostecu. Program se bo začel ob 10. uri. Na balinišču se bodo pomerile ekipe društev, organizirana so šahovska tekmovanja, akcije upokojencev pa bo popestril še kulturni program. V četrtek 15. septembra, je na programu operna predstava Prodana nevesta. Petek je namenjen pogovorom in sprejemu delegatov, društev upokojencev v skupščinski stavbi šišenske občine. Ob tej priložnosti

Med šišenskimi upokojenci so najaktivnejši balinarji

bo posebna komisija izbrala nekaj najboljših spisov, ki jih bodo na temo »Moj odnos do starejšega občana« napisali osnovnošolci. Za konec je

pripravljen še en športni dogodek – trim-kolesarjenje na relaciji Smlednik, Zapože, Vodice, Skarucna, Šmartno, Vikrče.

Start bo v soboto ob 9. uri. V soboto in nedeljo si lahko ogledate tudi ročna dela, in sicer v prostorih KS Medvode in v Domu starejših občanov v Šiški.

Društva upokojencev so organizirala še avtobusne izlete in športna tekmovanja v panogah, ki so zanimive za starejše občane. Slednja se bodo nadaljevala tudi po tednu upokojencev.

Sedmi tradicionalni te-

den upokojencev Šiške je pred nami. Program je zanimiv, zato pričakujemo sodelovanje vseh, ki jim je namenjen.

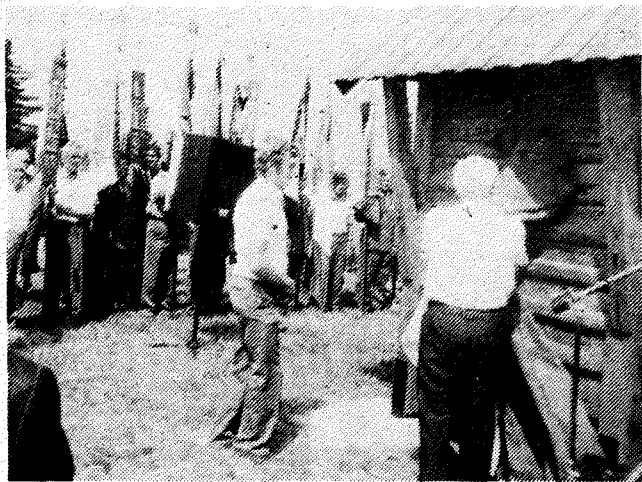
Vinko Bovcon

Odkrili spominsko obeležje

V nedeljo, 21. avgusta je bila na Črnem vrhu nad Cerknem spominska slovesnost v spomin na zbor enot, ki so bile med 22. in 24. marcem leta 1945 na Črnem vrhu nad Cerknem, da bi se prebile iz sovražni-kovega obroča v zadnji ofenzivi, in v počastitev 40-letnice ustanovitve 9. korpusa. Enote so bile: Škofje-loški odred, Brigata Garibaldi »Antonio Gramsci«, oblastni komite KPS za Gorenjsko, pokrajinski odbor OF za Gorenjsko, Zaščitni bataljon oblastnega komiteja in pokrajinskega odbora OF za Gorenjsko, »Brigata D'Assalto Garibaldi Triestina«, 19. SNOUB Srečko Kosovel, Gorenjsko vojno področje, inženirski bataljon 31. divi-

zije, igralska skupina 9. korpusa in osebje korpusnih delavnic iz Cerknega. Slavnostni govornik je bil predsednik predsedstva SR Slovenije Viktor

Aybelj, ki je odkril pomnik. V svojem govoru je obudil spomin na velikega revolucionarja Miha Marinka. Slovesnosti so se poleg številnih gostov iz za-

mejstva udeležili tudi preživeli borci, mladina in kra-jani krajevnih skupnosti Davče, Novakov in Cerknega. Pomnik je v varstvo sprejela Lovska družina Cerkno Porezen.

Po odkritju pomnika enotam so udeleženci spominske slovesnosti prisluhnili kulturnemu programu, pričevanju nekdanjih borcev, ki so se bojevali v teh krajih. Med njimi so bili tudi: Vani Radoan (AM-PI-Italija), Alojz Plešec-Slavc (9. korpus), Janko Urbanc-Olga (nekdanji politkomisar Gorenjskega vojnega področja) in Danilo Turk-Joco (vodja igral-ske skupine Srečka Kosovela). Slovesnost na Črnem vrhu je bila sklenjena s tovariškim srečanjem nekdanjih borcev z mladino in kra-jani sosednjih krajev-nih skupnosti.

Jože Čurin

V spomin na prvo zmago pohorskih partizanov

V občini Maribor-Ruše bodo letos 17. septembra že drugič praznovali občinski praznik v spomin na ta dan leta 1941, ko je Pohorska četa na Klopem vrhu izbojevala prvo zmago na Pohorju. Takrat so Nemci

prvič v zgodovini na Slo-venskem bežali pred jugo-slovansko vojsko. Ta zma-goviti boj je vodil Rušan, komandir čete, španski bo-rec in predvojni komunist Miha Pinter-Toledo.

Osrednja prireditev bo v

soboto, 17. septembra, prvi spomenik na Klopem vrhu. Organizirali bodo množični pohod mladine, tabornikov in planincev na Klopni vrh. Taborniška odreda Selnica ob Dravi in Lovrenc na Pohorju bosta že nekaj dni pred proslavo organizirala tabor. Kolektiv tovarne dušika Ruše bo 16. septembra organiziral proslavo v počastitev 33-letnice delavskega samo-upravljanja. Občinska kon-ferenca ZSMS pa bo 14. septembra organizirala tri-dnevno delovno akcijo za kopanje jarkov za vodovod pri partizanski domačiji Grizold na Zgornjem Smolniku. Pomembna pri-reditev bo tudi odkritje spominske plošče Janku Glazerju, pesniku, borcu za severno mejo, izgnancu in

udeležencu NOB, na njego-vi rojstni hiši v Glazarjevi ulici v Rušah. KO ZB NOV Smolnik-Fala in Marksistični center Univerze v Mariboru bosta v gasil-skem domu Smolnik orga-nizirala okroglo mizo o pe-sniku Janku Glazerju. Svet za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih tradicij NOB in spominsko var-stvo pri občinski konferen-ci SZDL Maribor-Ruše in Marksistični center pri ma-riborski Univerzi bosta or-ganizirala zbor preživelih udeležencev narodnoo-brambnih taborov s ciljem, da se osvetli zgodovinski pomen teh taborov ter zbe-re gradivo za objavo. Priča-kujejo, da se bo tega zbora pri Duhu na ostrem vrhu udeležilo okoli 50 ljudi.

M. K.

Seji komisij in predsedstva RO ZZB NOV Slovenije

O aktualnih vprašanjih iz temeljnega borčevsko-invalidskega varstva

Včeraj in danes na sejah komisij in predsedstva RO ZZB NOV Slovenije obravnavajo gradivo, ki so ga pripravili predstavniki organov in organizacije v federaciji (zvezni sekretariat za finance, za zakonodajo skupščine SFRJ, za vprašanja borcev in vojaških invalidov, zvezni komite za delo, zdravstvo in socialno politiko, Zvezni odbor ZZB NOV, SDK Jugoslavije, zvezni zavod za statistiko, zvezna skupnost pokojnin-skega in invalidskega zavarovanja, zavod za socialno zavarovanje vojnih varovancev in zvezni komite za zakonodajo). Predvideno je, da bo omenjeno gradivo predmet obravnave Zveznega izvršnega sveta in Skupščine SFRJ še pred koncem tega leta, zato imajo tudi vsi republiški in pokrajinski upravni organi za vpraša-nja borcev in vojaških invalidov nalogo do sredine septembra poslati na omenjeno gradivo zveznemu ko-miteju za borce in vojaške invalide svoje pripombe in predloge. S tem v zvezi bo torej po preučitvi gradiva RO ZZB NOV Slovenije najprej posredoval pripombe in predloge republiškemu komiteju za borce in VI, ta pa bo usklajena mnenja poslal naprej.

Poglaviti cilji dela na tem področju so usmerjeni k prizadevanjem, da bi dosegli bolj racionalno, zares namensko in bolj zakonito porabo teh sredstev, da bi uskladjili mnenja in se dogovorili za reševanje ali vsaj ublažitev deficitarnega financiranja, in da bi dosegli zmanjšanje stroškov sedanjega načina zagotavljanja sredstev v te namene.

Ob dnevu invalidov

Te dni gredo h koncu priprave na že tradicionalno sreča-nje invalidov mesta Ljubljane. Prireditve, posvečena dnevu invalidov, bo to nedeljo, 4. septembra, ob 11. uri v rekreacijskem centru Mostec. Namen srečanja je razvedrilo in med-sebojno zblíževanje invalidov vseh kategorij. Slavnostna govornica ob tej priložnosti bo Anka Tomišek, predsed-nica skupščine občine Ljubljana-Šiška. Pripravljen je tudi pester kulturni program. Organizacijo »Dneva invalidov Ljubljane '83« je tokrat prevzelo Društvo invalidov Ljubljana-Šiška.

Jože Čurin

Haflinger – konj za delo, šport in SLO

Ljubiteljem konj in ko-njereje se v soboto in nede-ljo obeta na Brdu pri Kra-nju zanimiva prireditev. Tamkajšnji konjeniški klub in rejni center, za začetek te dejavnosti na Brdu je poskrbel tovariš Tito s svojim darilom – dvema li-picankama, končuje pri-prave za tretjo jugoslovansko konjeniško prireditev, v okviru katere bo tudi raz-stava dosežkov pri reji ha-flingerjev.

Leta 1979 smo za potrebe SLO in kmetijstva uvozili 121 kobil in žrebcev, ki no-sijo ime po vasici na juž-nem Tirolskem. Konje te pasme redijo danes v pe-tintridesetih državah na vseh celinah. Naši rejci pa se lahko pohvalijo s svoje-vrstnim rekordom, da so lahko v tako kratkem roku petih let pripravili razsta-vo. Na Brdu bodo prikazali skupno 61 živali, od katerih jih je samo 24 iz uvoza. Na razstavi bo konje ocenjeva-

la mednarodna komisija, v kateri bosta dva ugledna tuja strokovnjaka, tretji pa bo naš prvi strokovnjak prof. dr. Jože Jurkovič, ki se že trindvajset let ukvar-jal s konjeniškim športom in rejo.

Višek razstave bo prav gotovo prikaz uporabnosti haflingerjev v vpregah, športu, tovorjenju in obrambnih namenih. Naj-zanimivejše točke bodo na ogled tudi nedeljskim obi-kovalcem.

Razstava na Bledu bo brez dvoma še povečala za-nimanje za rejo te pasme konj pri nas. Reja haflin-gerjev pa je zanimiva tudi zaradi možnosti, ki jih daje družba vsakemu rejcu.

V nedeljo pa si bodo lju-bitelji konjeniškega športa lahko ogledali velike kasaške dirke s spominsko tek-mo najboljših jugoslovanskih kasačev v spomin na tovariša Tita, z začetkom ob 15. uri.

B. K.

RADIO ŠE POMNITE – TOVARIŠI

Minilo je 40 let, ko je v večernih urah poznega septembra 1943. leta kraljevina Italija razglasila brezpogojno kapitulacijo svojih oboroženih sil. Vodstvo slovenskega NOB je bilo pripravljeno na ta dogodek. Skoraj dva meseca se je intenzivno pripravljalo nanj in je moralo precej zatem, ko je ta tako vesela novica dosegla tudi Slovenijo, naglo in samostojno ukrepati.

V oddaji 4. septembra bodo obujali svoje spomine na kapitu-lacijo Italije narodni heroji Tone Vidmar-Luka, znani brkinski partizan in aktivist Lojze Maslo, nekdanji komandant bata-ljona Prešernove brigade Joža Vladimir iz istrskega Novigrada in nekdanji borec Gradnikove brigade, pozneje pa vodja kulturniške skupine 14. divizije in igralske skupine 9. korpusa Danilo Turk-Joco. Oddajo pripravlja Matija Maležič.

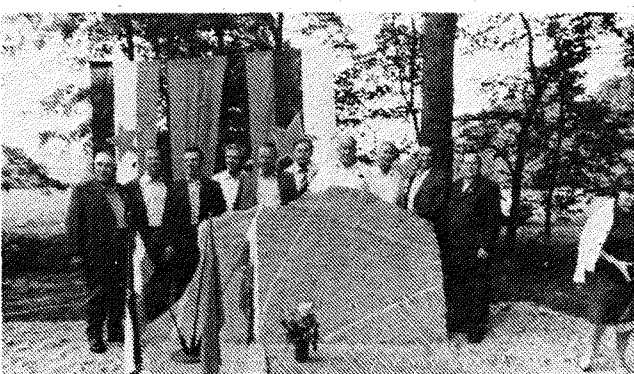
O kurirjih brodarjih na Dravi

Organizatorji kurirskih zvez so na ptujskem območju v 1944. letu ustanovili postaje TV 14 S (Moškanjci), TV 8 S (zadrževala se je pri Kidričevem, v Haložah in v Hajdini) ter pozneje, med njima kot pomožno še TV 8 a S (Sv. Vid, Podbrežje-Soviče, ustanovljena za to, da bi olajšali zvezo prek Drave, je bila po dveh mesecih združena s TV 8 (S)).

Med njimi ali njimi je bilo treba zagotoviti redno zvezo. Od tega je bila namreč odvisna celotna organizacija kurirskih zvez, ne le na tem območju, temveč tudi še na drugih predelih. Prva postaja, ki je bila osrednja v tem sistemu, je imela povezavo še s TV 15 S (Kog pri Ormožu) in s TV 17 (Vurberg v Slovenskih goricah). Ti mejni postaji nista imeli pri tem nič manjše vloge. Prva je povezovala ptujsko območje s Prekmurjem in Medjimurjem, druga pa s Kozjakom in Pohorjem, medtem ko je TV 8 S poleg tega, da je vzdrževala zvezo s TV 14 S, bila povezana še s TV 4 (Makole pod Bočem) in s TV 13 S (blizu Frana na Pohorju).

Po teh linijah in prek Drave kurirji niso prenašali le raznih sporočil, ki so bila namenjena političnim, oblastnim, partijskim organom in drugim partizanskim ustanovam ter partizansko literaturo, temveč so po njih za tiste čase dokaj zanesljivo in razmeroma hitro potovali aktivisti in še razni funkcionarji. Kdaj pa kdaj so po njih kurirji vodili tudi mobilizirance.

Kurirska postaja TV 14 S je bila na levi, TV 8 S in TV 8 a S pa na desni strani Drave. Edina možna rešitev povezave med njimi je bil prevoz prek te reke. Na tej strani, se pravi na desni, so jih vedno čakali kurirji postaje TV 14 S pri Markovcih, Zabovcih ali v Vodpočicah. Od njih so kurirji TV 8 a S, pozneje pa tudi s TV 8 S, sprejeli pošto, literaturo in potujoče. Nemci so ob obeh obrežjih večkrat patrolirali; na krajih, kjer bi bil možen prevoz, so postavljali zasede. Te so jim povzročale velike, če že ne največje preglavice. Samo v septembru 1944. leta so se morali kurirji vrniti kar sedemkrat, ker so našli nanje. Zato so bili kurirji obeh postaj še kako previdni. Kurirji-brodarji (TV 8 a S in TV 8 S) so pristajali potihoma ob levem obrežju Drave, skrili čoln in se kot mačke priplazili ter poiskali, seveda z dogovorjenim geslom, kurirje s TV 14 S. Le-ti so jih pričakovali vedno na drugem, poprej dogovorjenem kraju. Zaradi varnosti, da ne bi bili izdani ali pa da jih Nemci ne bi izsledili, so se kurirji-brodarji podajali s čolnom čez Dravo blizu različnih vasi in zaselkov: Murretinec, Mala in Nova vas, Bukovec, Zabovec, Sturmovec, Vareja in Dravci. To je

Ob spominskem obeležju v Novi vasi pri Markovcih

večkrat patrolirali; na krajih, kjer bi bil možen prevoz, so postavljali zasede. Te so jim povzročale velike, če že ne največje preglavice. Samo v septembru 1944. leta so se morali kurirji vrniti kar sedemkrat, ker so našli nanje. Zato so bili kurirji obeh postaj še kako previdni. Kurirji-brodarji (TV 8 a S in TV 8 S) so pristajali potihoma ob levem obrežju Drave, skrili čoln in se kot mačke

priplazili ter poiskali, seveda z dogovorjenim geslom, kurirje s TV 14 S. Le-ti so jih pričakovali vedno na drugem, poprej dogovorjenem kraju. Zaradi varnosti, da ne bi bili izdani ali pa da jih Nemci ne bi izsledili, so se kurirji-brodarji podajali s čolnom čez Dravo blizu različnih vasi in zaselkov: Murretinec, Mala in Nova vas, Bukovec, Zabovec, Sturmovec, Vareja in Dravci. To je

območje v dolžini treh in več kilometrov.

Začetki so bili zelo težavni in še zelo tvegani po vrhu. Takrat kurirji še niso imeli čolna, in so Dravo večkrat preplavali. Pozneje so uporabljali čolne, katerih lastniki so bili kmetje iz Sturmovec. Le-ti so Nemcem zatrjevali, da jih potrebujejo, ker z njimi prek Drave prevažajo gramoz, drva in krmo. Nemci, ki so le odkrili, da jih uporabljajo kurirji za svoje »vožnje«, so te čolne pobrali in odpeljali v Videm na neko dvorišče, ki so ga zastražili. Kljub temu kurirji niso bili dolgo brez čolna, saj jim ga je v štirih dneh naredil Zemljarič iz Vodoposnic pri Bukovcih. Na jesen so dobili gumijast čolni, ki jim ga je po treh dneh iz Savinjske doline prinesel njihov kurir-brodar Martin Hamersak-Mirko. Čoln, ki je bil težak le okoli 45 kilogramov, je bilo tudi lažje prenašati in skriti, in so ga uporabljali do osvoboditve.

Brez zapletov pa ni šlo. Dogodek na Silvestrovo leta 1944 jim je ostal v posebnem spominu. Kurirja Jože Mur-

šek-Luka in Peter Cveto (oba sta že umrla) sta se mudila nad hlevom pri nekem kmetu v Sturmovcih. Okoli šeste ure zvečer jih je obkoli- lo 300 vermanov in policistov. Bila je že tema in kurirji so lahko neopazno pobegnili prek Studenčnice v Dravo, jo preplavali in se ustavili šele v Markovcih. Skriti pod drevesom so zmrzovali več ur. Vsi trije so dobili tako hude ozeblin, da so posledice čutili še dolgo časa, Martin Hamersak jih čuti še danes. Nemci so jih iskali na obeh straneh obrežja, po sredini Drave pa so patrolirali z motornim čolnom. Našli jih seveda niso.

Vse te postaje so delovale na zelo neugodnem in izpostavljenem ozemlju. Zato sta bila pogum in požrtvovalnost teh kurirjev toliko večja. Postaje TV 14 S, TV 8 S in TV 8 a S so bile tudi stalne operative partizanske enote na ptujskem območju.

V Novi vasi pri Markovcih, ob stari strugi Drave, so kurirjem-brodarjem, ob letošnjem prazniku občine Ptuj odkrili spominsko obeležje.

Drago Miklavc

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZAC

Ravne na Koroškem – Borci iz Zemuna na Koroškem

Predstavniki ZZB NOV iz Zemuna že vrsto let obiskujejo na Koroškem kraje, kjer sta v zadnjih bojih druge svetovne vojne na Koroškem sodelovali šesta in osma brigada vojvodinske divizije. Dalj časa so se zadržali na Polani, kjer so 14. maja 1945. leta enote 14. proletarske divizije Borisa Kidriča v bratski bojni zvezi 3. jugoslovanske armade zmagali v poslednji veliki osvobodilni bitki druge svetovne vojne, uničili in zajeli balkansko sovražno glavnino nad 150.000 izdajalcev in nemških nacistov s poveljnikom Aleksandrom von Le-

Polana, prizorišče zadnjih bojov druge svetovne vojne

hrom vred in tako prisilile fašiste, da so položili orožje pred Titovo ljudsko armado.

Zemunski borci, ki so se jim letos pridružili še borci iz Stubiških toplic, so se ustavili tudi v Dravogradu, kjer so jim pokazali prostore nekdanj zloglasne gestapovske mučilnice in spominsko sobo z originalnimi nemškimi dokumenti, ki nemo, pa vendar dovolj zgovorno pričajo o okupatorjevem nasilju.

Drago Miklavc

Ruše – Pester program dela borcev v občini

Predsedniki komisij pri občinski konferenci ZZB NOV Maribor Ruše so izdelali predlog programa dela za leto 1983/84 in v njem predvideli živahno dejavnost na različnih področjih dela. Komisija za zdravstvo in socialno varstvo bo reševala vloge krajevnih organizacij ZZB NOV za uveljavljanje rednih oz. enkratnih priznanih. Pregledali bodo tudi vse priznane in v skladu z uveljavljenimi pravili. Obravnavali bodo vloge za stanovanja in stanovanjska posojila ter jih posredovali komisiji za vprašanja borcev pri mariborski mestni skupščini. V okviru razpoložljivega denarja bodo predlagali člane za desetredno brezplačno zdravljenje ali s prispevkom plačano zdravljenje oziroma okrevanje v Strunjanu in drugih zdraviliščih.

Komisija za SLO in DS bo usklajevala delo na področju akcije NNNP 83 v skladu s programskimi nalogami SZDL. Svoje člane bodo vključevali v obrambne krožke na šolah ter prek njih skrbeli za negovanje in razvijanje tradicij NOB. Budno bodo zasledovali razvoj in se odločno upirali vsem negativnim pojavom nacionalizma, oportunizma, kriminala, vsem deformacijam in potrošniški mrzlizi. Komisija bo sodelovala tudi pri kadrovanju mladih za vojaške poklice in za šole rezervnih vojaških starešin kakor tudi pri izvajanju akcona za LO na področju prijav žensk za vojaške obveznice. Pripravili bodo samostojne ekipe, ki se bodo vključile

v orientacijsko-taktično tekmovanje, ki ga izvaja organizacija ZRVS po krajevnih skupnostih. Pri teh tekmovanjih bodo organizacije ZZB NOV pripravile in vključile svojo točko iz zgodovine NOB.

Komisija za pregnance, zapornike, internirance in vojne ujetnike bo dopolnjevala ankete in manjkajoče podatke za svoje člane.

Popularizirala bo muzej v Brestanici in seznanjala članstvo za udeležbo na skupinskih izletih v Brestanico, Trebče in Kumrovec. Organizirali bodo propagandno akcijo za nakup knjig s tematiko o koncentracijskih taboriščih in zbornikov. Prek krajevnih organizacij bo sodelovala pri organiziranju srečanj s tretjo generacijo pregnancev, internirancev, zapornikov, borcev, padlih borcev in žrtev fašističnega nasilja. Prek krajevnih organizacij ZZB bo vzpodbudila zbiranje slikovnega gradiva iz NOB.

Komisija za vojaške vojne invalide bo dala pobudo za sklicanje invalidov v krajevnih organizacijah, da bi jih seznanili z invalidsko zakonodajo in izvedeli za njihove probleme. Skrbela bo tudi, da se bodo izvajale vse zakonske pravice invalidov. Gre za pravico do invalidnine, invalidskega dodatka, za klimatsko-topliško zdravljenje, za popuste na prevoznih sredstvih in drugo. Prek krajevnih organizacij bo skrbela tudi za obiske bolnikov na domu.

M. K.

Postojna – Delo aktiva pri ŽG

Aktiv ZZB NOV pri TOZD za promet in transport Postojna, ki obsega železniško progo od Ljubljane do Košane in od Pivke do Rijeke, ima 112 članov in članic, članov ZZB NOV, ki živijo v različnih občinskih oziroma krajevnih skupnostih. Že dolgo je, kar so se zbrali na letni konferenci, da bi se o marsičem pomenili.

Ta konferenca aktiva ZZB NOV je bila dokaj pestra; zlasti so se člani spominjali 40-letnice padca fašistične Italije, ki je bila za slovenske Primorce odločilnega pomena za dokončni obračun z mračnjastvom tedanjega družbenega reda, ki je to ljudstvo tlačil nacionalno in socialno od vekomaj.

Kritizirali so tudi delo železniškega stanovanjskega podjetja »Žestan« kakor tudi Staninvesta iz Postojne, češ da služita le za pobiranje stanarin ter za razširitev svojega stanovanjskega fonda. Zato so člani aktiva ZZB NOV apelirali na vse odgovorne, naj se malo bolj zavzamejo tudi za popravilo oziroma adaptacijo teh hiš.

Ko so se spomnili padca fašizma in kapitulacije fašistične Italije, so se hočeš nočeš, morali ozreti tudi v junjski predvolilni čas letos, ko so po slovenskih vaseh v Italiji spet »strašili« fašisti. Poudarili so, da budno spremljajo dogajanja v naši sosesčini, in da bodo tako kot nekdanj v vojni, v miru skupaj z vsemi naprednimi silami v sosednji državi stali ob strani silam sloge in prijateljstva proti fašističnemu oživljanju.

Razmišljajoč o sedanjem trenutku v naši družbi, so borci-železničarji razčlenjevali tudi stabilizacijska prizadevanja ter samokritično ugotavljali, da nekatere odločitve v preteklosti (prekomerno zadolževanje) niso le napake tovarišev, ki so bili na vodilnih položajih, ampak so tudi napake ali krivda tistih, ki so se tisti čas s tem strinjali. Zato je danes naloga vseh, da se kar najhitreje izvlečemo iz težav.

Ker pa železničar ostane vedno železničar, kot je dejal predsednik njihovega aktiva, sta njihovo zanimanje in skrb v prvi vrsti usmerjena k razvoju naših železnic. Menili so, naj bi se vsak borec-železničar vključil v delo organizacije ZZB v kraju, kjer živi, pri tem pa naj ostaja vsak član tega aktiva še naprej zvest zanimanju in spremljanju razvoja naših železnih cest, tako, kot je bilo v veliki meri že doslej.

Ivan Mezgec

Stabilizacijski ukrepi v zdravstvu

Zaostreni pogoji gospodarske stabilizacije zahtevajo na vseh področjih hitre in učinkovite ukrepe za povečanje re-produktivne sposobnosti. Vsa izločanja iz dohodka so za gospodarstvo obremenitve. V letu 1983 so se te obremenitve že zmanjšale v tistem delu, ki pokriva prispevke samoupravnim interesnim skupnostim družbenih dejavnosti (razen skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja), vendar so se hkrati povečale druge obveznosti, oziroma izločanje dela dohodka (davki iz OD, obresti, SLO in DS, zavarovalne premije, bančni stroški...), in bo za naložbe v gospodarstvu tako na voljo manj sredstev. Da bi vsaj približno ohranili raven obsega akumulacije v gospodarstvu, je treba znižati »obremenitve«, kar pomeni tudi takoiimenovano skupno porabo, kamor sodi tudi zdravstveno varstvo.

Zdravstvo je področje, za katero se v družbenem proizvodu že nekaj let zmanjšujejo sredstva, pravice pa so v glavnem ostale nespremenjene. Delno je ohranitev ravni zdravstvenega varstva šla tudi na račun nizkih osebnih dohodkov delavcev v zdravstvu. Na tem področju je bilo že v zadnjih dveh, treh letih sprejetih kar nekaj samoupravnih opredelitev, ki pomenijo bolj načrtno izvajanje zdravstvenega varstva. Pri tem so bili doseženi pomembni rezultati, ki se kažejo predvsem v zmanjšanju obsega bolnišničnega zdravljenja, uveljavljanju zdravljenja bolnikov na domu in krepitvi osnovne zdravstvene dejavnosti. Že ti ukrepi so stabilizacijsko naravnani in so ob znatnem zaostajanju osebnih dohodkov zdravstvenih delavcev omogočili ohraniti visoko raven zdravstvenega varstva prebivalstva v naši republiki.

Ne glede na to pa je, ob nadaljnjem zaostrovanju gospodarskih razmer, dolžnost vseh uporabnikov in izvajalcev, da tudi na tem področju sprejmejo vse možne ukrepe za še večjo racionalizacijo in usklajitev ravni zdravstvenega varstva z razpoložljivimi materialnimi možnostmi.

Skupščina zdravstvene skupnosti Slovenije je na zadnji juljski seji že sprejela ustrezen dokument kot izhodišče občinskim in medobčinskim zdravstvenim skupnostim v SR Sloveniji v pripravi za uresničevanje svojih programov ukrepov in aktivnosti na tem področju. Čeprav

za borce in vojaške invalide ni predvidenih posebnih sprememb (s 7. 1. 1983 je začel veljati spremenjen zakon o zdravstvenem varstvu, ki vsebuje spremembo za nekatere skupine prebivalstva glede plačevanja participacij, vendar so borci in vojaški invalidi še naprej ostali oproščeni teh obveznosti), pa bodo kot uporabniki zdravstvenega varstva občutili ukrepe kot drugi občani. Tudi stabilizacijski program zdravstvenega varstva je namreč zasnovan na izhodišču, da je treba čim bolj načrtno gospodariti z razpoložljivimi sredstvi, odpraviti vse, kar ni nujno potrebno, vendar tako, da bo kar najmanj občutno tako za uporabnike kot za izvajalce.

Ukrepi so naravnani v dve smeri: izvajalske organizacije naj bi zmanjšale nekatere odvečne zmogljivosti, za porabnike pa se povečuje participacija za storitve, ki jih sami zahtevajo in za katere po strokovni presoji ni nujne potrebe. Ukinjanje ali zmanjševanje bolnišničnih zmogljivosti ob tem ni zamišljeno enostransko, pač pa bo treba hkrati okrepiti in osposobiti osnovno zdravstveno dejavnost, ki je bistveno cenejša. Nadalje bo treba odpraviti nepotrebno ponavljanje zdravstvenih storitev in zaostri kriterije za najdražje preiskave. Bolj smotrna bo morala biti poraba zdravih in uporabljanje prevozov z reševalnimi avtomobili (že so potrjene indikacije za nujne prevoze z reševalnimi vozili), ki predstavljajo dovoljeni standard na tem področju. Spremeniti bo treba način komuniciranja zdravstvenih delovnih organizacij tako, da jih ne bo vzpodbujal k nepotrebnemu in nesmiselnemu opravljanju storitev, in uveljaviti merila, ki jih bodo vzpodbujala k boljše in bolj varčnemu delu.

Vsi omenjeni in še vrsta drugih ukrepov so v skladu z že doslej sklenjenimi sporazumi ter opredelitvami in jih bo treba predvsem dosledno izvajati. Da bi bili še bolj učinkoviti, je potrebno usklajeno delovanje vseh nosilcev nalog, na vseh ravneh ter tudi odkrit dialog o možnostih ohranjanja našega zdravstvenega standarda. Predvsem pa je od doslednega uresničevanja sprejetih samoupravnih opredelitev ter sedanjih ukrepov odvisno, kolikšno zdravstveno varnost bodo imeli.

Malči Žitnik

Med najaktivnejšimi v Sloveniji

tozd *terme čatež*
 Pravočasno poskrbite za svoje zdravje
 Združite prijetno s koristnim
 Povežite sistematične preglede z oddihom.

KUPON
 PROSIM, POŠLJITE MI INFORMATIVNO GRADIVO IN CENIK STORITEV
 NA NASLOV:

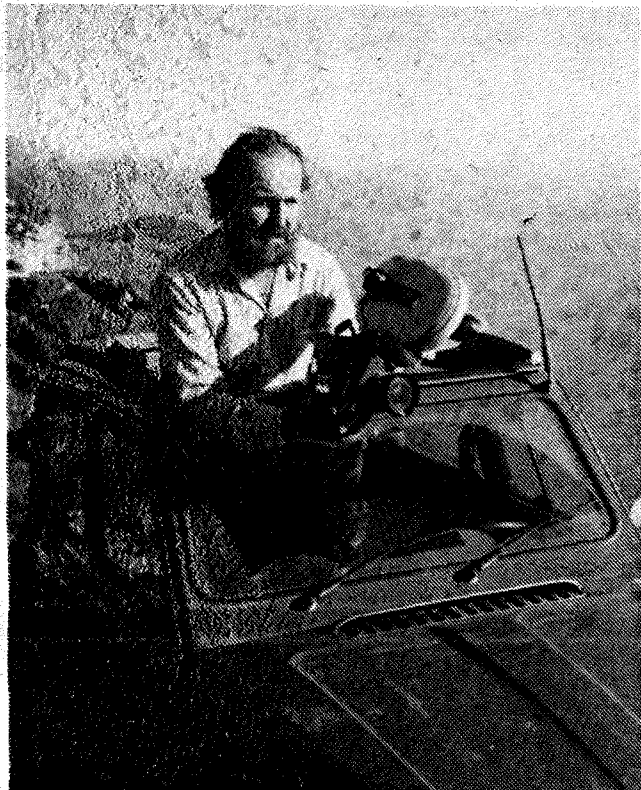
TEL. (068) 61-811
 TELEX. 56796

Jutri se začne na TV nova domača nanizanka

Zgodovina Slovencev v filmskih freskah

V proizvodnji ljubljanskega televizijskega studia je od devetinsedemdesetega leta nastajala nanizanka o zgodovini Slovencev skozi popolnoma avtorska očala Rudija Klariča. Nastalo je enajst štiridesetminutnih filmov, ki se bodo odvrteli pred nami ob enajstih petkovih večerih, po TV dnevniku.

Uredništvo teh oddaj jih je označilo v obvestilu za novinarje kot »esejistične freske«, ki upodabljajo razvojno sled življenja na zemeljskem prostoru, kjer smo se zakoreninili Slovenci.

Rudij Klarič je avtor enajstih štiridesetminutnih filmov, lastnih razmišljanj o slovenskem prostoru od pradavnine do danes. Naslovi posameznih oddaj so: Plamenica življenja, Velika tekma, Čemu živeti, Logika gibanja, Živa voda, Knežji kamen, Mrtvaški ples, Spet trte so rodile, Za hlapce rojeni, Bratje nabrusimo kose in Prečuden cvet.

Res, kdor bi ob skupnem naslovu »Zgodovina Slovencev...« iskal ozke zgodovinske podatke, ki bi se nizali v znanem šolskem zaporedju, bi to počel zaman. Gre za povsem avtorsko razmišljanje svetovnega potnika, ki se je po dolgih potovanjih po širnih oceanih in daljnjih deželah obrnil h koščku zemlje, ki se ji pravi dom, domovina. Segel je zares daleč nazaj, milijone in milijarde let, ko se je tod življenje šele porajalo, ko se je oblikoval relief naših gora in dolin, ko so se na današnjem ozemlju Slovenije še bohotala morja in so se iz njih dvigala morská dna.

Avtor je za izpeljavo svoje ideje uporabil več izraznih sredstev, vse od dokumentarnih (in zares enkratnih posnetkov Slovenije) pa do igranih filmskih vložkov, arhivskih posnetkov, skic grafikonov in ponazoril. Sem ter tja bo širšemu občinstvu na voljo bisercček, ki je bil doslej dostopen le strokovnjakom. Tako bomo videli med drugim odlomek iz prvega na Slovenskem posnetega filmskega traku, ogledali si bomo nekatere kraje in pokrajine iz ptičje perspektive, srednjeveške freske...

Klarič nas na potovanje vabi z uvodom: »Na pot odhajate na lastno odgovornost. Tvegali bomo prehode čez majave brvi in porušene mostove...« Brez dvoma nam bo kaj v teh nadaljevanjih sem ter tja »majavega«, sem ter tja kaj preveč popreproščenega, vendar pa nas ne bo pustilo bledih in hladnih. Včasih se nam bo morda zazdelo, da si je avtor zadel na pleča preobilico časa. Pa vendar ne bomo tvegali več kot petkovih štirideset minut in nekaj notranjega miru. Če pa se nam bo ob tem poromalo na svojo pest in nas spravilo iz apatične komodnosti, je tudi prav.

Naj čisto na koncu povemo še, da je teh enajst nadaljevanj stalo 2 nova milijona din (ali 200 starih milijonov), in da se je sprva nekoliko širše sestavljena ekipa proti koncu zožila na dva moža.

Bojana Žokalj-Jesih

Količina zadovoljiva, še kakovost

Naša ljubljanska RTV hiša že lep čas izdaja neke vrste bilten, oziroma že kar revijo za študij programa. Tokrat, v 49. številki posvečajo raziskovalci tega medija pozornost revolucionarni tematiki v programih na naših TV zaslonih.

V tej številki so zbrani v uvodu referati s posvetovanja, ki je bilo 1981. leta v Portorožu, in so jih prispevali general Kosta Nadj, Jože Smole, Lado Pohar in Dušan Voglar.

Televizijci se zavedajo, da ta medij zavzema med množičnimi občili pomembno mesto v slovenskem prostoru. V prejšnjih raziskavah pa se revolucionarnih izročil v televizijskih programih še niso lotili. Prva spodbuda je bilo omenjeno posvetovanje, ki sta ga pripravili ZZB NOV Slovenije in Jugoslavije ob TV festivalu in v okviru štiridesetletnice vstaje ter socialistične revolucije narodov

in narodnosti Jugoslavije.

O referatih in ob njih smo zapisali v našem glasilu še v letu 1981, o pričujoči publikaciji pa danes nekaj besed.

Najbrž se od časa nastajanja in priprave te številke razmere in razmerja niso bistveno spremenila in lahko verjamemo, da podatke, ki zajemajo leto 1980, oziroma triletno obdobje od 1978 do 1980, lahko upoštevamo še danes. Ti podatki pa kažejo, da pravzaprav nad količino, ki je zajeta tako v dokumentarno-političnih kot v igranih TV programih ljubljanske televizije, najbrž ne kaže biti nezadovoljen. Če je bilo v omenjenem triletnem obdobju odmerjeno trinajst odstotkov celotnega TV programa tematiki revolucije in NOB, pomeni to 250 oddaj ali nekako 200 ur programa na leto. (Tretjina se nanaša na neposredno tematiko NOB, tretjina na sedanjo revolucionarno tematiko, pre-

ostala tretjina pa je kombinacija obeh.) Že referenti na portoroškem posvetovanju so ugotavljali, da količine ne bi kazalo ne širiti ne ožiti, zato pa so imeli pripombe h kampanjski nakopičenosti teh oddaj predvsem ob določenih praznikih in proslavah. Ob upoštevanju, da ob takšnih priložnostih o tem obilno pišejo in poročajo ostali informativni mediji, nastopa občutek prezasičenosti pri občinstvu.

O vsebinski naravnosti so skozi analize ugotavljali, da je v načelu ne bi bilo treba spreminjati. Treba pa bi jo bilo smiselno povezovati (kot na primer predvojno revolucionarno gibanje in NOB).

Največ pozornosti posvečajo gledalci igranemu programu, kjer pa, tako ugotavljajo v analizi in o tem so spregovorili tudi referenti na posvetovanju, še vedno, kljub najzgodnejšim te-

hničnim možnostim in nena- zadnje tudi umetniškemu znanju ne gre brez črno-belega prikazovanja, pri čemer pa bi se morali izogibati tudi modnemu, elitističnemu načinu, ki za dosego umetniškosti pod narekovaji žrtvuje zgodovinsko resničnost in tudi umetniško odkritost.

V 49. številki Študija programa najdemo tudi abecedni seznam ustvarjalcev del z revolucionarno tematiko, pregled predvajanega programa TV Ljubljana z revolucionarno tematiko in v časopisih objavljenih kritik o teh oddajah ter neobjavljeno gradivo s to tematiko, ki ga hrani naša TV hiša.

Gotovo je tako posvet kot omenjena številka Študija programa prispevek k prizadevanjem za še boljše načrtovanje programov in nena- zadnje za boljšo kakovost oddaj na temo NOB in revolucije.

B. Ž. J.

Dvojna, posebna številka Primorskih srečanj Več o Devetem korpusu

Primorska regijska revija »za družboslovje, gospodarstvo in kulturo«, ki že vrsto let uspešno nosi svoje poslanstvo, je tokrat v celoti posvečena zgodovini narodnoosvobodilnega boja na Primorskem skozi prispevke o Devetem korpusu.

Šestnajst avtorjev osvetljuje različna področja delovanja partizanske vojske Devetega korpusa in tako imenovanega zaledja. Večino v revijo zbranih besedil so avtorji pripravili za 4. Goriška srečanja, ki pa so kljub skrbni pripravi zajela nepri- merno manjši krog tistih, ki so bili lahko navzoči kot lahko zajamejo v zborniku urejeni referati, natisnjeni v več tisoč izvodih.

Uvodno besedo je prispeval Mitja Ribičič-Ciril, ki je v luči obravnavane teme in letošnje štiridesetletnice AVNOJA naravnal svoje misli k enemu najlepših uspehov naše ljudske vstaje, k osvoboditvi Istre in Slovenskega primorja: »Vsaka revolucija, vsako veliko osvobodilno gibanje traja dalj časa, lahko tudi leta in desetletja, in gre skozi mnoge bitke in preizkušnje, vsaka na poti do svoje zmage doživi tudi trenutek, ko se prednosti prevesijo v njeno korist, ko zabeleži svojo odločilno in najpomembnejšo zmago. Tak trenutek je za jugoslovansko revolucijo drugo zasedanje AVNOJ in tak čas je za NOB jugoslovanskih narodov leto 1943.«

Dr. Joža Vilfan pod naslovom »O IX. korpusu« razmišlja o Devetem korpusu ob nekaterih drugih prispevkih na to temo, predvsem pa ob članku Lada Ambrožiča Novljana (za Prešernov kole- dar 1980) ter knjigi Narodnoosvobodilna vojna na Slovenskem 1941-1945.

Julij Beltram se od ožje vojaške zgodovine omenjene enote zanima za politično zgodovino o vlogi ljudskih množic, o gradnji ljudske

oblasti in ruševinah stare. »Značaj oblasti se najpopolneje izrazi v osnovni organizaciji družbe,« pravi avtor tega članka, ko natančneje opisuje delovanje krajevnih ljudskih odborov, hkrati pa pripominja, da enotnost volje in hotenj kljub posebnim razmeram v vojni ni moč do-

O narodnoosvobodilnem svetu za Primorsko Slovenijo nadalje spregovori dr. Joža Vilfan, o zgodovini narodnoosvobodilnega gibanja v Trstu v obdobju med septembrom in decembrom 1943. leta pa Milan Pahor.

Joško Ošnjak osvetljuje razmere v Beneški Sloveniji,

ofenzivo leta 1944 na območju Gorice, Bovca in Špetra Slovenov, Lado Pohar podaja kratek oris organizacije mladine med NOB na Primorskem, Jože Koren piše o korpusnem glasilu Matajurju, Lev Sveteček reproducira spomin na turneje kulturno-propagandne skupine korpusa po Reziji in Beneški Sloveniji v 1944. letu, Slavica Plahuta je pripravila zapis o partizanskem šolstvu v srednjeprimorskem okrožju, ki je bil velik politični uspeh OF slovenskega naroda, medtem ko obravnava Karlo Kumše - Janez Slovinc narodnoosvobodilno vojno gradnjo. Ob koncu je še datek, prispevki desetih diskutantov, ki so opozorili na posamezna področja raziskovanja zgodovine Devetega korpusa, ali pa s svojimi utrinki dodali delež k celotnejši podobi obravnavane teme.

Naj na koncu zapišemo še tole: prvotno zamisel za vsebinsko-zasnovo Goriških srečanj v decembru 1982. leta so podali na sestanku predstavnikov vojaškega in političnega vodstva NOB na Primorskem že leta 1980, kjer so se že tudi dogovorili o vsebini in poteku proslav štiridesetletnice Devetega korpusa v tem letu. In kakor je na nedavni tiskovni konferenci v Novi gorici dejal Dušan Šinigoj, ko je predstavljajal s člani uredniškega odbora slavnostno številko Primorskih srečanj, je pričujoča publikacija nedvomno dokaz, da se še pred leti pogosto kampanjsko delo ob različnih jubilejih in proslavah spreminja v prid kakovosti, višji strokovni ravni ter na način, ki vse bolj pritegne mlade generacije; te pa so prav tiste, ki jim je navsezadnje namenjeno spoznavanje in ohranjanje čimbolj verno zapisanih zgodovinskih dogajanj narodnoosvobodilnega boja.

Bojana Žokalj-Jesih

seči, če ni že prej dosežena, ustrezná mera povezanosti, poznavanja ciljev in nena- zadnje konkretne, praktične aktivnosti, ki utrjuje človeško zavest v boju za nove ideale.

O mednarodni razsežnosti in pomenu delovanja Devetega korpusa je zapisal Drago Košmrlj na način, ki opozarja na daljnosežnost takratnih odločitev in uspehov partizanske vojske na Primorskem. Razčlenjuje pa tudi razlike med stališči KPI in KPJ v odnosu do boja za slovensko ozemlje.

medtem ko Janez Kramar v svojem zgodovinskem razmišljanju o slovenski Istri po kapitulaciji Italije odpira nekatera vprašanja, ki bodo najbrž zahtevala še bolj poglobljene študije.

Referat Ivana Jana o pove- zavi gorenjskih partizanskih enot s primorskimi podčrtuje povezanost partizanskega bojevanja v slovenskem prostoru, Pavla Jerina Lah pa spregovori o nekaterih iz- kušnjah iz delovanja tajne partizanske bolnišnice »Pavla« v Devetem korpusu.

Franc Črnugelj Zorko obravnava majske sovražne

KRIZE NAŠIH DNI

JOŽE PLEŠNAR

31

Drama v Čadu

Osemnajstletna državljanska vojna se nadaljuje; libijsko vmešavanje, ki je nenadoma preobrnilo vojno srečo, je povzročilo nelagodnost ZDA in Francije ter ju spodbudilo k »obrambi interesov zahoda«. Po padcu ključnih mest na severu je dežela pred razcepitvijo.

Faya Largeau, majhno prašno puščavsko mesto na severu Čada se je v minulih tednih znašlo na prvih straneh svetovnega časopisa. Njegov padec utegne, so zapisali, odločiti o usodi Čada, oziroma o ideološki in politični opredelitvi novega režima. Mestece je postalo utrjena postojanka čet čadskega predsednika Hissena Habreja, naklonjenega zahodu, ki mu je »velikodušno« ponudil vojaško pomoč in podporo. Proti tej puščavski postojanki sta se v začetku meseca usmerili dve koloni upornikov pod vodstvom nekdanjega čadskega predsednika Goukounija Oueddeja in ob izdatni pomoči libijske vojske, ki jim je nudila zračno podporo, vozila za prevoz, tanke in topništvo.

Faya Largeau, je padel. 2500 Habrejevih vojakov bi se morda lahko upiralo kakim 5000 upornikom in njihovim libijskim pomagačem, če libijski voditelj Gadafi ne bi poslal nad mestece svojega letalstva. Lovska letala in bombniki Suhoj in Tupoljev so dan za dnem, noč za nočjo bombardirala Faya Largeau tako da branilci niso mogli niti pomisliti na uspešno obrambo. Predsednik Habre je zaprosil za pomoč Francijo: zahteval je posredovanje francoskega letalstva in protiletalsko orožje. Dobil je res nekaj protiletalskih topov in raket. Celo Američani so več kot podvojili svojo vojaško pomoč in poslali protiletalske rakete »Redey«, ki sledijo vročim izpušnim plinom letala, proti kateremu jih izstrelijo. Toda ameriške rake niso prenesle vroče peči čadske puščave, kjer se je živo srebro dvigalo na 45 stopinj Celzija: zmedene so pristajale v razbeljenem pesku, ne da bi škodovala libijskim letalom.

Treba je zaščititi
zahodne interese

Libijski prsti v najnovejšem krogu čadske drame so spravili nekdanjo kolonialno posestnice dežele in sedanjo zavezniško vlado predsednika Habreja – Francijo, v hude zadrege. Kljub pozivom za pomoč je do zadnjega oklevala: šele potem ko se je začel ofenzivni napad na Faya Largeau, predvsem pa po okrepitvi pritiska Washingtona, od koder je prišlo nedvoumno sporočilo, »da mo-

ra Francija v Čadu brani svoje interese in interese zahoda«, se je predsednik Mitterand odločil, da odobri operacijo »Manta«. V okviru te operacije so začeli v čadsko prestolnico N'Djameno prihajati francoski padalci, ki so bili razmeščeni v nekaterih sosednjih afriških deželah. Toda prihod francoskih padalcev ni mogel rešiti Faya Largeaua. Šele po padcu mesta, ko so se uporniki pod libijskim vodstvom začeli pripravljati na nadaljevanje prodora proti jugu, so Francozi dali vedeti, da utegnejo bistveno okrepiti svoj vojaški poseg. Skozi osrednji Čad so potegnili črto, »prek katere ne bodo trpeli nobenega libijskega vmešavanja«, Libiji pa zagrozili, da bi vsak napad na N'Djameno ali Abeche izzval francoski odgovor.

Libijski voditelj Gadafi je ogorčeno reagiral na obtožbe in prihod francoskih padalcev, ki jim je sledilo tudi šest ameriških vojaških svetovalcev. Zanikal je kakršnokoli libijsko udeležbo v čadski vojni ter zagrozil z »morjem krvi, ki bi ga bilo mogoče primerjati le z Vietnamom, Kampučijo ali Pearl Harborjem«, če bi Francija in ZDA skušale ogroziti libijsko varnost.

Habrejeva vlada pa je hitro postregla z »dokazom« o libijskem vmešavanju ter tujemu tisku predstavila libijskega pilota, ki naj bi bil sestreljen med napadom na Faya Largeau. Ta je priznal, da je v eskadri 12 Suhojev večkrat na dan bombardiral Faya Largeau in dodal, da so libijska letala odmetavala napalm bombe, izdelane v Libiji. Poleg libijskega pilota je Habre predstavil tudi več kot 500 zajetih upornikov, od katerih so mnogi potrdili, da so živeli v Libiji, kjer so jih zbrali in prisilili, da so se prijavili v vojsko Oueddejevih upornikov.

Habre in Oueddei

Vse do leta 1960 je bil Čad francoska kolonija. Francozi so deželi dali ime in ji začrtali meje, v katere so zajeli velika puščavska območja na severu ter tropska na jugu; nomadski muslimani, kristjani in častilci živali ter različna plemena, ki nikoli v zgodovini niso živela v medsebojni slogi. Toda ni samo francoski odhod sprožil poznejših nesoglasij, ki so se sprevrgla

v nenehno, osemnajst let trajajočo državljansko vojno: poleg drugih dejavnikov jih je sprožilo tudi dejstvo, da so Francozi oblast izročili diktatorju Tombalbayu, ki je s svojim ravnanjem in odločitvami pravzaprav zakoličil traso poznejših dogodkov. V okoliščinah državljanske vojne, ki se je je lahko udeleževal vsakdo, kdor je zbral peščico oboroženih vojakov so se zapovrstjo pojavljali različni tekmeči za oblast. Habre in Oueddei, oba muslimana, oba pripadnika velikega plemena Toubou, sta bila najmočnejša med njimi. Oba sta izmenično bila gve-

»Francija naj bi bila odgovorna za varovanje zahodnih interesov v Afriki«. To trditev v Parizu očitno priznavajo in njena posledica je operacija »Manta«, v okviru katere so se francoski padalci (na sliki) izkrcali v Čadu.

rilca in predsednika, oba sta se priklanjala Libiji in se bojevala z njo, oba sta prejela francosko pomoč in nasprotovala francoskim interesom. Oba sta torej, kadar se jim je zdelo potrebno, izmenično stavila na zahodne interese ali interese »sovjetske izpostave« v severni Afriki Libije.

Habre je v minulem letu dni dokazal, da ni nikakršen branilec demokracije, tako kakor tudi Oueddei ni noben revolucionar, ki je željan deželo iztrgati iz zaostalosti in izkoriščanja. »Ta dva čadska veljaka nista nič drugega kot razvpita plemenska glavarja in oportunisti«, je zapisal ugledni kenijski časnikar Ng'Neno. »Vsak od njiju si po svoje prizadeva, da bi si prisvojil uzde oblasti. Oba sta odvisna od tuje pomoči in podpore, čeprav ta ne pri- naša nič drugega kot pešanje suverenosti dežele. Prav gotovo tako Habre kot Oueddei od čadskega ljudstva nista dobila nobenega mandata za to, da podaljšujeta prelivanje krvi in uničevanje, ki ga dr-

žavljska vojna razširja že osemnajsto leto.«

Vse do leta 1976 je bila Francija vedno za kulisarni čadskega dogajanja, saj je imela v deželi svoje čete in močan vpliv na vlado v N'Djameni. Toda, naveličani spopadov in nemirov so se Francozi končno umaknili, čeprav so še naprej skrbno spremljali razvoj dogajanj. Francoski odhod pa je sprožil rastoče zunanje vmešavanje ter odprl sedanje poglavje drame.

Vendar pa je hkrati francoska pomoč spravila na krmi- lo države Goukounija Oueddeja. Oueddei se ni izkazal za hvaležnega: protitež francoskemu vplivu je poskal v Libiji, s katero je, na veliko ogorčenje Francozov junija 1980 podpisal pogodbo o prijateljstvu. Sedmi člen te pogodbe je dovoljeval Libiji, da posreduje v Čadu, kadarkoli bi bila ogrožena notranja varnost dežele. Glede na trajno »negotovo stanje« v Čadu in na pomani-

ugledna in bogata Nigerija. Oueddei je opustil projekt združitve, pod pritiskom Organizacije afriške enotnosti pa je bil pozneje dosežen tudi umik libijskih čet iz Čada. Oueddeju so namreč obljubili, da bodo njegovo varnost in vladavino v N'Djamenu varovale mirovne čete vseafriške organizacije, Gadafi pa se je pustil pregovoriti, ko so mu ponudili predsedstvo Organizacije afriške enotnosti in organiziranje vrhunškega sestanka afriških državnikov v Tripoliju.

Toda nihče ni mogel zagotoviti, da se državljanska vojna ne bo nadaljevala. Ko so se libijske enote novembra 1981 začele umikati, se je skoraj hkrati od sudanske meje proti jugu Čada začela premikati delno najemniška vojska pod vodstvom Hissena Habreja: že v začetnih vojaških operacijah je zasedla nekaj mest. Habre je ob podpori Sudana, Egipta in Amerike (čeprav so Američani zelo pazili, da je njihovo vmešavanje ostalo tajno) končno dobil tudi odprto javno podporo Francije, ki se ji je Oueddei izneveril. Zadeve so se začele hitro razvijati. Čez nekaj mesecev (1982) je Habre zasedel glavno mesto Čada N'Djameno ter se dal razglasiti za predsednika. Oueddei je postal izhodb v begu.

Položaj se je obrnil: nenadoma je Habre postal zakoniti predsednik Čada, bivši predsednik Oueddei pa se je spremenil v upornika. Nekaj časa je že kazalo, da se bo položaj umiril, toda Oueddei je s pomočjo domačih in tujih prijateljev lahko kmalu udaril nazaj.

Prvega udarca se je lotil letos zgodaj spomladi: po seriji manjših vojaških uspehov je ob pomoči Libije v začetku avgusta zasedel Faya Largeau ter s tem dosegel odločilno zmago, ki bi ga utegnila znova popeljati na predsedniški položaj, Hissena Habreja pa nazaj kot upornika – v puščavo. Utegnila – če ne bi bilo ameriškega in francoskega posredovanja, oziroma grožnje s posredovanjem.

Nevarna igra

Afrika je bila vedno območje, ki je v ameriških »globalnih varnostnih interesih« imelo najmanj pomena. Predsednik Reagan je pred desetimi dnevi na vprašanje o posledicah libijske ofenzive v Čadu izjavil, češ da to ni »glavno območje našega vpliva«. ZDA imajo obrambne sporazume z najmanj 40 državami po vsem svetu, toda z nobeno od afriških. Reaganova administracija bi očitno želela to spremeniti, toliko bolj, ker bi tako laže odbili domnevni sovjetsko-kubanski prodor v osrčje Afrike.

Za Washington je tudi Li-

bija trosilka klic sovjetskega prodora. Funkcionarje ameriške vlade je odkrito zaskrbelo, da bi morebitna zmaga Gadafija v Čadu spravila v težave ameriške interese v sosednjih Egiptu in Sudanu. To pa naj bi menda vplivalo tudi na sposobnost Pentagona, da spravi v pogon čete za hitro posredovanje, ki naj bi ob nevarnosti varovale naftna polja Perzijskega zaliva. Obrambni minister Weinberger je izjavil, češ da imajo ZDA strateški interes zato, da Gadafi ne okrepi svojega vpliva.

Glede na ne preveč dobre odnose z afriškimi državami so se Američani razumljivo oprli na Francijo, da bi zavarovala njihove interese. Socialistična vlada Francois Mitterranda je morala prežeti več kot grenko pilulo vrnitve v Čad. Njen problem je bil tako moralnega kot političnega značaja. Mitterrand je v svoji volilni kampanji leta 1981 nasprotoval francoskemu imperializmu in najbrž bi težko požrl obljubljeni politični program. Toda kot mnogi sodijo, ga je h končni odločitvi, da dovoli operacijo »Manta« pripravila misel, da bi se utegnile nekatere afriške dežele obrniti na Washington, zahtevajoč zaščito.

Kakorkoli že, francoski padalci so se znašli v neprijetni vlogi, ko se utegnejo zaplesti v odkrit oborožen spopad z (libijskim?) nasprotnikom in ko utegnejo ostati v Čadu še dolgo časa kot branilci mejne črte, ki naj bi razdelila deželo na dvoje. Razcepitev Čada pa ni tista rešitev, ki bi jo bila pripravljena dovoliti katerakoli afriška država. Zanje je ozemeljska celovitost, nespremenljivost meja, pa najsi bodo že tako krivične, sveta stvar. Primeru Čada bi kaj hitro utegnili slediti še v kakšni drugi bližnji ali daljnji afriški sosedji. To pa bi bil recept za katastrofo.

Vse bolj se širijo zahteve po tako imenovani »afriški rešitvi« čadske drame. Ta naj bi prinesla umik vseh »neafriških čet in interesov«, skratka Francozi in Američani bi morali proč. Z libijskimi vsiljenci v Čadu pa naj bi opravila Egipt in Sudan. Takole pravijo: »Končno so Sudanci in Egipčani pomagali Habreju, da je prišel na oblast, pa naj mu pomagajo tudi, da na njej ostane.« Toda tudi ta »afriški« recept je zmoten, saj o Čadu govori kot o bolniku, ki mu morajo operativno pomagati od zunaj, nikjer pa ni govora o tem, naj bi dežela brez tujega vmešavanja našla pot v mir in stabilnost. To pozablja tudi nekatere afriške države, ki sta jim kot članicam gibanja nevršenih dobro znani načeli o nevmešavanju v notranje zadeve drugih dežel in o neuporabi sile.

Iz upora v boj za svobodo

Dne 16. decembra je minilo dvainštirideset let, odkar so na Opčinah ustrelili pet slovenskih domoljubov. Do danes ni še nihče osvetlil njihovega dela in trpljenja, neomajne ljubezni do domovine, njihove trdne vere v svobodo. Ti junaki so se celo tedaj, ko je bil fašizem na vrhu svoje moči, ko je Mussolini grozil Evropi z osem milijoni bajonetov, brezkompromisno bojevali proti fašizmu. Obsodilo jih je posebno fašistično sodišče s sedežem v Rimu, ki je bilo uvedeno 25. novembra 1926 za zaščito fašistične diktature. Sedež so po potrebi premestili v Trst.

Poveljnik obrambe tržaškega ozemlja je s tajnim spiskom št. 44 določil za izvedbo smrtnih kazni 15. december 1941, in sicer na strelišču na Opčinah. Obsojenci Viktor Babek, Ivan Ivancič, Simon Kos, Ivan Vadrnjak in Josip Tomasi (Tomažič) naj bi bili ustreljeni ob 8.15.

Obsojence so postavili nasproti oboroženim oddelkom. Poveljnik 58. legije MVSN

gospod Giordano Sacsida je na glas bral obsodbo. Ob 8.20 so zagrmeli strel.

S krajevnim odlokom dne 18. decembra 1941 je bila Leopoldu Čermelju, Antonu Ščuki, Francu Kavsu in Teodoru Sardoču smrtna kazen spremenjena v dosmrtno ječo.

Tako se je zgodilo z devetimi tovariši, ki so jih 14. decembra 1941 obsodili na smrt.

Devet na smrt obsojenih so takoj ločili od ostalih in jih ločno zaprli v tisti del tržaškega zapora, kjer so pred enajstimi leti čakale na ustrelitev bazoviške žrtve.

Razprave pred posebnim sodiščem so bile seveda le komedije, vsakomur je bilo jasno, da je vse znano že vnaprej – predsednik je obsodbe prinesel naravnost iz palače Venezia, kjer je ob podpori velikega fašističnega sveta vladal Mussolini. Temelj zanj pa so bile politične razmere. Nobenega dvoma tudi ni, da je bila enako določena usoda obtožencev drugega tržaškega procesa. Vendar pa takrat, ko so fašisti insceni-

rali ta proces, niso imeli več koga strahovati: delovala je že vse močnejša OF, plamen upora se je že širil in vsak dan se je nabiralo več dokazov, da fašizem ni več absoluten gospodar. Druge sile so postajale vse odločnejše, tako da je tudi v tem primeru veljalo pravilo o ladjah, ki se potaplja.

Poleg omenjenih je posebno sodišče med drugo svetovno vojno obsodilo na smrt še veliko drugih Slovencev in Hrvatov iz Julijske krajine. Tako so bili 25. julija 1942 v Forte Bravetta pri Rimu ustreljeni Anton Bele iz Slavine pri Pivki, Ivan Čekada iz Male Bukovice pri Ilirski Bistrici, Viljem Dolgan iz Topolca, Leopold Frank iz Kivolč, Jože Hreščak iz Nove Sušice pri Pivki, Karlo Kaluža iz Narina, Pavel Ruš iz Gradišča pri Vipavi, Franc Srebot iz Hrastja pri Pivki in Franc Vičič iz Neverk. Naslednji mesec so tam padli Vincent Hrvat in iz Trebčan pri Ilirski Bistrici, Josip Roje iz Vrbič, Franc Vičič iz Velike Bukovice in Josip Žefrin iz Vrbič, 22. novembra pa še Viktor Blečič z Reke in Miro Grakalič iz Medulina. V Forte Bravetta sta 10. novembra izgubila življenje tudi dva reška Italijana, Amauri in Egone Zaccaria.

Po žrtvah, ki jih je zahtevalo posebno sodišče iz Rima, odločno prednjači Ilirska Bistrica z devetimi, sledi Postojna s šestimi, Trst in Reka sta jih dala po štiri, Tolmin tri, Pazin, Ajdovščina in Pulj pa po eno.

Upor primorskega ljudstva se je rodil spontano, iz sprva previdnega neodobravanja je z naraščanjem fašističnega nasilja prerasel v odločen boj za svobodo. Skupna usoda je povezala vse zavedne Slovence, ne da bi bila za to potrebna posebna propaganda ali pouk. Mladina vseh slojev se je vključila v organizacijo TIGR, ki je krepila odpor, ponos in bojevitost primorskega človeka.

Zdi se, da bi bilo prav, če bi obolnske uprave, na območju katerih so rojstni kraji ustreljenih protifašistov in rodoljubov, poskrbele, da se s njihovimi imeni polnejujejo ulice in trgi. Nerazumljivo je, da je predlog Goriškega muzeja v Novi Gorici, ki je bil predložen vsem borčevskim organizacijam na Primorskem, končal v arhivu brez pripombe in odgovora!

Alojz Zidar

Odšel je še eden
slovenskih r

Miha Marinko do prece

Izteklo se je življenje, naravno in pač tako, kakor
svoje delo, sedel je k počitku, okusil je sadove svoj
kam krmarijo.

Rastel je iz nekega časa molčečih in brezpravnih
molčečo pokorščino.

Mnogo so povedali te dni o njegovem življenju. P
Pred dvema letoma je imel Miha Marinko pogov
št. 11-12. V tem pogovoru je tovariš Marinko odgov
življenja in odlomke tega danes objavljamo.

li. Takšno prepričanje je
zmotno in zlagano. Ugledu
starih komunistov pa lahko
nemara celo več škoduje, kot

tično zadolžitev. To je bil č
intenzivnega dela, zato je ti
di iz naše mladinske skupir
izšlo veliko dobrih borcev
Kako pestro je bilo moje d
lovanje, izpričuje podatelj
da sem tedaj plačeval kar s
dem članarin² za sindika
Skoj, Zvezo mladine, kultu
noprosvetovno društvo i
drugo.

O Orjuni

● Kaj so orjunaši zbudili
v vas: strah, gnev, željo p
akciji?

Miha Marinko: Strahu nič
Zato pa temveč hotenja p
akciji. Moj kolega France Fa
kin je tedaj 1. junija 1924 pa
del v spopadu v Trbovljah
Tedaj sem bil eden vodite
ljev spopada, zato me je nje
gova smrt tembolj prizadela

O štrajkih

● Kakšen je bil vaš dele
pri štrajkih steklarjev in
rudarjev?

Miha Marinko: Mladi smo
bili v prvih vrstah. Enega o
štrajkov imam živo v spomi
nu, ker je trajal cela dva me
seca. Pred njim pa smo orga
nizirali solidarnostni štrajk
železničarji. V času vladavi
ne notranjega ministra Ko
rošca so bile naše puščice
ostro nabrušene proti re
žimu.

V Francijo, v Berlin in v Moskvo

● V Francijo ste teda
odšli nekaj mesecev po spo
padu z orjunaši. Ali je ot
tistem spopadu prišlo v va
ših vrstah do omahovanj?

Miha Marinko: Pred spo
padom z orjunaši 1. junija
1924 so v naših vrstah neka
teri zares omahovali, še zlasti
nekateri člani kulturnou
metniškega društva so se
ustrašili, ker so se začeli
enote PAČ (proletarske ak
cijske čete) pripravljali na
oborožen spopad z orjunaši.
Vesnovci so se bali, da bodo
zaradi spopada spet prepo
vedane dejavnosti društva.
Zato so skušali vplivati še
zlasti na vodilni kader »Ve
sne«, da bi opustili misel na
oborožen spopad. Toda Skoj
in borbeni del komunistov
sta ustvarila močno bojno
vzdušje, ki je prepričalo tudi
omahljivce.

Rudarski čas

● Po odsluženju vojaške
ga roka ste poleg politične
ga delovanja delali tudi v
rudniku kot kopač, kar je
bilo naporno. Kako bi na
kratko opisali tisti čas?

Miha Marinko: V rudniku
smo tedaj delali v treh izme
nah. Najprimernejše je bilo
delo v jutranji izmeni, saj
sem bil tedaj lahko že ob pe
tih popoldne v prostorih kul
turnega društva, ali pa sem
opravljal kakšno drugo poli

bil ustanovljen, kot vemo,
10. oktobra 1919 v Zagrebu.

● Je to gibanje združevalo
veliko mladih?

Miha Marinko: Naša sku
pina je štela okoli 30 mladinc
ev. To je bilo tudi naše prvo
močno borbeno jedro. Raz
mere so omogočale dejstvo,
da sem bil v Zagorju med
pobudniki za ustanovitev
sindikalne organizacije in
Skoja.

● Kakšna pot je bila za
vključevanje v Skoj in KP?

Miha Marinko: Med Sko
jem in KP tedaj ni bilo velike
razlike. Skoj se je zlival s pri
pravo na vstop v KP.

Prva šola Skoja

● Kdo vam je dal prve in
strukcije o Skoju in kje je
bilo tedaj središče skojev
skega delovanja v Trbov
ljah?

Miha Marinko: Prve in
strukcije mi je dal tovariš
Klinc, eden voditeljev Skoja.
Središče našega delovanja
pa je postalo kulturno-umet

Miha Marinko: V sindikat
sem se včlanil, ko je bila sta
ra habsburška monarhija že
na pragu zloma, socialdemo
kratki pa so imeli že določen
položaj v organizaciji. Leta
1918 smo se morali vsi rudar
ji zapriseči cesarju. Sicer pa
iz tistih časov nikoli ne bom
pozabil terorističnega stra
hovanja nad rudarji, ko so
izostanek z dela kaznovali z
brutalnim obešanjem za roke.
Po razpadu soške fronte
– še preden je bil ustanovljen
prvi levi sindikat, Zveza rud
arskih delavcev Jugoslavi
je, ki je bila ustanovljena na
kongresu zedinjenja rudar
jev 22. in 23. maja 1920 – so
izbruhnile tudi stavke. Po
ustanovitvi tega sindikata
smo številni mladinci druž
no odšli v stari reformistični
sindikat in uporno izstopili.
Tako se je začela nova pot v
revolucionarnem sindikatu.

● V tistem času je bil
ustanovljen SKOJ. Kdaj ste
izvedeli zanj?

Miha Marinko: SKOJ, to
je bilo spočetka bolj gibanje
kot organizacija, gibanje, ki
je bilo pogojeno z družbeni

let, so me odrasli ob teh po
govorih podili v stran. Kmalu
za tem je seveda sledila novi
ca o vžnji napovedi.

Konec prve svetovne vojne in oktobrska revolucija

Je novica o oktobrski revo
luciji utrdila v vas prepri
čanje, da je upor edina sila,
ki lahko odstrani krivice,
ali se je podobno prepriča
nje o tem rodilo v vas šele
kasneje?

Miha Marinko: V letu ok
tobrske revolucije, 1917, sem
že v glavnem odrasel. V re
virjih je imela ta revolucija
ogromen odmev. V Zagorju
in Trbovljah je vladalo nepo
pisno navdušenje za komu
niste in boljševike. Dogodek
je vzbudil in silil k razmišlja
nju o usodi naših delavcev, s
katerimi sem delal v jami.
Trdno sem občutil tudi pri
ganjaštvo jamskih nadzorni
kov in osornost nemških in
ženirjev. Spominjam se, da
sem ob nedeljah nosil po va
seh tobak, ki smo ga dobivali
rudarji, v zameno za živež.
Tega leta oktobrske revolu

Rodil se je leta 1900 v
Rovtjah nad Gaberskim
pri Trbovljah. Pri trinaj
stih je začel delati v to
varni, pri štirinajstih pa
že v rudniku. Kmalu se
je vključil v delo sindi
kata, Skoja in 1923. leta
KPJ. Bil je organizator
in soorganizator stavk,
spopada z orjunaši, oku
sil je delo v tujih rudni
kih in partijsko organizi
ranost delavstva v Fran
ciji in Nemčiji. Partijske
naloge in potreba po izo
braževanju sta ga pripe
ljala v Moskvo, od tam
pa (prek Dunaja) domov.
Sledijo leta aktivnega
partijskega dela na do
mačem terenu, prekinja
na z aretacijami in za
pornimi obdobji. Bil je
partijski inštruktor in
ob začetku vojne komi
sar glavnega štaba Slo
venije ter član IO OF...
Ob koncu 1941. leta je bil
skupaj s Tonetom Tom
šičem aretiran, mučen in
končno obsojen na 30 let
ječe. Iz zapora v Castel
francu ga je rešila slo
venska narodna pomoč

cije pa mi je tudi umrla se
strica. Z novim letom 1918
pa sem že postal zaprisežen
vojaški obveznik. K sreči je
proti koncu vojne ostrina na
glo popuščala.

● Je bila po oktobrski re
voluciji solidarnost različ
nih ljudi v enaki nesreči
večja ali manjša, kot je po
jem solidarnosti danes?

Miha Marinko: Solidar
nost delavcev je bila tedaj
velika, večja in pristnejša,
kot je danes. Najbrž bo drža
lo, da nesreče zbližajo ljudi
in jim zbudijo čut, da poma
gajo bližnjemu.

Vključitev v delo sindikata, v SKOJ in ZK

● Kako ste se vključili v
delo sindikata in kako ste
usmerili svoja pota v revo
lucionarnem sindikatu?

mi razmerami odraslih in je
iz njih izhajalo. Spočetka ni
smo govorili o SKOJU kot o
organizaciji. Mladi smo se
vključevali, ne da bi o tem
razglabljali.

● So bila za sprejem v
SKOJ posebna slavlja? So
vam ob sprejemu pripeli na
prsi rdeče nageljne kot da
našnji mladini, ko prazni
no oblečena stopa v vrste
ZK?

Miha Marinko: Nobenih
nageljčkov, nobenih vidnih
manifestacij, ki bi javno od
mevale, ni bilo. Skoj je bila
nujnost, pogojena iz resni
čne stiske, ne pa manifesta
cija.

● Toda nekako se je ven
darle začelo? Kako ste izve
deli za SKOJ?

Miha Marinko: Ustanovi
tev levega sindikata v Zagor
ju je bil v bistvu tudi ustano
vitev prvih organizacij Skoja
in KP Jugoslavije. Skoj pa je

Delati je začel kot trinajstletni otrok

● Ste se počutili zapo
stavljeni, ker ste morali za
četiti delati že takoj po me
ščanski soli, komajda tri
najstleten fantič? Pomeni
to, da vaše otroštvo ni bilo
radoživo?

Miha Marinko: Tedaj ni
sem imel občutka zapostav
ljenega otroštva, pa tudi me
ni ganilo to, da nisem imel
očeta. Delo v steklarni sem
vzel tedaj kot nekaj vsakda
njega, kar je bilo sestavni del
življenja v mojem okolju. Te
daj je pač tako bilo. Takšen
je bil v našem kraju način
življenja.

O spominu na mater

● Sta bili materina smrt
in prva vojna za vas hudi
preizkušnji?

Miha Marinko: Zlasti ma
terina smrt je bil neizbrisen
udarec. Iz spominov na voj
no, ki je izbruhnila leta 1914,
pa se spominam najbolj tega,
da so morali tedaj hrastniški
steklarji, vojni obvezniki, v
vojsko in nas je vse pestilo
pomanjkanje z brezposel
nostjo.

● Ali niso postali otroci
delavci z ukradenim otroš
tvom že kmalu »mladoletni
starcji«? So sploh lahko
spoznali in doživeli mla
dost? Kaj jim je preostalo
poleg tega, da so se prvega
napili?

Miha Marinko: O, ostalo
nam je še veliko! Vedeti pa je
treba – in to dejstvo sprejeti
– da so bili tedaj pač takšni
časi. Ni bilo izbire, kajti dru
ge poti nismo poznali. Delali
pa nismo samo fantje, tem
več tudi deklečeta. O mladih
delavcih s kozarci pa naj po
vem, da tudi danes, prav ta
ko kot nekoč, pač tudi kaj
popijejo, ko prejmejo osebni
dohodek ali plače. Pa ne le
mladi; tudi odrasli na plačil
ni dan še danes nekoliko po
sedijo v lokalu.

● Današnja mladina se
pri trinajstih, štirinajstih
lepo zabava; ima svoje
športne in druge igre, svo
bodo, vi pa vsega tega niste
imeli. Kako ste to doživ
ljali?

Miha Marinko: Zavoljo te
ga si nisem nikoli grenil živ
ljenja. Najbrž zato ne, ker je
moja mati tudi potem, ko se
je poročila z očimom, z vso
pozornostjo skrbela zame.
Tako sem že zgodaj samo
stojno gledal v prihodnost in
tudi samostojno odločal o
sebi.

● Ali ste mladi zavzeto
komentirali atentat na pre
stolonaslednika Ferdinan
da in hujskaštva proti Srbi
ji z gesli, kakršno je na pri
mer: »Srbe na vrbe«?

Miha Marinko: Mladi smo
to dejanje budno in burno
komentirali. Z zanimanjem
smo prebirali tudi časopise,
ki so žolčno komentirali
umor. Tudi v Slovincu z av
stro-ogrske orientacije je bi
lo izraženo veliko ogorčenje
nad Srbijo. Tisk je hujskal
proti Srbiji, češ da Srbi izzi
vajo, kar je treba kaznovati.
Šepetalo in ugibalo se je, da
nekaj na Dunaju ni v redu,
zato so poslali Ferdinanda v
osje gnezdo v Sarajevo. Ker
sem imel tedaj šele dobrih 14

vrste predvojnih lucionarjev

od knapa ednika

sakdo med nami le lahko zaželel. Opravil je
a in zvedavo spremljal nove generacije, kako in

čas skozi delo; skozi izkušnje je trgal molk in

ali smo, kaj bi lahko k temu dodali.
oslavom Slano, ki je bil objavljen v Dialogih
a vprašanja o posameznih obdobjih iz svojega

V Franciji ste bili daleč
teh dogajanj, vendar se
te sprijaznili z razme-
ni, saj ste odšli iz rudni-
Lemaix v Pecquencourt-
rd v Franciji leta 1931 v
rlin.

Miha Marinko: V Berlin
n odšel zlasti zato, da bi

Marinko kot
ilegalec v Za-
grebu: s črno
obarvanimi
brki, lasmi in
obrvami

odpotoval v Rusijo, kjer
se sploščka nameraval
oseliti kot rudar. V Berli-
nem s posredovanjem CK
Nemčije vzpostavil stik z
opnikom KPJ in mu
ročil svojo željo za odhod
usijo. Potem, ko sem bil
aj časa v Berlinu kurir in
prejemal Rdečo pomoč,
ne poslali v Moskvo, kjer
se po pripravljalnem te-
vpisal v prvi letnik Ko-
nistične univerze nacio-
nih manjšin zahoda. Po
em letniku sem bil na po-
i praksi v Podolsku blizu
kve, potlej sem se zdra-
ob Črnem morju, jeseni
nadaljeval študij, toda v
sem semestru so me po-
na politično delo nazaj v
ovino. Vračal sem se čez
aj, kamor me je iz Berli-
poslal sekretar CK KPJ
p Čizinski – Milan Gor-
da bi me poučili, kako
utrjujem in povežujem
iteljske organizacije in
aučili pravil konspiraci-
nekatere načine šifrira-
da bi si lahko dopisoval
CK KPJ v tujini. Z Dunaja
se moral vrniti v Berlin
dokumente. Tam sem bil
a požiga Reichstaga.
minjam se, da sva bila z
kičem v parku, kjer mi je
bil 100 dolarjev potnine,
je začel goreti Reichstag.

Požig je pripravil Hitler v ak-
ciji za pregon komunistov.

Vrnitev v Trbovlje

Kako se vam je po vrni-
tvi v Trbovlje predočala po-
litična diferenciacija?

Miha Marinko: Ja, že pre-
cej je bilo zavrelo, zato nisem

že svojo bazo. Pri meni je bil
naročil platformo za delo ko-
munistov v sindikatih. Seve-
da pa inštruktorskega dela
nisem dobil plačanega. Pre-
življal sem se zelo bomo. Še
sam ne vem, kako sem preži-
vel.

Ilegala, vojna, ječa

Malo pred vojno sta s
Tonetom Tomšičem uredila
samo 3 številke Ljudske
pravice, ki je bila natisnje-
na v tiskarni v Dobrunjah,
v dolini, ki vodi proti Podli-
poglavu. S tiskom ste pre-
nehali prepričani, da je hiša
opazovana. Je bila res?

Miha Marinko: Tiskarno
smo spravili skupaj zelo ko-
rajžno. Ampak zares nas je
bilo strah, ker smo bili pre-
pričani, da nas opazujejo.
Ker je bilo to tik pred vojno,
je bila previdnost še kako
potrebna. No, vsi smo ostali
čili in zdravi, kajti tiskarna
ni bila opazovana, kar se je
kasneje tudi potrdilo. Takrat
pa smo vendarle prenehali s
tiskom. Ljudsko pravico
smo tedaj pošiljali ljudem po
pošti tako rekoč legalno. Ka-
sneje smo računali na tisk v
tiskarni pri Domžalah, do
uresničitve zamisli pa ni
prišlo.

Kako ste se znašli v ita-
lijanski jetnišnici Luoca pri
Pissi v Toscani?

Miha Marinko: Ko sem se
na zimo leta 1941 vrnil – vo-
dil sem partizanske spopade
z nemško enoto pri Bohneč
hribu in z italijansko med.
Sv. Križem in Čatežem – je
bilo usodno to, da se je v mo-
je ilegalno stanovanje v
Ljubljani vselil medtem
predstavnik KP Italije Um-
berto Massola-Quinto. Med-
tem so namreč nemški gesta-
povci v zaporu zlomili kurir-
ko Greto Ranzinger, ki je bi-
la vzdrževala zvezo med re-
virji in vodstvom narodno-
osvobodilnega gibanja, in jo
pregovorili, da je v Ljubljani
pokazala vsa ilegalna stano-
vanja. Tedaj so v enem
izmed stanovanj prijeli To-
neta in Vido Tomšič. Gesta-
povce je pripeljala tudi v sta-
novanje, kjer sem nameraval
prenočiti 9. decembra 1941
in kjer sta bili že Pepca Kar-
delj in Mica Šlander. Prese-
netili so nas nemški in ita-
lijanski policisti. Beg ni bil
mogoč. Pri meni so našli
osebne dokumente in ime
Ivan Smagur, v sobi pa ile-
galno obremenilno literatu-
ro. Najprej so me pretepali z
bikovkami in vrečami peska
ter me do nezvesti mučili v
zaporih na Miklošičevi v
Ljubljani. Odpeljali so me za
14 dni v Begunje v samico,
od tam pa v zapor v Celje in
Maribor. V Mariboru sem,
prepričan, da me bodo ustre-
lili kot talca, napisal poslo-
vilno pismo. Toda iz Maribo-
ra so me nemški policisti ne-
pričakovano poslali v Begu-
nje, deset dni kasneje pa so
me v Šentvidu izročili ita-
lijanskim policistom, ki so me
odpeljali v zapor v Italijo po-
tem, ko me je italijansko so-
dišče obsodilo na 30 let težke
ječe.

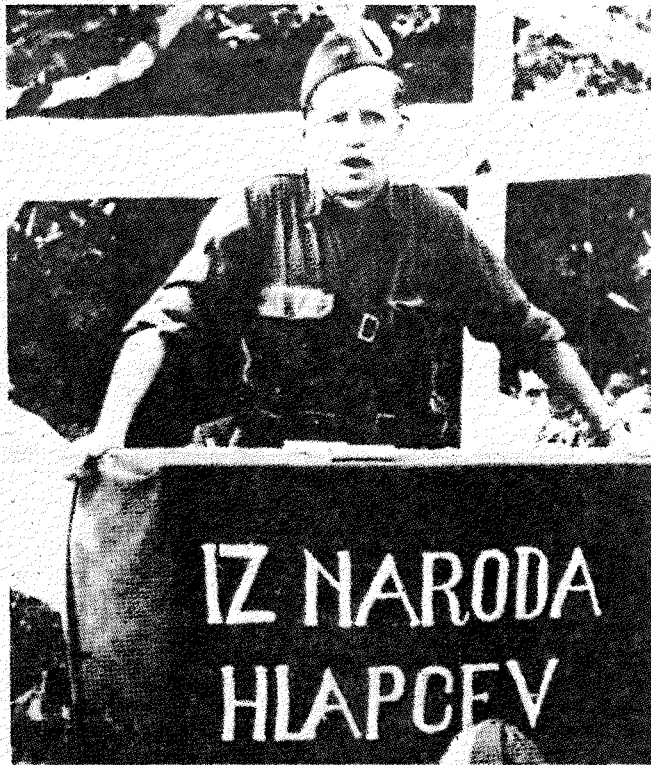
Utrinek iz NOB

Dne 30. julija 1944 je bi-
lo pri Šmarjah na Vipav-
skem veliko zborovanje, na
katerem ste govorili tudi vi.
Zborovanja pa so se zvečine
udeležile menda ženske?

Miha Marinko: Da, možje
so bili v partizanih, zato je
prišlo na zborovanje več
žensk. Nepozaben je dogo-
dek, ko so trumoma stopale
med kraškimi vinogradi in
kako so izpod kril potegnile
zastave z rdečo zvezdo, jih
nataknila na kole od trtah in
nadaljevale pot.

To je bilo smelo in zelo
poetično izražanje pripa-
dnosti, ki bi lahko imelo
najbrž hude posledice. Ali
so ostale zastavice na kolju
neopažene ali jih je morda
kasneje odkril sovražnik in
zato obračunal z lastniki vi-
nogradov?

Miha Marinko: Bili smo v
skrbih zavoljo zares množič-
ne udeležbe žensk, ki so pu-
ščale sledove, po katerih bi
nas lahko odkrili in prepreči-
li zborovanje. Težko si je
predstavljati, kako bi se za-
sukala zadeva z zastavicami,
ki bi jih odkrili. K sreči jih
niso. Zato je bil po zborova-
nju tudi vesel miting. Na-
men zborovanja je bil poka-
zati zaveznikom, kako vdano
je Primorska povezana z Ju-
goslavijo.

Miha Marinko govori na zborovanju pri Šmarju

O IB:

Ali ste že takoj po vojni
prišli do sklepa, da bo leto
1948 z informbirojem mora-
lo napočiti, ali so obstajali
tudi še drugačni upi z misli-
mi na takšne ali drugačne
kompromise?

Miha Marinko: Tedaj smo
imeli o tem že več ali manj
jasno predstavo – seveda v
ožjem vodstvenem krogu –
da Rusi niso ne vem kako
navdušeni nad našo usmeri-
tvijo. To je prišlo še zlasti do
izraza ob problemu Trsta. Vi-
dite, ko bi bila med vojno v
vsej Jugoslaviji razvita OF,
bi brez dvoma dosegli tudi
ob tržaškem vprašanju dru-
gačne rezultate.

O vojni, o svobodi in delu v osvobojeni domovini.

Je bila za vas, ki ste de-
lovali v težkih predvojnih
razmerah kot drzen in ne-
ustrašen revolucionar, druga
vojna že zaključno razbre-
menilno dogajanje, medtem
ko je bila za mlajše revolu-
cionarje, ki so se tedaj šele
vključevali v gibanje, huda
stiska in ohromitev s hud-
mi preizkušnjami?

Miha Marinko: Bo že drža-
lo, kar navajate v vprašanju.
Druga vojna je postopoma
odstranjevala z mene vso
težko moro in negotovost, s
čimer sem drugoval v času
med obema vojnoma ob vča-
sih nečloveških življenjskih
razmerah.

Ali vam je po vojni
kakšna funkcija še posebej
prirasla k srcu?

Miha Marinko: Vse republi-
ške in državne, družbene in
politične funkcije sem
opravljal enako odgovorno.
Moram pa reči, da mi je edi-
nole žal, ker se OF ni uvelja-
vila v vsej Jugoslaviji.

Menite, da bi to vpliva-
lo na razmere med NOB in
po osvoboditvi?

Miha Marinko: Uveljavite-
tev OF v vsej Jugoslaviji bi
gotovo še kako vplivala na
razmere. Potek vojne bi bil
drugačen, udeležba v NOV
pa množičnejša. Potlej danes
ne bi rekli, da imamo toliko
komunistov v našem giba-

mnili vašega prvomajskega
pogovora leta 1980 na TV, v
katerem ste dejali: »Mnino
duše bi lahko polovico čla-
nov v rit sunili. Veliko ima-
nov prisiljenih ljudi v parti-
ji, ki hočejo danes sebi
ustvariti konjunkturo. To-
da veliko je tudi takšnih
ljudi, ki bi bili v partiji dra-
goceni, pa niso člani.«

Miha Marinko: Spomnim
se tega govora. Tedaj sem
govoril na splošno. Lahko pa
bi tudi navedel primere. Mo-
goče bi bilo celo učinkovitej-
še, ko bi pokazali konkretno
na grešne kozle in v vsakda-
njem življenju ne bi govorili
o napakah samo na splošno.
Napak bi bilo potlej manj,
kajti tisti, na katere bi poka-
zali, bi morali spremeniti
svoj odnos do dela in družbe,
drugi grešni kozli pa bi se
zbrali, da se tudi njihovo ime
ne pojavi v javnosti in bi se
poboljšali.

Še o tem vprašanju

Dovolite, da vprašam,
kakšna naj bi bila danes po
vašem mišljenju vloga ZK v
organizaciji združenega
dela?

Miha Marinko: Malo manj
komandantstva bi bilo treba.
Malo manj slabih članov bi
bilo treba. Več pa zavednih
delovnih ljudi. Čemu je po-
trebno, da vlečemo čimveč
ljudi v ZK? Ne gre za števil-
ke. Danes lahko delavec de-
luje za skupno korist tudi na
drugačen način v procesu sa-
moupravljanja, v SZDL, sin-
dikatu itd. Tam naj se poka-
že, kdo je kaj prida, ne samo
na papirju v članstvu ZK.
Članstvo partije samo po se-
bi še ni nič.

O delegatskem sistemu in samoupravljanju z očmi izkušenega revolucionarja

Kakšne so, po vašem
tolmačenju, danes naloge
delegatskega sistema pri
zagotavljanju pluralistič-
nih, samoupravnih in-
teresov, zagotavljanju so-
cialne varnosti in uveljav-
ljanju delavcev kot nosil-
cev socialne politike?

Miha Marinko: Prav goto-
vo ne to, da so nekateri ob
volitvah proti tistemu, ki je
preveč priden za delo in ho-
če večjo delovno storilnost,
pri tem pa so naklonjeni ti-
stemu, ki samo steguje jezik.
Iz pisarne bi morali poslati
čimveč birokratov delat v
proizvodnjo! Veliko preveč
birokratov sedi v pisarnah.
Potrebna je temeljita čistka,
če hočemo uresničiti zamisli
novega obdobja razvoja ma-
terialne proizvodnje, nove
kvalitete ekonomske politi-
ke. V ta namen moramo tudi
še bolj razviti samoupravne
odnose in razviti ter povečati
produktivnost. Šele potem
bo delegatski sistem prav za-
živel.

O nalogah članov ZK, o partiji

Zdaj, ko prihajava do skle-
pa, da je dolžnost članov
ZK boj proti vsem spekulaci-
cijam v ozdih, sem se spo-

Sožalne brzojavke

Ob smrti tovariša Mihe Marinka prejema
te dni RO ZZBNOV sožalne brzojavke iz
vseh koncev naše domovine pa tudi iz dru-
gih držav.
Poleg številnih izrazov sožalja družini in
našemu republiškem vodstvu je poslal
družini umrlega telegram tudi predsednik
ZZB NOV Jugoslavije Bojan Polak-
Stjenka.

Pred štiridesetimi leti sem se drugič rodil

Savinjski bataljon je dobil povelje, naj se premakne na Šipek. Razvili smo se v kolo- no in v mraku smo šli čez cesto, ki pelje od Vranskega v Kamnik. Ponoči smo prišli v gosto zaraščeno pogorje Šipka, takoj smo plegli in zaspali. Zjutraj smo videli mnogo partizanov Kamniškega in Zasavskega bataljona. Pripravljali smo se na slovesnost ob ustanovitvi 6. Slandrove brigade.

Šestega avgusta 1943, kmalu po kosilu, je dežurni sklical zbor vseh treh bataljonov. Razvrstili smo se v trikotu. V sredino je stopil politični komisar Mitja Ribičič-Ciril, ki nas je seznanil s poveljem glavnega štaba NOV in PO Slovenije, naj se na Štajerskem osnuje 6. brigada Slavka Slandra. Po govoru je bila še zaprisega. Slavnostni del ustanovitve je bil s tem sklenjen.

Ponoči smo se premaknili na Menino planino. Štab brigade je dobil povelje, naj mobilizira nove borce in ode- de na Dolenjsko. Zato smo se 9. avgusta vrnili na Šipek. Naslednji dan je v taborišče prišla patrulja s slabo novico, da so ob cesti Vransko-Kamnik na pomembnih točkah sovražnikove patrulje. Štab brigade je takoj ukazal pripravljenost. Naslednji dan se je nevarnost še povečala. Borci smo opazovali, kako se s Trojan proti Domžalam premikajo transporti, nemška pehota, topništvo in tudi tanki. Zvečer 12. avgusta smo se premaknili iz Šipka na Menino planino. Med potjo smo v Lazah v Tuhinjski dolini izpraznili dobro založeno trgovino. Štab brigade je določil, naj se vsa brigada pomakne na

Moravsko. Razvrstili smo se v kolono, šli čez Tuhinjsko dolino, čez cesto Domžale-Trojane na Moravsko. Zjutraj 14. avgusta smo se utaborili pri Sv. Mohorju, zasavski na Limbarski gori, kamniški pa v Negastru. Po prihodu na to območje smo dobili več obvestil, da Nemci pripravljajo večjo hajko. Zvečer so vsi trije bataljoni krenili na območje Murvice in Ciclja, od koder naj bi šli k Savi in jo prebredli. Obveščevalci so ugotovili, da je Sava tako zastražena, da bi bil vsak prehod nemogoč.

Zato smo krenili naprej. Po celonočnem pohodu smo se zjutraj 17. avgusta utaborili na obronkih Sv. Gore. Bili smo utrujeni, zato smo zaspali. Dežurni brigade je manjšo patruljo poslal po vodo k studencu, da bi kuharji pripravili zajtrk. Ko je patrulja prišla do studenca, jo je nemška zaseda napadla z močnim ognjem. Nenadno streljanje nas je prebudilo.

Takoj smo zavzeli položaje in čakali sovražnika. Toda Nemcev ni bilo. Sredi dneva se je položajem približala skupina civilistov. Naši fantje so med njimi odkrili tudi vohuna. Popoldne smo odšli h koči na Sv. Goro. Nemške enote nas ta dan niso napadle.

Zvečer 17. avgusta smo krenili s Sv. Gore proti vasi Mlinše, da bi se nato pomaknili h Kolovratu. Vendar smo bili prepozni, saj so Nemci že ta dan popolnoma blokirali dolino in cesto, ki obkroža pogorje Sv. Gore od Zagorja prek Vač do Hotiča. Četa Zasavskega bataljona je kot predhodnica brigade pri Vidergi naletela na nemško

zasedo. Z jurišem je uspela potisniti Nemce do ceste Medija-Moravce pri Mlinšah. Nadaljnji poskus, da bi razbili zasedo, ni uspel. Zato se je komandant Janko Sekirnik-Simon odločil za spreten manever. Ukazal je, naj se umaknemo do vasi Log. Od tu smo šli proti cesti. Vrzeli med Mlinšami in Kandršami je bila verjetno ena zelo redkih, če ne edina v nemškem območju. Od tu so nemške enote odšle proti Mlinšam, ker so pričakovale, da se bo tu poskušala prebiti cela bri-

Janez Bugar-Slavko

gada. Čez cesto je šel najpej naš Savinjski bataljon, za nami pa Kamniški bataljon. Ko je bila ob cesti njegova zaščitnica, pod poveljstvom Mirka Jermana, so začeli obstreljevati brigadno kolono Nemci iz Mlinš. Nato se je pripeljala na dveh tovrnjakih še policija z Vač. Ti so zaščitnici onemogočili, da bi se prebila za glavino. Nato se je začel hud spopad med nami in Nemci, večina se nas je prebila. Nadaljevali smo pohod. V Tlačnici smo se ustavili in se malo odpočili.

Dobili smo ukaz, naj se naš bataljon premakne na Šipek. Krenili smo na pot, proti jutru 18. avgusta smo prispeli k Sv. Mohorju. Tu smo se zavarovali pred morebitnim sovražnikom in počivali. Morali smo biti zelo previdni.

Nemci so prišli v Moravsko dolino in v Črni graben, zastražili so tudi Savo. Dan je minil brez zapletov. Ponoči smo se premaknili na Cicelj in se znova vrnili k Sv. Mohorju. Zavzeli smo položaje, da bi se lahko branili, če bi bilo potrebno. Komandant je zbral precej močno patruljo, v kateri sem bil tudi jaz, z nalogo, da gremo k cesti, ki pelje iz Domžal v Moravce. Odšli smo po gozdu navzdol. Na robu gozda smo se ustavili in zavzeli položaje. Imeli smo dober razgled na cesto, po kateri so vozile kolone nemških avtomobilov. Ob cesti so postavljali Nemci zasede. Nekaj časa smo opazovali, potem smo se vrnili v sestav bataljona.

Dopoldne je prišel v bataljon namestnik komandanta 15. divizije Alojz Kolman-Marok z nalogo, da 19. avgusta zvečer povede naš bataljon iz nemškega obroča čez Črni graben. Okrog poldne so nas napadli Nemci. Popoldne je Marok rekel, naj bi se prebili iz obroča in na naslednjem hribu zavzeli položaje. Kajti če bi ostali na teh položajih do noči, bi nas preveč padlo. V bataljonu smo imeli okrog sto neoboroženih tovarišev. Z jurišem smo razbili Nemce, nato pa se pognali po gozdu navzdol.

Zaradi nenehnih premikov nemških enot po cestah je bil prehod sredi dneva zelo težaven. Pri Zalogu smo

prečkali cesto Domžale-Moravce, prešli dolino in se nato povzpeli na Murovico. Tu smo se malo oddahnili, kajti bili smo zelo utrujeni od neprestanih pohodov in boja.

Kmalu nas je na tem območju izsledila nemška patrulja, nas napadla in ubila dva stražarja. Tudi to pogorje je bilo že obkoljeno z nemškimi zasedami. Zvečer smo se razvili v kolono in krenili na pot. Med pohodom smo pri lesenem koritu pili vodo.

Predhodnico je vodil komandant bataljona. Bil sem na začetju predhodnice, kajti to je bila zame izredna sreča.

Nemci so v zrak pošiljali rakete, da je bilo svetlo kot podnevi. Ko so začeli streljati, sem takoj padel na tla. Na srečo je bila pred menoj precejšnja skala. Več tovarišev je poleglo okrog mene, toda nenadoma sem ostal sam. Stekel sem nazaj in počasi se nas je zbralo devet tovarišev.

Med nami je bil tudi namestnik komandirja čete, ki je bil precej surov človek. Rekel je, da bomo šli čez senošet, mi pa smo hoteli okoli po gozdu. Ker sem mu najbolj nasprotoval, je zahteval, da grem jaz prvi. S strahom sem prečkal čisto, toda srečno smo prišli v gozd. Na več krajih smo se skušali prebiti, toda povsod smo naleteli na Nemce. Po kratkem počitku smo se začeli vzpenjati po strmini. Zaslišali smo govorico in šel sem pogledat. Okrog 50 metrov nad nami sem opazil Nemce. Namestnik komandirja mi ni verjel. Sam je šel pogledat. Kmalu ko se je vrnil, so začeli streljati Nemci. Prvi je skočil namestnik komandirja in jo ucvrl po strmini navzdol. Za

njim smo jo potegnili še drugi.

Precej daleč od kraja, kjer so nas napadli Nemci, smo se ustavili, malo oddahnili, potem pa krenili proti Savi, kamor smo prišli 20. avgusta okrog 17. ure. Med nami je znal plavati samo eden. Dogovorili smo se, da se bomo prišli za roke in tovariš, ki je znal plavati, naj bi nas vlekel. V grmovju za nami je zašumelo. Zagledal sem vse polno Nemcev. Ni bilo časa, da bi se prišli za roke, poskakali smo v deročo Savo.

Vsak se je bojeval z njo, kakor se je mogel. Voda nas je spodnašala, spet smo padali, se postavljali na noge, pa spet padali. Nemci so z obeh strani Save z dumdumkami nažigali po nas. Voda me je že nekajkrat spodnesla, da sem se s težavo spravil na noge. Spet me je spodnesla, pa je bil na mojo veliko srečo zraven tovariš, ki je znal plavati. Hitro sem ga zagrabil za bluzo in se postavil na noge.

Tovariš je rekel, naj ga spustim, toda jaz sem se ga trdno oklenil in srečno sva prišla do brega. Tudi tu so bili Nemci. S tovarišem sva popolnoma izmučena prečkala cesto in progo. Nemci so naju spet obstreljevali, a sva srečno prilezla na hrib, kjer sva se umaknila po gozdu. Ob robu gozda sva na nji- vi zagledala žanjice in moškega, ki nama je povedal, da je na drugem hribu okrog sedemdeset partizanov, ki so ponoči prišli čez Savo. Kmet je bil aktivist OF in prinesel nama je tudi hrano. Nato sva poiskala svoje tovariše.

Pozneje sem zvedel, da je v našem bataljonu v tistih bojih padlo okoli 18 borcev, 36 neoboroženih tovarišev pa so Nemci ujeli. Tudi sedem borcev, ki so šli z nama čez Savo, je padlo.

Janez Bugar-Slavko

110
sladkogorska
1873-1983
paloma

OPEKARNA MARIBOR –
RADVANJE p. p. MARIBOR
62000 MARIBOR, STRELIŠKA 16 A

Elkroj
specialist med
proizvajalci hlač

Jože Požar

2

UPORNI PRIMORCI

Naslednjega dne, bila je nedelja, so prihrumeli v našo vas skvadrsti s postojanke na Bravinku. Ta postojanka je bila kake tri kilometre južno od St. Petra na Krasu. Stal sem s Frantom Morelom (Ogrinovic) iz naše vasi na dvorišču pred našo hišo, ko so prišli in naju začeli spraševati: kaj sva videla, koliko sva videla in kako sva videla. Odvrnil sem jim, da nisem smel ven iz hiše, ker je bilo to zvečer po policijski uri (copri-fuoco), in sem gledal le skozi okno, da pa sem videl – nalašč sem povečal število za dvakrat – štirideset ljudi z nahrbtniki, vsi so bili zelo visoki in so korakali eden za drugim v hrib Bolunec. Skvadrsti so se ozirali proti Boluncu, tja gor pa si niso upali.

Nekega dne, proti koncu junija leta 1942, sem se ravno vračal iz tovarne v St. Petru na Krasu domov. Kot ponavadi sem šel čez Bravink, tam pa sta me ustavila skvadrsta iz postojanke, me legitimirala in mi preiskala žepe. Hotela sta me odvesti k poveljniku postojanke, čes da sta ujela bandita, ki nosi iz St. Petra na Krasu partizanom obveščevalne podatke. No, dokazal sem jima, da sem tovarniški delavec in da je pot čez Bravink moja vsakdanja pot. Pustila sta me, rekoč: »Tutti banditi!«

Skvadrsta sta me osumila, da nosim par-

tizanom obveščevalne podatke! In res sem se istega dne nepričakovano srečal z dvema partizanoma. Ko sem prišel domov, lačen kot vsak dan, mi je žena rekla: »Nič ni kosila!« Na njenem obrazu sem videl zaskrbljenost. Ko sem jo vprašal, zakaj ne, mi je odvrnil, da sta na seniku dva tovariša, ki sta še bolj lačna kot jaz, ker sta že nekaj dni ob sami čisti studenčnici in zelenih jabolkah; prišla da sta k nam pri belem dnevu z Bolunca čez sosedov vrt.

Ustrašil sem se in sem brž šel k njima. Škušal sem ju posvariti, kako silno nevarno je zanju in za mojo družino, če se bosta zadrževala na seniku. Mlajši od njiju pa je dvignil pest k čelu v partizanski pozdrav, rekoč: »Tovariš, ali misliš, da se midva ne zavedava vsega tega? Toda vedi, da kdor ni z nami, je proti nam!« Starejši ga je miril in mu je prigovarjal, naj se nikar ne razburja, saj se bomo zagotovo mirno pogovorili.

Glas o junaštvu partizanov se širi med ljudmi

Bila sta, po moji presoji, študenta. Povedala sta mi, da imata nalogo organizirati kurirske javke. Ne spominjam se, kaj vse sta mi govorila, vsekakor pa sta znala lepo

pripovedovati. Povedala sta mi, kako hlabro se borijo partizani okoli Ljubljane, kako se Italijani bojijo partizanov. Nazadnje sta me še navdušila. Ko sem ju vprašal, kako sta našla prav našo hišo, mi nista povedala, kdo ju je napotil k nam, temveč sta se samo skrivnostno nasmehnila.

Popoldne sem odšel na Novo Sušico k Francetu Morelu in mu povedal, da bosta ponoči ob določen uri prišla v bližino vasi dva tovariša, ki ju bo treba pospremiti naprej proti Stari Sušici.

Ko sem se vrnil domov, sva se z ženo posvetovala, kako bi kje dobila kaj hrane za ta dva tovariša, kajti doma ni bilo ničesar. Domenila sva se in žena je šla k eni od vaščank. Pri njej je res dobila par klobas, vendar tako žaltavih, da jih naš maček gotovo ne bi hotel jesti, tovariša pa sta bila zelo zadovoljna. Videl sem, da sta bila zares zelo lačna.

Zvečer sem ju po vrtovih pod vasjo pospremil proti Novi Sušici. Spominjam se, da smo hodili zelo oprezno, kajti bila je že policijska ura. Preden sem se poslovil od njiju, sta mi predlagala, da bi bila pri nas kurirska javka. Naročila sta mi tudi, naj pridobivam poštene ljudi za boj proti okupatorju. Pozneje ju nisem nikoli več videl in še danes ne vem njunih imen. Moja žena se spominja, da je bilo enemu od njiju ime Mirko.

V naslednjih dneh sva se s ženo pogovarjala o tem in premlevala, komu v vasi bi zaupala. Zedinila sva se, da poskusim pri Francu Medvedu-Kraševcu. Šel sem k nje-

mu, se pomenil z njim in od takrat je začel sodelovati v narodnoosvobodilnem gibanju. Pridobila sva še tretjega vaščana, Matijo Morela (Jerantovega), in tako je šlo lažje naprej. Vsekakor pa je treba povedati, da je bilo v naši vasi do razpada Italije več kot polovico ljudi, pred katerimi smo iz tega ali onega razloga skrivali naše delovanje v narodnoosvobodilnem gibanju. Ne morem in ne smem mimo tega, da ne bi omenil, kakšna politična psihoza je nastala med ljudmi, še posebno v tovarni, po likvidacijah ljudi, ki so bili osumljeni kot ovaduhi, po likvidacijah, do katerih je prišlo pod vplivom strogega, večkrat tudi prestrogega odnosa partizanov do osumljenih.

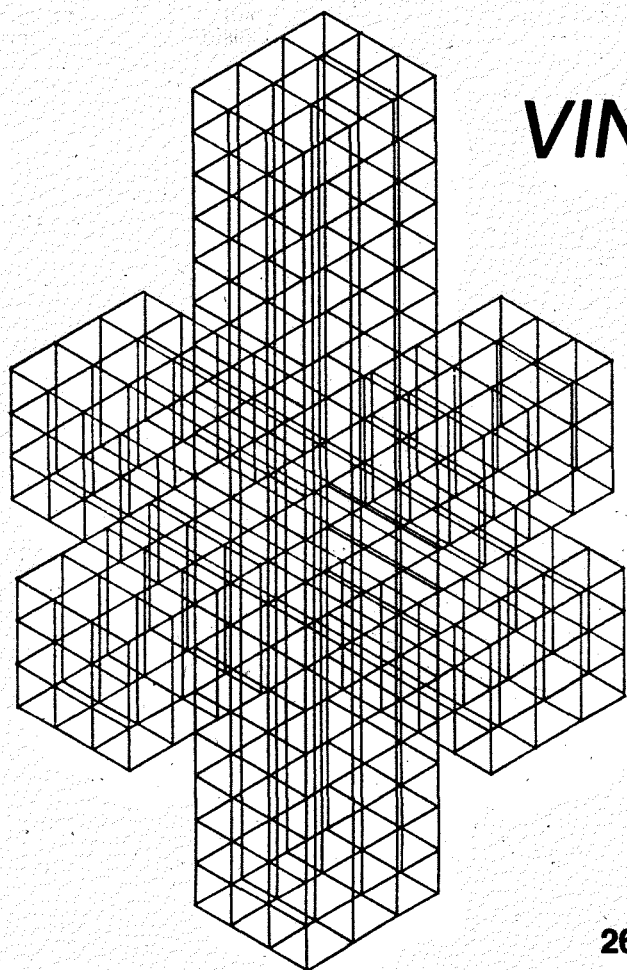
Obenem pa moram zapisati, da so nas vzpodbujale novice, ki so se širile o Karlu Maslu in so ga prikazovale kot neustrašnega junaka, ki zaradi svoje drznosti in hladnokrvnosti vzbuja v Italijanih strah in trepet. Tako se je na primer razširila govorica, da se je pojavil v Neverkah, 5 km jugozahodno od St. Petra na Krasu, da je prišel v tamkajšnje vojašnico preoblečen v uniformo višjega časnika italijanske vojske.

Nam, ki smo bili za OF, so take govorice ustrezale in smo jih še napihovali, tisti, ki OF niso bili naklonjeni ali so ji nasprotovali, pa so se repenčili, da se partizanov ne boje, tako na primer trgovec v Šmihelu. Zgodilo pa se je, da je ravno v njegovi trgovini mlad vosovec prijel in odpeljal fašističnega političnega sekretarja.

Se nadaljuje

GOSPODARSKO
RAZSTAVIŠČE
LJUBLJANA

VINO 83

26. 8.-4. 9. 1983

TOVARNA CELULOZE IN PAPIRJA

djuro salaj
KRŠKO

TELEFON: (068) 71-010 ● TELEGRAM: ROTOCEL KRŠKO ●
TELEX: 35725 YU ROTO

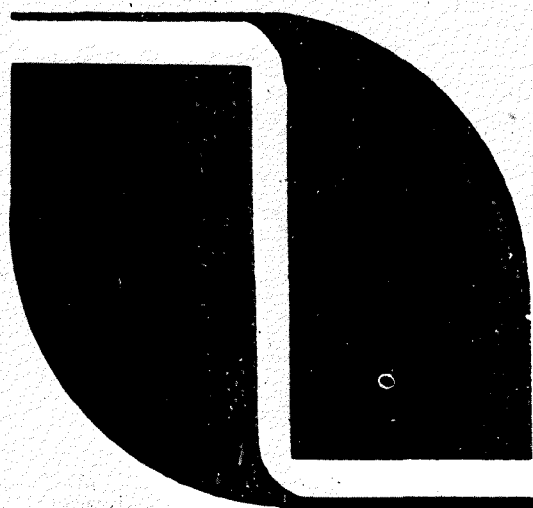
PROIZVODNI PROGRAM

- Beljena in nebeljena magnetitna celuloza iglavcev in listavcev
- Časopisni, tiskovni in ovojni papirji
- Papirna konfekcija
- Embalaža
- Valovita lepenka

Novoles

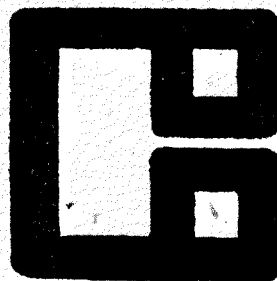
Lesni kombinat Novo mesto-Straža

TOZD Strojna industrija
in gradbeni materiali
SIGMAT Brestanica n. sol. o.

Proizvodni program

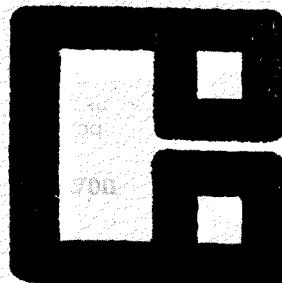
- airless aparati za nanos barv
- industrijska nihalna vrata s prozorno PVC folijo
- betonski mešalci 350 L
- proizvodni iz poliestra
- podnožja za svetlobne kupole, cvetličniki, ciderni trakovi, čolni (kanu, ribiški čoln)

**Splošna gradbena
dejavnost Beton –
Zagorje ob Savi
n. sol. o.**

TOZD GRADBENIŠTVO HRASTNIK
Hrastnik, Dolska 9

TELEFON: 814-877

JESENICE

Borci železničarji
na izletu

Aktiv borcev NOB železničarjev Gorenjske je imel v letošnjem programu izlet v Metliko, kjer so bili 7. maja, in izlet v Mozirje, ki so ga imeli 20. avgusta. V Celju so si spotoma ogledali muzej revolucije in Stari pisker, v Mozirju pa Savinjski gaj, kjer sta postavljena iz lesa izdelana spomenika. Vodnik je izletnikom opisal boj

Del udeležencev izleta na začetku Savinjskega gaja, kjer je med vzhodom in ribiškim domom ob jezercu spomenik štajerskim vosovcem.

proti okupatorju, ki se je tu začel že 1941. leta, nato pa osvobajanje Zgornje Savinjske doline poleti 1944. Zadnje je padlo sredi septembra današnje občinsko središče Mozirje, s čemer je bila osvobodena vsa Zgornja Savinjska dolina. Udeleženci izleta so z zanimanjem sledili pripovedovanju o NOB na tem področju, razen tega pa so se prijetno povsneli, saj so imeli s seboj kar majhen ansambel in pevko.

BRANKO BLENKUŠ

MORAVČE PRI DOMŽALAH

Enodnevni izlet
upokojujencev

Upravni odbor društva upokojujencev Moravče je 13. avgusta organiziral enodnevni izlet za upokojujence in njihove sivoce. Izleta se je udeležilo 56 ljudi iz celotnega območja Moravske doline. Ogledali so si nov dom upokojujencev v Izoli. V Piranu so si ogledali muzej in druge zanimivosti mesta. Po kosilu so se vozili po morju, kar je bilo enkratno doživetje za vse izletnike. Vsi so izrazili željo, da si podobnih izletov še želijo.

JOŽE NOVAK

ČRNA NA KOROŠKEM

Pomnik na Polovcu

Krajevna skupnost Črna in krajevna organizacija ZZB NOV Črna na Koroškem praznujejo krajevni praznik Črne, ki spominja na bitko Koroškega odreda 13. avgusta 1944 na območju Koprivne in Bistre. Ta bitka spominja na veliko zmago koroških partizanov proti mnogo močnejšemu sovražniku.

Tudi letos je bila organizirana pohodna enota borcev, tabornikov, mladine in vojakov. Patrolijo je sestavljalo 65 udeležencev. Najstarejši udeleženec pohoda je bil Jože Plešec, star čez 70 let. Pot po poteh koroških bataljonov je bila naporna in dolga 26 kilometrov. Iz Črne je pa-

Preživeli aktivisti OF iz zemljanke, ki so jo Nemci napadli 12. februarja 1945

trulja krenila jutraj ob 7. uri ter se napotila na Kramarico, kjer stoji spomenik padlim borcem 14. udarne divizije. Od Kramarice so nadaljevali pot prek Persmanovega vrha na Polovcu, kjer so ob 11. uri odkrili pomnik 6 padlim aktivistom OF prevalškega okraja.

Tu so se poleg pohodne patrolje zbrali še preživeli aktivisti iz zemljanke, borci in gozdni delavci, lovci, člani občinske in družbenopolitičnih organizacij občine Ravne ter delovnih kolektivov. Slavnostni govornik je bil sekretar prevalškega okraja OF Ivan Hercog-Tim. Opisal je dogodek 12. februarja 1945, ko so Nemci ob svitu obkrožili zemljanko, v kateri je bilo 17 aktivistov OF. Ob napadu Nemcev so borci bosi in napol nagi skakali iz zemljanke v visok sneg ter se poskušali prebiti iz obročja. V tej hudi bitki je padlo 6 aktivistov: Zorka, Tončak, Edi, Ivan, Lojzi in Anzi. Ujetih je bilo tudi 6 aktivistov, in sicer: Ivan Grabner iz Črne, pokončan v Dravogradu, Pavla Šteharik s Prevalj, Štefan Hodnik iz Črne in še trije drugi.

IGNAC ZDOVC

TOPLA

Taborišče pod Peco

Ker se je naglo bližala zima, so partizani pospešeno iskali najprimernejši prostor za preživetje. Revirci, ki so doživeli že eno partizansko zimo, so vedeli, kako je treba take stvari pripraviti. Gams je zaslutil njihovo stisko in priporočil Matjažu najprimernejšo južno pobočje Pece. Odločili so se in pričeli graditi visoko nad Končnikovim mlinom. Vsi so poprijeli za delo in ga opravili v nekaj dneh. Zelenkadrovc, Matevž, Miha in Jože Herletov, so priskočili na pomoč in se dobro izkazali. Moški so bili spretni pri tesarskih delih, kar se je videlo že pri gradnji bunkerjev v Golobovem gozdu. Ivanka je krepko pomagala pri kuhi. Ko je bilo taborišče zgrajeno, so partizani lahko prihajali po hudourniku, ki priteka s Pece. Tako so skrbno zabrisali za seboj vsako sled. V strugo potoka so vstopali s poti pri Končnikovem mlinu in se po njej vzpenjali do postojanke. Do nje so imeli le še nekaj metrov po suhi strugi. Tabor je bil dobro prikrit, iz opazovalnice v njem pa se je odpiral pregled po vsej Topli in domačijah, ki so bile v najtesnejših zvezah s partizani.

Gams je kmalu po vselitvi partizanske skupine v zimsko taborišče sporočil Matjažu, da se v Lobniku nad Železno Kaplo skriva Karel Prusnik-Gasper, ki je ob aretaciji srečno zbežal. Bil je Skorlijev dobri znanec, zato mu je Gams našel najprej zatiščje v bunkerju. Po dogovoru pa se je 3. decembra 1942 zvečer zglasil pri kmetu Repelniku na Lužah, kjer ga je skupina partizanov pričakala in odpeljala v zimsko postojanko.

Sredi decembra 1942 je partizanska skupina pod Peco štela 19 članov, ki so se odločili in po skrbnih pripravah tudi izvedli vojaško preskrbovalno in propagandno akcijo. V Solčavi so napadli sovražnikovo postojanko in razorožili policista, ki sta stražila pošto. Zasegli so blago v trgovini in trafiki, zaplenili so tudi pisalni stroj, ki so ga potrebovali za tehniko, in akumulatorski radijski sprejemnik.

ADOLF ANKON

Obvestila

Proslava 9. korpusa, ki bo 11. septembra v Novi Gorici, je hkrati tudi proslava aktivistov Osvobodilne fronte. Naše zbirno mesto bo ob ulici Gradnikove brigade, to je za zdravstvenim domom in trgovino Meblo. Tu se bomo zbirali vsi aktivisti in člani Narodne zaščite ob 10. uri in skupaj ob 11.30 odšli na slavnostni prostor.

Po proslavi se bomo vrnili na zbirno mesto, kjer bo skupno srečanje vseh aktivistov na označenem mestu po krožjih; Severno - Srednje - Zapadno - in Južnoprimorsko okrožje. Tu bodo predstavniki posameznih nekdanjih okrožij podeljevali posebne značke za udeležence proslave. Te spominske značke prejmejo samo udeleženci proslave. Na tem kraju bo organizirana prehrana in pijača, pa še kaj zabave.

Domicilni odbori OF

Skupnost borcev pri štabu 9. korpusa obvešča vse prijavitelje borbe in borke, da je zagotovljen avtobus za izlet na proslavo v Novi Gorici 11. 9. 1983 z odhodom iz Ljubljane ob 7. uri s Trga osvoboditve. Zagotovljena sta tudi malica v Rožni dolini ter skupno kosilo na Lokvah. Potrebne informacije dobite po telefonu 445-905 pri tovaršu Jožetu Maliču.

Odbor skupnosti borcev 4. bataljona 1. brigade VDV vabi vse borce 4. bataljona VDV, da se udeležijo redne volilnoprogramske skupščine skupnosti, ki bo 4. septembra 1983, ob 9.30 v sejni sobi Gozdnega gospodarstva Logatec v Logatcu ob glavni cesti nasproti hotela Krpan. Po skupščini se bomo ob 11. uri udeležili proslave ob srečanju borcev in aktivistov NOV Notranjske in občinskega praznika občine Logatec. Slavnostni govornik bo član predsedstva SRS Franc Popit-Jokl. Prihod v Logatec je možen poleg osebnih vozil tudi z avtobusi in po železnici. Vabljeni.

Odbor skupnosti borcev
4. bataljona VDV

Sekcija za rekreacijo SD Kokrica tudi za letošnjo prvo soboto v septembru prireja že tradicionalni tek po Udin borštu. Tek posveča organizator dvodnevni boju borcev Kokrskega odreda oziroma zadnjemu boju borcev 2. bataljona Kokrskega odreda, ko je 13. in 14. septembra 1942. leta padlo 24 borcev, 33 je bilo ujetih, samo šestim pa se je uspelo rešiti.

Trasa teka poteka mimo spomenikov v Udin borštu in vodi večinoma po mehkih gozdnih stezah v osrčju gozda. Tekmovanje bo potekalo v trinajstih kategorijah. Vojaki v vojaški uniformi bodo tekli 2 km. Pionirji in pionirke se bodo pomerili na 2 km oziroma 4 km dolgi stezi, ženske na 7 km, moški pa na 13 km.

Start bo v soboto, 3. septembra 1983, ob 17. uri pred zgradbo osnovne šole na Kokrici, kjer se na dan prireditve tekmovalci lahko prijavijo že od 15. ure dalje.

Tek po Udin borštu je uvodna preizkušnja zmogljivosti, oziroma eden prvih pokazateljev poletne aktivnosti za vse rekreativne tekače, ki se že pripravljajo na jesenske teke in zimske tekaške maratone.

Lanska udeležba prek 400 tekmovalcev v vseh kategorijah pa je obveza organizatorju, da bo tudi letošnja prireditev organizirana vzorno.

SD Kokrica

Letos mineva tudi štirideset let, kar je Prešernova brigada uničila močno belogardistično postojanko na Turjaku. Ta poraz pa je hkrati tudi politični zlom belogardizma na Slovenskem.

Osrednja slovesnost ob tej obletnici in obletnici ustanovitve 10. Ljubljanske brigade bo 18. septembra ob 10. uri na Turjaku. Po pozdravu borcev Prešernove, Tomšičeve in 10. Ljubljanske brigade bo zbranim spregovoril predsednik mestnega komiteja Zveze komunistov Slovenije Jože Smole.

Pripravljalni odbor

Vabila

Občinski odbor Zveze združenj borcev NOV Laško prireja srečanje ranjencev in zdravstvenega osebja Partizanske bolnišnice Voluška Gora.

Srečanje bo v nedeljo, 11. septembra 1983, ob 13. uri pred gostilno v JURKLOSTRU. Vabimo vse ranjence in zdravstveno osebje bolnišnic R-7, R-9 in R-10, da se tega tradicionalnega srečanja udeležite v čim večjem številu.

Prevoz iz Rimske Toplice je zagotovljen z rednim avtobusom ob 12. uri izpred železniške postaje.

Odbor borcev Jurišnega bataljona 31. divizije vabi borce enote, da se udeležijo 6. srečanja borcev in aktivistov Notranjske dne 4. 9. 1983, ob 11. uri v Logatcu, kjer ima enota svoj domicil, in proslave 9. korpusa NOV, ki bo dne 11. 9. 1983, ob 11. uri v Novi Gorici.

Organizacijski odbor za proslavo 40-letnice prve osvoboditve Novega mesta vabi borce, mladino in vse druge občane na proslavo in partizanski miting, ki bo v soboto, 10. septembra 1983, ob 11. uri na Glavnem trgu.

Zbor borcev delegacij domicilnih in drugih enot NOV ter krajevnih združenj ZZB NOV s prapori bo od 10. ure dalje pred stavbo temeljnega sodišča v Jerebovi ulici, od koder bo skupinski prihod na Glavni trg.

Vabimo vas na proslavo ob odkritju spomenika 18 padlim v NOB in žrtvam fašizma ter pomnika partizanski bolnišnici BK-1. Slovesnosti bodo v nedeljo, 4. septembra 1983, ob 15. uri na prostoru nekdanje partizanske bolnišnice pri vasi Beka, ob 17. uri pa pri spomeniku pred osnovno šolo Ocizla.

Pri odkrivanju pomnika partizanski bolnišnici, ki je delovala od 1. junija do 6. septembra 1944 za slovensko Istro in Trst, bo govoril takratni zdravstveni delavec v bolnišnici prof. dr. Ivan Matko-Imko.

Na proslavi ob odkrivanju spomenika padlim, na katerem sta tudi imeni dveh predvojnih protifašistov iz vasi Beka, Klanec, Ocizla in Petrinje, pa bo govoril Branko Babič, član sveta federacije.

Istega dne bo od 8. do 19. ure pohod »Odrpta meja« ob Glinščici iz Boljunca (Italija) v Boko in Ocizlo (Jugoslavija) ter nasproti. Pričakujemo precejšnje udeležbo iz zamejstva. V programu bodo sodelovali: pevski zbor V. Venturini iz Domlja, godba na pihala iz Marezig, recitatorji iz Osnovne šole Hrpele-Kozina in Dolina ter zabavni ansambel.

DPO KS Ocizla

Vabimo vse borke in borce Skupnosti borcev Goriškega vojnega področja, da se udeležijo skupne proslave 9. korpusa, ki bo 11. septembra v Novi Gorici. Zbirno mesto naše enote bo pred prodajalno TOZD Almira blizu športnega parka ob Leninovi ulici ob 10. uri. Skupaj bomo odšli na osrednjo proslavo, ki bo na trgu Edvarda Kardelja, pred skupščinsko stavbo občine Nova Gorica z začetkom ob 11. uri. Vaša udeležba bo prispevala k večji in lepsi slovesnosti. Navide-nje.

Skupnost borcev Goriškega vojnega področja
Nova Gorica

Vabimo vse borke in borce, administrativno-tehnični in vodstveni kader ter sivoce padlih in umrlih tovarišev, ki so bili med vojno v sestavi zaščitne čete in Pokrajinskega komiteja KPS za Slovensko primorje, da se udeležijo skupne proslave 9. Korpusa, ki bo 11. septembra 1983 v Novi Gorici. Zbirno mesto naše enote bo pred osnovno šolo Kozara v Novi Gorici ob 9. uri. Na tem zboru bo podeljena brošura čete vsem, ki so sodelovali pri temu organu.

Po snidenju naše enote in podelitve brošure bo skupni odhod na osrednjo proslavo, ki bo na trgu Edvarda Kardelja z začetkom ob 11. uri.

Domicilni odbor zaščitne čete
Pokrajinskega komiteja KPS
za Slovensko Primorje

Odbor 4. brigade VDV partizanskih kurirjev Slovenije za severno in južnoprimorsko vabi vse kurirje vseh primorskih relejnih postaj, da se udeležijo proslave ob 40-letnici ustanovitve 9. korpusa 11. septembra 1983 v Novi Gorici.

Odbor partizanskih kurirjev
severnoprimorske

V nedeljo, 4. septembra, vabimo aktiviste in borce ter druge občane na 6. srečanje aktivistov in borcev Notranjske v Logatec. Proslava se bo začela ob 11. uri pred Narodnim domom v Dolenjem Logatcu. Srečaje je posvečeno aktivistom in borcem notranjskih občin Ljubljana Vič-Rudnik, Vrhnika, Logatca in Cerknice ter domicilnim enotam Dolomitskega odreda, Jurišnega bataljona 31. divizije in Logaškega bataljona.

Vse sodelujoče enote in občinske odbore ZZB NOV Notranjske prosimo, da se srečanja udeležite s prapori.

Prireditveni odbor

Vabimo borce 8. SNOUB Frana Levstika in Levstikovega bataljona, da se udeležijo proslave 40. obletnice ustanovitve brigade. Proslava bo v sklopu proslave krajevnega praznika Šmarje in 40-letnice prve osvoboditve njihovega kraja in celotne grosupeljske občine. 10. septembra 1983.

Na večer pred praznikom bodo pripravili krajsi kulturni program ob tabornem ognju.

Sprejem borcev v Šmarju - Sap bo 10. septembra od 8. do 11. ure. Osrednja proslava pa bo ob 14. uri.

Borce in goste obveščamo, da vozi avtobus iz Ljubljane v Šmarje Sap vsako polno uro od 6. zjutraj z avtobusne postaje št. 26. Motorni vlak odpelje iz ljubljanske postaje ob 6.38, 7.19 in ob 10.42.

Odbor skupnosti borcev
8. SNOUB »Frana Levstika«

Odbor skupnosti 6. SNOUB Slavka Šlandra vabi borce in družbenopolitične delavce, da štirideseto obletnico ustanovitve brigade skupno praznujemo v soboto, 10. septembra, ob 11. uri na Trojanah.

Na praznični dan bomo sprejemali borce Šlandrove brigade od 9. do 11. ure. Ob prihodu jim bomo podeljevali spominske medalje in brošuro Bojne poti Šlandrove brigade. Ob 11. uri bo slavnostno zborovanje s kulturnim programom, nato pa tovariško srečanje.

Borcem domicilnih občin brigade priporočamo, da po možnosti organizirajo avtobusni prevoz. Posebnih vabil ne bomo pošiljali.

Odbor skupnosti borcev
6. SNOUB Slavka Šlandra

Družbenopolitične organizacije cerkljanskega območja vabijo na 10. jubilejno srečanje borcev, aktivistov in planincev, ki bo v nedeljo, 4. 9. 1983, ob 11. uri pri spomeniku padlim borcem 2. grupe odredov in Kokrskega odreda na Jezercih pri Kravcu ob vsakem vremenu.

Prevoz je mogoč z žadnico na Kravcu ali z motornimi vozili iz Grada prek Ambroža na Jezerca. Za dobro počutje bo poskrbljeno.

Dne 3. septembra 1983 ob 10. uri bo na Černivcu slovesna otvoritev nove modernizirane ceste Kamnik-Gornji grad, ki jo bodo imenovali Cesta 2. grupe odredov. To je pomembno priznanje za našo enoto, zato so vabljeni borci 2. grupe odredov, da se slovesnosti udeležijo v čim večjem številu.

Za odhod na proslavo je organiziran avtobusni prevoz iz Ljubljane s Trga osvoboditve ob 8. uri. V Ljubljano se bomo vrnili približno ob 15. uri. Za prehrano bo poskrbljeno.

Dne 11. septembra 1983 organizira občina Šmarje pri Jelšah v Podsredi veliko slovesnost v počastitev prvega pohoda Brežiške čete 1941. leta in delovanja Kozjanskega bataljona 2. grupe odredov v teh krajih leta 1942/43. Proslava se bo začela ob 9. uri z otvoritvijo stalne razstave na Gradu. Glavna proslava bo ob 10. uri na trgu v Podsredi pred spomenikom padle čete Kozjanskega bataljona. Za proslavo bo organiziran avtobusni prevoz 11. 9. 1983 iz Ljubljane s Trga osvoboditve ob 6. uri. Avtobus se bo ustavil na Grosupljem približno ob 6.20, v Ivančini gorici približno ob 7. uri, v Trebnjem ob 7.30 in v Sevnici ob 8. uri. Za hrano bo preskrbljeno.

Odbor skupnosti borcev 1. SB - 2. GO

Na podlagi Pravilnika o organizaciji in poslovanju skupnosti borcev 4. SNOUB Marija Gubec sklicujemo 2. zbor skupnosti borcev 4. 9. 1983 ob 9.30 na Trebelnem pri spomeniku Gubčeve brigade. Predlagamo tale dnevni red: 1. Izvolitev organov zbora skupnosti borcev; 2. Poročilo o delu odbora skupnosti borcev; 3. Blagajniško poročilo; 4. Poročilo nadzornega odbora; 5. Razprava po poročilih; 6. Razrešnica starim organom in izvolitev novih članov odbora in nadzornega odbora; 7. Sprejem programa dela; 8. Podelitev plaket in priznanj; 9. Razno.

Po zboru bo ob 11. uri slovesnost s kulturnim programom pred spomenikom Gubčeve brigade. Nova kočja bo poimenovana po naši brigadi z odkritjem plošče. Potem bo srečanje borcev, občanov in vojakov. Hrana je zagotovljena. Pred zborom bodo podelili spominske medalje za 40. obletnico ustanovitve brigade in spominske medalje Jelenov žleb udeležencem bitke v Jelenovem žlebu tistim borcem Gubčeve brigade, ki jih še niso dobili.

Z železniške postaje Trebnje do Trebelnega bo vozil poseben avtobus z odhodom s Trebnje ob 8.15 in Mokronoga pred cerkvijo ob 8.35. Do Trebnje se lahko pripeljate z rednim vlakom ali avtobusom. Nazaj bo do železniške postaje Trebnje peljal avtobus s Trebelnega ob 16.30 za vlak ob 17.15 proti Ljubljani. Pismenih vabil ne bo.

Poizvedba

Pripravlja se opis evakuacije in rešitve civilno-vojaške partizanske bolnišnice Kanizarica-Črnomelj ob vdoru Nemcev 21. 10. 1943, zato prosimo vse, ki so kakorkoli sodelovali (medicinsko osebje, stražarska služba, civilni-prevozniki ranjencev in materiala), ranjence, tifusne bolnike, bolnike izolacijskega oddelka in druge, ki se spominjajo evakuacije bolnišnice, da sporoče svoje naslove zaradi opisa dogodkov na naslov: Vili Usar, 61000 Ljubljana, Sišenska 15.

Zahvala

Zahvaljujem se pripravljalnemu odboru za organizacijo skupnosti borcev brigad, ustanovljenih v ZSSR za dobro organizacijo prijateljskega srečanja nas borcev R. A. in za dodelitev značk.

Anton Carman

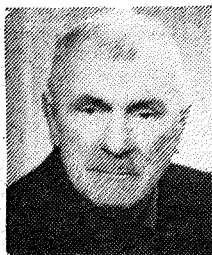
Ivana Vidmar

Ivana Vidmar se je rodila 1902. leta v Podgori. Od nje smo se poslovili aprila na pokopališču v Stari Oselnici. Bila je organizirana sodelavka NOV od 1943. leta. V njeni hiši so se pogosto sestajali borci in aktivisti. Nemci so požgali hišo. Po vojni je aktivno sodelovala v družbenopolitičnih organizacijah.

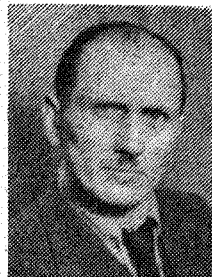
Justin Javornik

Od Justina Javornika smo se poslovili junija lani v Završah. Rodil se je 1904. leta. Ves čas NOB je sodeloval s partizani, zlasti velik je bil njegov delež ob prihodu 14. divizije na Graško goro, ko je organiziral zbiranje hrane in drugega materiala za borce.

Franc Petrič

Lani je umrl Franc Petrič. Rodil se je 1892. leta. Bil je koroški borec in borec NOV. Od 1942. leta je aktivno delal za NOG, kot član OF je bil izvoljen v NOO za področje Sodražice. Avgusta 1942. leta je bil aretiran in zaprt v Padovi in Renicci. Naslednje leto je bil izpuščen in se je takoj vključil v aktivno delo NOB. Bil je odlikovan z medaljo zaslug za narod, občinska konferenca SZDL Ribnica mu je podelila srebrno priznanje OF.

Ivan Batiz

Na zagorskem pokopališču smo se maja poslovili od Ivana Batiza, rojenega 1906. leta v Kolovratu. V NOV se je vključil 1944. leta. V ruski ofenzivi je bil ujet in interniran v Dachau. Po vojni je nadaljeval rudarski poklic. Za zasluge v NOV je bil odlikovan.

Leopold Poglajen

Na ljubljanskih Žalah smo se poslovili od Leopolda Poglajna-Slovana. Rodil se je 1922. leta v Jablaniških lazah. Že 1941. leta se je vključil v OF in istega leta odšel k partizanom. Bil je bорец VDV brigade. Prejel je več vojaških odlikovanj in priznanj. Po vojni je prejel odlikovanje z redom republike in priznanje vsemcem in priznanje Osvobodilne fronte slovenskega naroda.

Francka Kovač

V Radovljici smo se poslovili od Francke Kovač, rojene Prevc v vasi Vošče pri Radovljici. Spomladi 1943. leta je začela sodelovati z NOB. Bila je članica in sekretarka mladinske organizacije, članica Skoja in obveščevalka. V njihovi hiši je bila javka za odhod k partizanom.

Janez Dodič

Lanskega maja smo pospremili na zadnji poti na piranskem pokopališču Janeza Dodiča. Rojen je bil pred 72. leti na Pregarju v Brkinih, kjer si je že pred vojno uredil dom in družino. Bil je eden izmed poslednjih brkinskih ovčarjev, ki so se selili s tropom poleti v Snežniške gozdove, pozimi pa v Istro. Že v začetku 1942. leta se je vključil v NOB, vendar so ga fašisti kmalu izsledili in zaprli, potem pa so ga poslali v kazenski bataljon v Arezzo in na Sicilijo. Po kapitulaciji Italije se je vključil v prekomorske enote. Po vojni se je z družino preselil v Portorož, kjer je vestno delal in skrbel za svojo 7-člansko družino.

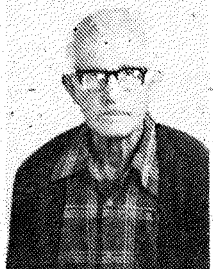
Martin Legnar

Po dolgi boleznici je umrl Martin Legnar iz Završ. Že v začetku vojne je pomagal partizanom, zbiral je hrano, obutev in podatke. Leta 1944 je stopil med borce Gubčeve brigade.

Slavko Šebenikar

Na Bledu smo se poslovili od zavednega akvisti Slavka Šebenikarja. Rodil se je pred 76. leti v delavski družini na Bledu. Kot mlad fant je telovadil pri Sokolu, bil je vzgojitelj mladih telovadcev in tamburašev. Leta 1937 je odšel za kruhom v Francijo. Ko se je tudi tam začela vojna, sta z ženo bežala najprej na Portugalsko, nato pa v Anglijo. Tam se je zaposlil pri vojnem letalstvu in sodeloval pri pripravi prekomorskih brigad. V februarju 1945 je prišel s Cankarjevo brigado na Gorenjsko. Zaposlil se je v gostinstvu in opravljal mnoge pomembne naloge v družbenopolitičnih organizacijah.

Miroslav Šmid

Na Blejski Dobravi smo se junija poslovili od Miroslava Šmida z Javorniškega rova. Z bratoma prvoborcev se je vključil v NOG 1941. leta. Zaprt je bil v begunjskih zaporih in odpeljan v taborišče Dachau. Bil je trikrat odlikovan.

Ignac Jevšenak

Maja smo se poslovili od 78-letnega Ignaca Jevšenaka, posestnika in krojača iz Oplotnice. Med okupacijo je bil nekaj časa pismonoša in je imel stalne stike s prebivalstvom, zato je poiskal zvezo z ilegalnimi terenskimi delavci. Njegov dom je bil vedno odprt aktivistom in borcev. Predvsem je vzdrževal zvezo s tehniko Mernik.

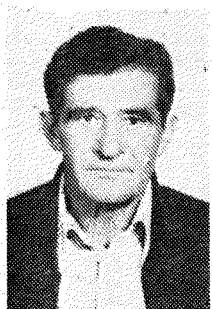
Franciška Klančnik

Junija lani smo se poslovili od Franciške Klančnik, rojene 1897. leta. Od vsega začetka je pomagala NOB.

Mara Merčun

Maja smo se poslovili od Mare Merčunove iz Ljubljane. Spominjali se je bomo kot vedre terenske aktivistke, predvsem pa kot aktivnega šolnika in dobrega vzgojitelja. Po maturi na učiteljsko je zaradi takratnih razmer ostala brez zaposlitve. Vojno je dočakala v Podlonku nad Železniki, kjer je v prvih dneh okupacije pobegnila v Ljubljano. Leta 1941 se je aktivno vključila v OF in kmalu odšla na osvobodeno ozemlje na Kočevsko. Bila je aretirana in odpeljana v taborišče v Nemčijo. Po vojni se je vključila v delo na šoli in terenu.

Franc Golob

V Mežici smo se aprila poslovili od Franca Goloba-Gasperja. Rodil se je 1924. leta v Koprivni. Leta 1943 se je priključil borcev Koroškega odreda. Bil je trikrat odlikovan.

Alojz Poropat

Oktober lani smo prijatelji, soborci in sorodniki pospremili na zadnji poti na pregarskem pokopališču preminulega zidarja Alojza POROPATA. Rojen je bil 1906. leta in je vse življenje trdo delal. V revščini si je že pred vojno uredil dom in družino. Leta 1929 je bil udeležen v množičnem napadu na italijanske karabinerje v Zajelšu. Zato je bil obsojen na 18 mesecev zapora. Med vojno so ga odvedli v kazenski bataljon, iz katerega se je po kapitulaciji Italije vključil v prekomorske enote in se potem v njih bojeval do zmage.

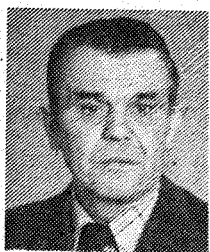
Franc Šertl

V Sentilju pri Mislinji smo se lani poslovili od Franca Šertla, rojenega 1921. leta. Leta 1944 je stopil med aktivne borce NOV. Bil je borec jurišnega bataljona in dvakrat odlikovan.

Antonija Mezgec

Januarja letos je v visoki starosti 89 let umrla naša draga partizanska mama - DUDKOVA z Artviž. V velikem številu smo jo pospremili na zadnji poti na rodniško pokopališče. V začetku 1943. leta se je vključila v NOB z vsemi člani svoje družine. In čeprav je v boju izgubila moža, sina in pastorka, nacisti pa so ji požgali dom in hčerko odgnali v koncentracijsko taborišče, je pogumno in vedro prenašala vse vojne težave. Zato jo bomo ohranili v lepem spominu.

Janez Konestabo

Maja 1982 nas je na Dobu pri Mirni prežgodaj zapustil borec Istrskega odreda Janez KONESTABO. Pokopali smo ga v Sentrupertu na Dolenskem. Rojen je bil 1921. leta v delavski družini na Pregarju v Brkinih. Septembra 1943 se je kot borec vključil v Istrski odred in v njem do konca vojne vestno opravljal dolžnosti borca in obveščevalca. Po vojni pa je opravljal odgovorne dolžnosti v notranjih zadevah in vestno skrbel za ženo in tri otroke. Bil je odlikovan za zasluge med NOB.

Karel Mandriera

Rodil se je 1909. leta v Kisovcu, maja letos smo ga pokopali na zagorskem pokopališču. Med vojno je bil simpatizer OF in kot tak tudi zaprt v Starem piskru v Celju.

Amalija Založnik

Od Amalije Založnik smo se poslovili novembra lani. Rodila se je 1897. leta v Skomerju pri Vitanju. Med NOV so se v njeni hiši sestajali borci in skrbela je za hrano. Sin ji je padel na Dolenskem.

PRAVNI SVETOVALEC

R. T. K. Radi bi vedeli, ali se po novem sklepu o uskladitvi pokojnin pokojnine, ki so odmerjene borcev NOV pred 9. 9. 1943 od zagotovljene pokojninske osnove, znova odmerijo od na novo določene zagotovljene pokojninske osnove?

Odgovor: Po zadnjem sklepu o uskladitvi pokojnin med letom (Uradni list SFRJ, št. 25/183) se vse pokojnine borcev NOV pred 9. 9. 1943, odmerjene od zagotovljene pokojninske osnove, uskladijo tako kot drugim upokojencem, to je, da se od 1. 1. 1983 povečajo za 4,5 odstotka.

O. C. L. Imate 32 let pokojninske dobe in boste jeseni dopolnili 50 let starosti. Kdaj boste lahko uveljavili predčasno pokojnino in kako vam bo ta pokojnina odmerjena?

Odgovor: Naš republiški zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki je uvedel predčasno pokojnino na območju Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji, se bo začel uveljavljati s 1. januarjem 1984. Sele s tem dnem bodo lahko torej zavarovanci uveljavljali priznanje predčasne pokojnine. Navedeni zakon določa tako kot zvezni zakon o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, da gre pravica do predčasne pokojnine zavarovancu, ko dopolni najmanj 35 let pokojninske dobe in 55 let starosti ter zavarovanci, ko dopolni 30 let pokojninske dobe in 50 let starosti. Predčasna pokojnina pa se odmeri tako, da se starostna pokojnina, do katere bi imel zavarovanec pravico, ko bi dopolnil starost 60 let, oziroma zavarovanka, če bi dopolnila starost 55 let, zmanjša za vsako leto predčasnega odhoda v pokoj in krajše pokojninske dobe. Odstotek zmanjšanja pa bo šele določila Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja s svojim splošnim aktom.

T. R. M. Ste borec NOV pred 9. 9. 1943 in se nameravate prihodnje leto starostno upokojiti. Kako se vam bo odmerila starostna pokojnina glede na to, da boste takrat dopolnili 41 let pokojninske dobe?

Odgovor: Novi republiški zakon o pokojninskem in invalidskem zavarovanju, ki se bo začel uveljavljati 1. 1. 1984, je za borce NOV pred 9. 9. 1943 oziroma do 13. 10. 1943 ohranil pri odmeri pokojnine po prejšnjih predpisih zagotovljeno pravico do ustreznega povečanja odmerjene pokojnine, ter določa, da se tem borcev, ki so dopolnili pokojninske dobe 35 let (moški) oziroma 30 let (ženske), ostanejo še naprej v delovnem razmerju, ne da bi uveljavili pravico do pokojnine, oziroma tistim, ki ponovno sklenejo delovno razmerja ali začno opravljati dejavnost, na podlagi katere so zavarovani, pokojnina poveča za vsako leto zavarovanje po izpolnitvi pokojninske dobe 35 let oziroma 30 let. Odstotek povečanja za vsako leto kakor tudi najvišji skupni odstotek povečanja pa bo določila Skupnost pokojninskega in invalidskega zavarovanja v SR Sloveniji.

F. S. P. Ali so tudi upokojenci, ki utrpijo upoštevno telesno okvaro, upravičeni do invalidnine za telesno okvaro?

Odgovor: Tudi uživalci starostne in invalidske pokojnine so obvezno zavarovani za telesno okvaro kot posledico bolezni ali poškodbe zunaj dela. Če utrpijo torej najmanj 50-odstotno telesno okvaro po seznamu telesnih okvar, so upravičeni do invalidnine.

R. G. S. Nameravate prodati garažo in vas zanima, od kakšne vrednosti se plača prometni davek in kdo ga je zavezan plačati?

Odgovor: Davčna osnova za plačilo davka na promet nepremičnin je dogovorjena prodajna cena oziroma prometna vrednost ob času sklenitve pogodbe. Če pa davčni organ meni, da je dogovorjena cena nižja od prometne, ugotovi to vrednost s cenitvijo. Cenitev je obvezna, če se je kupec v pogodbi zavezal plačati prometni davek. Davčni zavezanec je prodajalec, lahko pa se prodajalec in kupec pogodbeno dogovorita, da bo plačal prometni davek kupec.

Spominsko obeležje partizanski bolnišnici BK-1

(pri Beki blizu Kozine)

V nedeljo, 4. septembra, bomo ob 15. uri odkrili spominsko obeležje partizanski bolnišnici BK-1 pri Beki, ob 17. uri pa padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja iz vasi Beka, Klanec, Ocizla in Petrinje, ki bo v vasi Ocizla pri Klanecu. Podobno kot med NOB bo prišlo ponovno do izraza bratsko sodelovanje med Slovenci, živčimi na naši in italijanski strani meje, ter naprednimi Italijani.

V prizadevanju za ohranitev in razvijanje izročil iz našega NOB sodi zdravljenje in varovanje ranjencev in bolnikov vsekakor na prvo mesto, ki ga bo treba kot najbolj humani dejanje vidno poudariti. Zato so vaščani Beke in nekaterih sosednjih vasi ter predstavniki južnoprimorskega okrožja in partizanskih enot, ki so delovale na območju Slovenske Istre in takojimenovanega »malega« Krasa (območja, ki leži jugovzhodno od Trsta), že pred dvema letoma ustanovili poseben pripravljani odbor, ki mu predseduje Jože Korošec. Odbor je bil zadolžen, da zbere podatke in v sodelovanju z drugimi raziče delovanje zdravstvene službe okrožja Slovenska Istra in južne Primorske, zlasti pa posebne partizanske bolnišnice, imenovane BK-1 (Bolnica Koper), ki je bila ustanovljena v začetku junija 1944 v gozdu »Bezgoje« (okoli 2000 metrov severozahodno od Beke proti Nasircu) ali približno 5000 metrov jugozahodno od Kozine. Odbor je svojo nalogo zadovoljivo opravil. Lokacija bolnišnice je rekonstruirana in bo dobila na kraju samem spominsko obeležje s posvetilom dr. Ivana Matka, vodje medvojne zdravstvene službe v okrožju Slovenska Istra.

Zaradi svoje izredno izpostavljene lokacije v trikotniku Kozina-Socerb-Krvavi potok oz. Trst je bila BK-1 med vsemi skrivnimi slovenskimi partizanskimi bolnišnicami tudi najbolj izpostavljena sovražnikovemu udaru. In vendar je, čeprav v zelo težavnih in nevarnih razmerah, zahvaljujoč vseljudski skrbi za ranjence in izvrstni tajni organizaciji, več kot tri mesece nemoteno delovala, skoraj sovražniku pred nosom; kar je predstavljalo pravo mojstrstvo partizanske iznajdljivosti in učinkovitosti.

Bolnišnica BK-1 (bolnica Koper) se je razvila v okviru zdravstvene službe okrožja Slovenska Istra. Ta služba je bila ustanovljena decembra 1943 v Gabrovici v Istri, vodil pa jo je ljubljanski študent medicine Ivan Matko. Sprva so ranjence in bolnike na tem izpostavljenem območju zdravili po posameznih skrivajših in odmaknjenih kmetijskih domovih najbolj zanesljivih privržencev NOB ali pa jih pošiljali po raznih zvezah v tržaške bolnišnice. Takšni načini zdravljenja pa so postajali z nastopajočo zimo 1943/44 in povečano nacistično protipartizansko dejavnostjo čedalje manj zanesljivi. Tudi prenašanje ranjencev iz Istre v Brkine je bilo združeno s prevelikimi težavami in nevarnostmi, sicer pa tudi tam stalna bolniška služba do januarja 1944 še ni dobro stekla. Zato so okoli 20. decembra 1943 postavili v gozdu »Trenka« med Boko in Borštom tri šotore, v katerih so po potrebi zdravili ranjence in bolnike, v primeru nevarnosti pa so se vanje zatekali tudi aktivisti in borci. Pomladi 1944 so šotore, v katerih je bilo prostora za 12-15 oseb, premestili proti vasi Mihele v gozd Plohovec. Ležišča so bila do srede maja 1944 skoraj stalno zasedena.

Aprila 1944 je prišel iz Bele krajine v Slovensko Istro za načelnika okrožne izpostave za notranje zadeve Miklavž Kozak, ki je kot medicinec prevzel tudi dolžnost zdravljenja ranjenih borcev in prebivalcev. Proti koncu maja 1944 se je število ranjenih borcev in aktivistov povečalo. Nacisti pa so 26. maja kot povračilni ukrep zaradi napada borcev Istrskega odreda na SS oficirje pri Nasircu požgali Boko in nekaj hiš v vasi Ocizla. V naslednjih dneh je bilo ranjenih

še nekaj borcev in aktivistov, pojavljala pa so se tudi pogostejša obolenja za srbečico in druga. Zdravljenje v šotorih, ki so bili precej občutljivi za temperaturne spremembe in je vanje prodirala vlaga, ni bilo najbolj uspešno. Zato so konec maja 1944 v istrskih okrožnih vodstvih sklenili, da zgradijo v nepreglednem gozdu Bezgoje (okoli 1000 m jugozahodno od proge Kozina-Trst oziroma 1500 metrov od ceste Reka-Trst barako in vanjo namestijo ranjence in bolnike. Barake pa ni bilo mogoče takoj zgraditi, kajti gradivo zanjo je bilo treba pripeljati iz Doline in Boršta, zato so najprej tja premestili šotore. Končno je zavoljo neurtudnega prizadevanja nekaterih domačinov in predstavnikov okrožja uspelo zgraditi dobro prikrito barako z 12 ležišči in dve skrivališči za 6-8 hudo ranjenih, medtem ko je skrivališče zdravil ostalo drugod v Hrastovki.

Nova bolniška postojanka je imela dve javki: pri Rudolfu Sačincu na Beki (Ta je opravljal za bolnišnico tudi mnoga dela) in pri Vilku Kočvarju-Urbenu v Kostevcu. Hrano za bolnike in ranjence so kuhale žene po požgani Beki. Mladinke pa so jo nosile v bolnišnico. Bolnišnico je vodil tedanji študent medicine Miklavž Kozak, dolžnost stalne bolničarke je opravljal iz nemškega taborišča pobegla Mimica Ražem, pogosto pa so ji pomagale Darinka in Dragica Sancin iz Doline pri Trstu. Kristina Plešnar-Tamara iz Podgorja, Darinka Kogoj-Mira, Planinka-Vida Primožič, Jožica Korošec-Fini, Anka in druge aktivistke.

Miklavžu Kozaku je pogosto pomagal Ivan Matko, če pa je šlo za zahtevnejše posege, so klicali na pomoč dokaj izkušenega zdravnika dr. Josipa Ropotca s Kozine, dr. Chinchello iz Trsta in nekega italijanskega zdravnika iz Doline. Dolžnost sanitarnega intendanta (nabavljala zdravil) je opravljal Mirko Petaros, ki je dobival zdravila iz Trsta in Padove tudi za štab 7. korpusa in druge enote NOV in POJ.

V bolnišnici BK-1 se je zdravilo, kolikor je bilo mogoče ugotoviti iz dokumentov in izjav udeležencev (Seznama ranjencev bolnišnice osebje ni vodilo) okoli 35-50 ranjencev in bolnikov. Vendar je po imenu znanih le 18, in sicer: 5 borcev Istrskega odreda; 3 iz komande mesta Koper, 1 aktivist Rdečega križa (3. rajon iz Trsta), 3 borci VOS in VDV in 6 aktivistov iz okrožja Slovenska Istra. Nekatere laže ranjene so le pregledali, jim oskrbeli rane in jih pustili pri zanesljivih kmetih v domači oskrbi.

V dneh med 25. in 30. avgustom je okrožni odbor OF za južno Primorsko, upoštevajoč grozečo sovražno nevarnost, sklenil, da se bolnišnico ukine, ker je grozila nevarnost, da jo Nemci, ki so po 1. avgustu preiskovali teren in gradili utrdbe na prehodih iz Istre v notranjost, odkrijejo in ranjence pobijejo. Zato so v noči na 6. september borci 1. čete 1. bataljona Istrskega odreda pod poveljstvom Jožeta Štambergerja in s sodelovanjem 10 domačinov z Beke odnesli v Brkine - v bolnišnico »Zalesje« 6 ranjencev 4 ali 5 pa jih je hodilo, medtem ko je Janko Ražem ostal v domači oskrbi.

Tako je po več kot trimesečnem uspešnem delu, premagujoč najrazličnejše težave, prenehala delati BK-1. Za njeno varnost in uspešno delovanje zaslužijo največje priznanje zlasti prebivalci Beke, ki so vsi brez izjeme - vedeli za njeno lokacijo in delo ter v njem sodelovali, vendar tega ni nihče ovadil.

Zato zasluži delo te bolnišnice podobno kot bolnišnice »Zalesje« v Brkinah še posebno pozornost raziskovalcev zgodovine NOB, saj prav ta še posebej dokazuje, da so se primorski in istrski prebivalci zares enotno in junaško bojevali proti nacifašističnim okupatorjem in da med njimi na podeželju ni bilo izdajalcev.

Maks Zadnik

MDA Vipavska dolina je letos potekala prvič Led je prebit

Ko so v mladinski organizaciji in na odboru podpisnikov družbenega dogovora samoupravnega sporazuma o MDA sprejemali program akcij, sta bili številki 5.000 brigadirjev in 570.000 opravljenih norma ur okvira za udeležbo in delovni rezultat, izhodišča za programe družbenih dejavnosti na akcijah pa osnova za izvajanje popoldanskih programov v povezavi z željami in interesi brigadirjev. V vodstvu akcij pravijo, da so te kljub spremljajočim težavam in problemih (kje jih pa ni!) potekale po dogovorjenem programu: Sodelovalo je nekaj več kot 5.000 brigadirjev, ki so na manj razvitih območjih opravili s prostovoljnimi delom približno 600.000 norma delovnih ur, vrednost opravljenih del pa je nekje med 170.000.000 in 180.000.000 dinarji. Podpisniki samoupravnega sporazuma o MDA so za realizacijo programa združili 80.929.000 dinarjev.

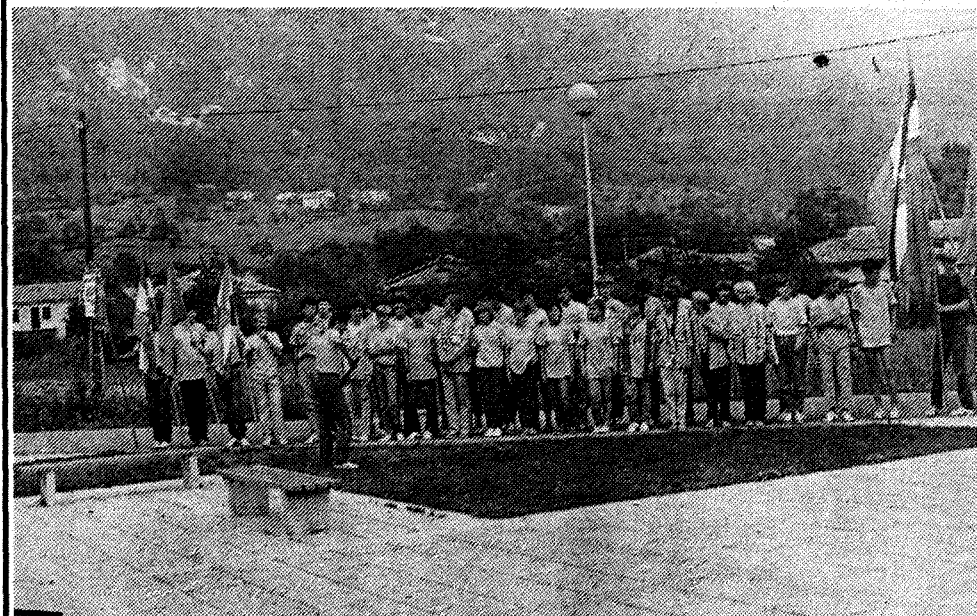
»V skladu z resolucijskimi prizadevanji za leto 1983 je bilo v programe del vključenih bistveno več del pri izboljšavi kmetijskih zemljišč,« pravi Tone Bezgovšek z RK ZSMS, »kar ena tretjina. S tem so se MDA še bolj vključile v prizadevanja za pridelavo hrane. V skladu s srednjeročnimi usmeritvami pa smo v programe MDA vključili tudi pet novih občin.«

Ena od teh je tudi letos nova akcija Vipavska dolina, ki je imela, če lahko tako rečemo, svoj sedež v Ajdovščini. V dveh izmenah so delali bri-

kretnega cilja in rezultata akcije. Pač niso imeli izkušenj z brigadirji. Potem so se sestali vsi, ki delajo pri projektu »Vipavska dolina«. Vodnogospodarko podjetje Soča iz Nove Gorice se je opogumilo in brigadirji so dobili delo: čiščenje zaraščenih bregov reke Vipave. Prvotno je bilo mišljeno čiščenje od mosta pri Uhanjah do bregovskega mosta, to je kakih šest kilometrov. Toda to je opravila že prva izmena, druga pa je potem nadaljevala delo pri novogoriški občini, tja do Dornberga. Brigade so dokazale, da je bilo odločitev pravilna. Z narejenim so celo

dobnim, pa do gostovanj. Kar trikrat jih je obiskal Andrej Valdes, v goste so sprejeli plesno skupino Tineta Rožanca in hrvaškega igralca Željka Vukmirico. »Nikogar nismo silili k nobeni interesni dejavnosti,« pravi komandant akcije, »in ker so se brigadirji kljub temu udeleževali, to kaže na nek uspeh. Največ zanimanja je bilo za tehnično kulturo; imeli smo radioamaterje, fotografe, avto-moto pa kegljaški krožek. V prvi izmeni je bilo izredno zanimanje za planinski krožek. Predvsem pa,« je poudaril moj sogovornik, »moram povedati, da so brigadirji v takšnem okolju znali živeti in je bil ves prepričan strah nekaterih, da bodo razbijali in uničevali, popolnoma odveč.«

Sicer pa se pozna,« končuje svojo misel Dragan Lukin, »da je bila akcija v Vipavski dolini prvič. Še vedno je nezaupanje med domačini, čeprav je led prebit. Sami krajanji se niso množično zveželi, so pa bili brigadirji izredno lepo sprejeti tam, kjer so delali. Da izvajamo sodelovanje z vojsko. To je bilo čudovito, ne le na športnem področju, kar je že tako ali tako razumljivo. Brigadirji

Priznanja, pohvale, trakovi akcije, udarniške značke... tudi to sodi h koncu MDA

gadirji, in sicer v 1. izmeni šest brigad z 240 brigadirji, v 2. izmeni pa pet brigad, v kate- re je bilo vključenih 192 brigadirjev. Akcija je bila zveznega značaja, to pomeni, da so z rano ob rami delali ob slovenskih brigadirjih tudi brigadirji iz drugih jugoslovanskih republik. Dve brigadi sta bili iz Slovenije, ena iz Srbije, tri s Hrvaškega, ena s Kosova, eno brigado pa so sestavljali predstavniki devetih jugoslovanskih mest - nosili so ime Pod zastavo Tita.

Kako se je sploh porodila ideja za mladinsko delovno akcijo v Vipavski dolini? O tem smo se pogovarjali s komandantom akcije Draganom Lukinom. Dragan je bil vse od začetka priprav na akcijo, tam nekje decembra, zraven. »Povod za iskanje novega delovišča za novo akcijo je bila gotovo ukinitve republiške MDA Kras,« pravi. »Začelo se je pač iskanje, kje bi našli dela, ki bi bila kar najtežje povezana s kmetijstvom. In v Vipavski dolini je menda tega veliko. Dela so se kar sama ponujala; od potrebe osnovne odvodnje do melioracije zemljišč. Izvedba pa ni bila tako enostavna. Zataknilo se je pri Kmetijski skupnosti, ki se je brigadirjev otepala, ker jim ni zaupala in ni videla pred seboj enkega kon-

dali misliti, da mehanizacija ne bo mogla dohiteti celotnega projekta okoli reke Vipave, in se bodo bregovi spet zarasli.«

Korak, ki so ga storili Vodnogospodarsko podjetje Soča in pridne brigadirske roke, ki so pridobile zaupanje, je sprožil nov plaz del. Izvajalci del Kmetijski kombinat Vipava in Splošno gradbeno podjetje Ajdovščina so sami poiskali brigadirje, naj pridejo delat. Zakaj pa ne? Po drugem tednu druge izmene so se brigadirji pojavili na Lokavškem polju in v Logu pri Ozeljanu. Z zapuščenih kmetijskih površin so čistili zarast in s tem omogočili strojem, da so lahko opravljali svoja dela. Marsikateremu kmetu se je s tem povečala obdelovalna površina.

Kako pa je bilo v samem brigadirskem naselju? »Perfektno,« pravijo brigadirji, ki so preživljali preostali del dneva, kolikor niso bili na trasi, v novem modernem dijaškem domu v Ajdovščini. Tu so res imeli vse možnosti za normalno življenje in delo, možnosti za takšno ali drugačno družbeno in interesno udejstvovanje, takšne razmere, da tudi zaradi slabega vremena ni mogla odpasti nobena prireditev. Pa jih je bilo kar nekaj; od tistih, ki so jih sami organizirali s tabornimi ognji in po-

smo bili tudi večkrat gostje doma JLA v Ajdovščini, in celo za mentorje dramskega krožka smo imeli vojake, pa na našem obrambnem dnevu so sodelovali.«

Če je akcija dobro pripravljena in vodena, potem je tudi uspešna. To spoznanje bo vodilo MDA Vipavska dolina v prihodnje in prihodnja leta. Brigadirji, ki so povedali, da se bodo razšli na svoje domove z lepimi vtisi iz lepega okolja, so še pristavili: »Občani naj sami precenijo naše delo.« Predsednik IS skupščine občine Ajdovščina pa je v odgovor dejal: »V tej strateški bitki za hrano je vaše brigadirsko delo veliko pripomoglo in ga bomo v prihodnjih letih nadaljevali, saj želimo obdelati vsak pedenjo zemljo.«

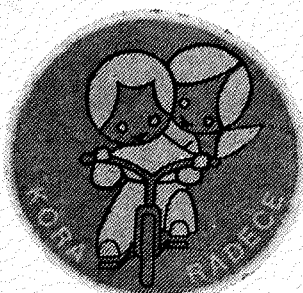
Dobrodošli v Vipavski dolini spet prihodnje leto!

Ziva Drole

Transport

TELEFON: H. C. (068) 72-321 • dir. (068) 71-030 • stan. (068) 72-962

PODJETJE ZA CESTNI
IN TOVORNI PROMET
KRŠKO

KORA RADEČE

Proizvaja otroško konfekcijo

Ponosni so na ime Janka Premrla-Vojka

Učenci osnovne šole Janko Premrl-Vojko iz Kopra radi poslušajo zgodbe o velikem borcu za svobodo, po katerem nosi ime njihova šola. Tudi Vojkovi soborci Ivan Renko, Ciril Pelicon, Tone Ferjančič-Zvonko in Vojkov brat Ciril, ki živi v Semedeli, jih večkrat obiščejo. »Ob njihovih besedah,« pravijo osnovnošolci, »krepimo ljubezen do domovine in pridobitve NOB.« Potem tudi kaj napišejo in večino prispevkov objavijo v svojem šolskem glasilu Modri val.

O svojem novinarskem krožku pa pravi Barbara Volčič: »Novinarski krožek – besedi, za katerima se skriva nov svet ljubiteljev slovenske poezije in proze. Veliko nas je mladih, ki radi sežemo po leposlovnem delu našega ustvarjalca. Veliko nas je tudi, ki radi sami ustvarjamo. Da ne bi naše drobne misli ostale v ozadju in v pozabi, marsikatera šola organizira literarne in novinarske krožke, kjer lahko mladi ustvarjalci predstavijo svoja dela in jih s pomočjo mentorjev objavijo v raznih mladinskih revijah in časopisih. Tudi na naši šoli deluje novinarski krožek. Ker mi pero hitro in z lahkoto drsi po papirju, sem tudi jaz članica, obenem pa še voditeljica krožka.

Mladi dopisniki se sestajamo ob petkih vsakih štirinajst dni. Ze celo vrsto let se zbiramo...

... Naš novinarski krožek je dosegel že lepe uspehe. Radi pišemo – ustvarjamo in z veseljem sledimo našim pesnikom in pisateljem. Zadovoljni smo, če je v kakšnem listu objavljeno naše delo.

Želimo vam še naprej veliko uspehov!

Uredništvo TV-15

Na vsakem začetku, in tako tudi na začetku šolskega leta, velja reči: Kakor kdo seje, tako bo tudi žet! (ilustracija je iz glasila Črno zlato z osnovne šole Trbovlje)

Partizanska šola v Grgarju

Obiskali smo partizansko učiteljico Karolino Doljak. Pripovedovala nam je o šoli v Grgarju med NOB. Partizanska šola v Grgarju je bila ustanovljena v decembru 1943. Redni pouk se je začel v januarju leta 1944. Bil je v takratnem vrtcu, ker je bila šolska stavba poškodovana. Tovarišica Karolina Doljak je z veseljem poučevala in izpolnila vsako nalogo. Učila je zgodovino, zemljepis, računstvo, največ pa slovenski jezik. Imeli so stare učbeni-

ke, le nekaj je bilo novih. Poučevati je bilo zelo nevarno zaradi sovražnika. S tem delom je prenehala konec junija 1944. Takrat so se Nemci zadrževali v Grgarju. Od tedaj je tovarišica Doljakova delala pri organizaciji AFŽ, poučevala pa so mlajše tovarišice.

Učencev je bilo približno 90, prostor pa je bil samo eden, zato je bil pouk dopoldne in popoldne. Dobili so tudi spricevala. Tovarišice so morale same ponje v

Spodnji Lokovec. Vedno so bile v strahu, da jih preseneti sovražnik. V času partizanske šole so učenci zbirali tudi denar. V akciji so sodelovali vsi. Vsak je prinesel po nekaj lir in jih oddal tovarišici. K tistim, ki denarja niso prinesli, so ga šle tovarišice same iskat na dom. Toda akcija zbiranja denarja ni povsem uspela, ker so Nemci prej zasedli Grgar. Tovarišice so pa le utegnile oddati denar krajevnemu odboru OF. O oddanem denarju so

dobile kratko pismo potrdilo. Tovarišice so v šoli pripovedovale učencem o partizanih in boju za svobodo, kar so učenci z zanimanjem poslušali.

Sedaj imamo v Grgarju lepo popravljeno šolsko stavbo. Učenci si želimo, da ne bi bilo več vojne nikjer na svetu. Želimo srečno živeti v naši domovini.

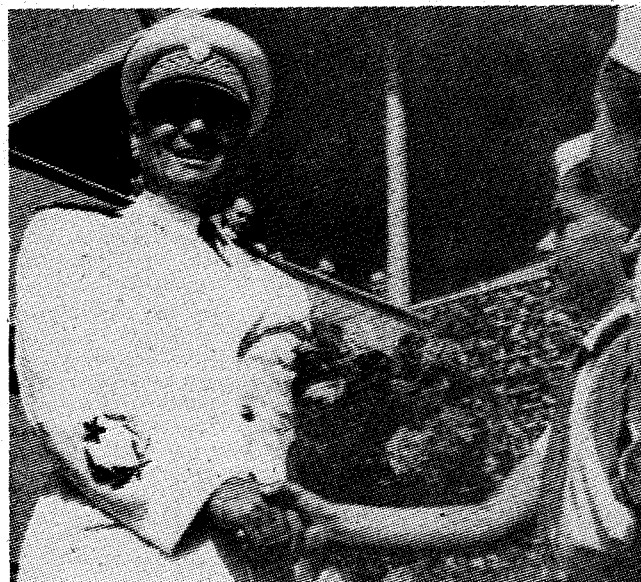
S tovarišico DOLJAKOVO so se pogovarjali DANIJE LA ŠULIGOJ, ARTI SIMČIČ, DAMJANA BREŠČAK in ALENKA MILOST, Poudruž. Grgar

Okroglica, 6. september 1953

Desettisočglava množica, zbrana z vse Primorske, navdušeno pozdravlja moža, ki stopa na s cvetjem okrašen oder. Pionir ga pozdravlja. Izroča mu cvetje. Moža takoj spoznamo: tovariš Tito. Kdo pa je pionir? Danes ve to le malokdo, čeprav gre morda vsak dan mimo njegove mehanične delavnice na Vojkovi cesti. Zato smo se odločili, da ga obiščemo in povprašamo o tem dogodku.

Tovariš Marko Tomažič nas je z veseljem sprejel. Pripovedoval nam je:

»Sošolec, ki bi moral pozdraviti tovariša Tita, je zbolel in tako so za to določili mene. Bil sem zelo navdušen, saj se v začetku še nisem zavedal, kakšna odgovornost me čaka. Vabil sem vsako popoldne. Pozdravnega govora, ki so ga napisale tovarišice na naši solkanski šoli, se še danes spominjam. Začel se je nekako takole:

LJUBLJENI NAŠ MARŠAL TITO! SPREJMI TE ŠOPEK CVETJA Z VRTOV NAŠE PRIMORSKE, KJER

SO SE BORILI NASI OČETJE IN MATERE TER PRELIVALI KRI ZA NAŠO SVOBODO...

Po dolgih dnevih vaj je prišel težko pričakovani trenutek. Obleden sem bil v belo srajco in kratke modre hlače, na glavi sem imel pionirsko kapo, okrog vratu rdečo rutto. Spominjam se, da so mi pred proslavo dali veliko čokolade. Vso sem pojedel, da bi bolj gladko govoril. Čeprav sem bil navdušen, sem našega predsednika lepo pozdravil. Poklonil sem mu šopek. Tovariš Tito mi je prisrčno stisnil roko. Ta stisk sem želel ohraniti, zato si še dolgo časa nisem umil roke. Še pred koncem proslave sem stekel k stari mami na Ajševico. Tekel sem skozi gozd, sam s svojo srečo, kakor bi se bal, da bi mi je kdo ne ukrade. Oče, mama, sošolci in učitelji so bili zadovoljni in ponosni name.

Šele, ko je človek starejši, pravzaprav dojame, kaj pomeni tak dogodek. Bil sem med prvimi slovenskimi pionirji, ki so našega Tita osebno pozdravili.

SIMON MARKIČ, 8. a. OŠ Solkan

Mladinsko gibanje ob koncu leta 1944

V tem letu je protifašistično mladinsko gibanje na Koroškem doseglo največji razmah. Organizirana je bila mladina na vsem predelu Koroške, poseljenim s slovenskim prebivalstvom. Na severu je segala organizacija mladine celo do Celovca in Djekš in do St. Vida ob Glini. V številnih vaseh, predvsem južno od Drave, je prevladoval zaupniški sistem.

Sredi leta 1944 je dobila mladinska organizacija na Koroškem svoje osrednje pokrajinsko vodstvo – oblastni komite SKOJ in pokrajinski odbor ZSM. S tem se je mladinsko gibanje na Koroškem osamosvojilo. Že prej so bila osnovna mladinska vodstva v vseh koroških okrožjih. Na terenu je prevladovala predvsem ženska mladina v starosti do 18 let; kar je bilo mladih fantov, so bili večinoma mobilizirani v nemško vojsko ali pa med partizane. Odbori ZSM in SKOJ so bili sestavljeni pretežno iz kmečke mladine, nekaj je bilo vmes delavske, v mestih in naseljih onstran Drave pa je

prevladoval sistem zaupnikov, kakor tudi v naseljih, ki niso bila strnjena in je bilo zato težje sklicevati mladino. Razmah OF in mladinskega gibanja so kakor drugod na Slovenskem tudi na Koroškem pospeševale splošne vojaške in politične razmere: napredovanje zavezniških armad, uspehi partizanske vojske, drugo zasedanje AVNOJ-a in priznanje nove Jugoslavije s strani zaveznikov, osvoboditev Beograd itd. Mladina na terenu je bila zelo aktivna. O tem pričajo razna poročila, ki so se ohranila iz tega obdobja. Mladina je razpečevala propagandni material, zbirala hrano ter obleke za partizansko vojsko, pojasnjevala prebivalstvu politične razmere, pridobivala dopustnike za odhod k partizanom, skrbela za ranjence, pletla nogavice in puloverje ter šivala obleke za partizane, zbirala orožje in strelivo: Pri tem so se tudi pionirji zelo dobro izkazali.

Adolf Ankon

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Treba se je bilo odločiti

Ko ste se spomnili poslavljali od šole in vsega, kar je z njo v zvezi, dragi naši mladi bralci in dopisniki, to slovo ni bilo za vse lahko. Ne da bi se bali počitnice; to gotovo ne! Je pa vendarle konec šolskega leta prinesel tudi skrbi. Te so zlasti razjedale osmošolce, ki so se morali odločiti, kam in kako naprej. To so življenjske odločitve. Takrat nam je Katarina Černe z osnovne šole Jože Moškrič v Ljubljani napisala tole pisemce:

»Vsak človek stoji v mladih letih pred življenjsko odločitvijo – o svojem poklicu. Ta odločitev je huda, za ene bolj, za druge manj. Težka je zato, ker se moraš odločiti o svoji poti takrat, ko se komaj zaveš, da živiš.

Tudi jaz stojim na razpotju. Dneve in dneve premišlujem, če je odločitev pravilna, če se morda nisem zmotila. Rada bi bila srečna v življenju in pol te sreče človek najde že v poklicu, ostala polovica se izoblikuje drugače.

Kadar premišlujem o sebi, se pogosto oziram v preteklost. Občutim jo tako živo, kot bi se vse zgodilo šele včeraj. Saj ni dolgo tega, ko sem prvič prestopila šolska vrata. Poleg mene je bilo še veliko otrok. Spominjam se maminega strahu, kaj bo z menoj. Ne pomagajo mi nasveti, sama se moram odločiti. To razpotje je težko, skorajda pretežko zame, a vendar bom zdržala, morala bom zdržati. V šoli nas nenehno opozarjajo na pomembnost naše odločitve. Tudi z ocenami gre letos teže. Bojim se, da tega ne bom zmogla. Povsod zahtevajo dobre ocene, jaz pa imam take, da doma jokam, a jokam le iz strahu, kaj bo potem. Kaj bo z menoj, če moj uspeh ne bo tako dober, kakor želijo drugi, najbolj pa jaz?

Že od malega sem sanjala, da bom postala učiteljica. Učila sem babico tisto, kar sem se dotlej naučila jaz. Za rojstni dan sem dobila tablo in kreda. Takrat se je začelo veselje. Pisala sem po zvezkih, sestavljala kontrolne naloge in pisala ocene v redovalnico. To je bila moja otroška želja. Zdaj se je obrnilo nekoliko drugače. Ne morem postati učiteljica, ker ne obvladam matematike. Odločila sem se za drug poklic, ki pa je bil napisan le na listu papirja. Šla bom na družboslovno smer. Če bom sprejeta, bom mirna. Kaj pa, če ne? Tega se bojim in zato bijem boj za ocene. Ocene, ki včasih niso primerne mojemu znanju. Pogosto obupujem. Živim le za šolo. Kam me bo to pripeljalo? Življenje ni tako lepo, kot mislimo. Morda bo meni v življenju mnogo težje kot nekomu, ki mu je vseeno. Morda bo tisti, ki se zdaj manj uči, bolj srečen, bolj zadovoljen. Morda. Kdo ve?

To razpotje, na katerem stojim, je težko, skorajda pretežko zame, a vendar bom zdržala; morala bom zdržati!

Toliko poti je v življenju, da ne vem, po kateri naj hodim. Vsaka pot je strma, pogosto bode in se zajeda v dušo. Če bom dovolj trdna, bom premagala te bodice in takrat bom vedela, ali je bila moja odločitev na razpotju pravilna. Če je bila, mi bo sijalo sonce. To sonce bo gredo srce in ta moja toplota bo prešla tudi na druge. Razdajala jo bom po svojih močeh, da jo bodo občutili tudi tisti, ki jih spremlja trnje.

Poletja je konec, z njim so se izmaknile tudi počitnice. Osnovnošolske, srednješolske in druge šolske klopi bodo spet polne. V kateri šolski klopi boš ti sedela, draga Katarina? Upam, da ti je uspelo zapeljati svoj čolnček v vodo, ki ti bodo prinesle polno in srečno življenje. Tisto v zadnjem stavku si tako lepo povedala!

Kaj pa drugi naši dopisniki-osmošolci? Kam ste ali pa boste vi odpluli? Oglasite se nam! In vso srečo v novem šolskem letu!

Živa

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Sprejem borcev Bračičeve brigade

OO ZZB NOV Cerknica je avgusta priredil sprejem za preživele borce Bračičeve brigade, udeležence legendarnega pohoda 14. divizije na Štajerskem.

V imenu skupščine občine in družbenopolitičnih organizacij jih je pozdravil predsednik skupščine Edo Lenarčič in med drugim dejal, da bomo v jubilejnim letu, ko slavi Bračičeva brigada 40-letnico svoje ustanovitve, v okviru praznovanja občinskega praznika 19. oktobra skupaj slovesno proslavili 24. septembra pri Gradu Snežnik na osrednji proslavi skupno z Notranjskim odredom. Na kratko je opisal tudi pot 13. SOUB Mirka Bračiča, ki ima svoj domicil v občinah Cerknica in Slovenske Konjice.

Zbranim so podelili knjigo Bračičeva brigada.

Miro Juvancič

Ob smrti Aleksandra Rankovića

Ko se je na beograjski Aleji narodnih herojev poleg vrste nekdanjih soborcev od pokojnika poslovil sekretar zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije Jovko Jokovski v imenu ZZB NOV Jugoslavije, je med drugim dejal:

»Prenašal je največje žrtve, zaprt v temnicah monarhističnih zaporov. Znatno je prispeval najprej k organiziranju in razvoju sindikalnega ter mladinskega gibanja v Beogradu in Srbiji, nato pa kot član vodilnega jedra Skoj v boju proti frakcionizmu v KPJ...

Njegova aktivnost neutrudnega političnega delavca na predvečer druge svetovne vojne, ko je kot instruktor PK KPJ in politbiroja CK organiziral in vodil številne akcije delavskega razreda v Beogradu in Srbiji, ga je uvrstila med najožje sodelavce tovariša Tita, ki je 1937. leta neposredno prevzel partijsko vodstvo v državi.

Narodnoosvobodilni boj je novo poglavje njegove partijske aktivnosti. Posebno je pomemben prispevek Aleksandra Rankovića kot organizacijskega sekretarja CK KPJ pri organiziranju in krepitvi partije v enotah NOV in POJ, prav tako pa prispevek v reševanju kadrovskega vprašanja na terenu in kasneje pri uresničevanju in gradnji oddelka za zaščito narodov ter v boju proti ostankom razrednega sovražnika in drugih protirevolucionarnih sil po vojni.

Poleg številnih najvišjih državnih in partijskih funkcij, ki jih je opravljal in vodil z velikim uspehom v povojnih letih obnove in graditve naše države, je posebno pomembna vloga Alkesandra Rankovića kot sekretarja glavnega odbora zveze borcev, kasneje pa, polnih petnajst let, kot predsednika centralnega in izvršnega odbora Centralnega odbora zveze borcev in kot predsednika zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije.

Ko je Jovko Jokovski govoril o Rankoviću, da je bil velik prispevek ter razvoju jugoslovanske borčevske organizacije, je dejal, da je velik njegov prispevek tudi k organizacijskemu ustroju ter razvijanju vrste aktivnosti v borčevske organizacije, ki je od skoraj izključno staležne organizacije prerasla v pomembno družbeno-politično organizacijo, močnega člana fronte organiziranih socialističnih sil, ki v naši družbi zavzema pomembno vlogo in avtoriteto. »Nam borem je težko,« je nadaljeval Jokovski, »da tovariš Ranković v nekem trenutku svojega življenja ni znal slediti nadaljnjim procesom demokratičnega razvoja naše socialistične samoupravne družbe, zaradi česar se je sprl s politiko ZKJ ter je prenehala njegova državna in partijska aktivnost.«

Aleksandar Ranković se je rodil 28. novembra 1909. leta v vasi Draževac pri Obrenovcu. Že s trinajstimi leti je odšel v uk in takrat tudi okusil prve grenke korače brezdomca in proletarca. Leta 1927 je postal član Skoja, istega leta tudi sekretar mestnega komiteja za Beograd in leto kasneje je bil sprejet v KPJ. Bil je večkrat zaprt in preganjan. Sodišče za zaščito države ga je 1929. leta obsodilo na šest let ječe, ki jo je prestajal deloma v Sremski Mitrovici in deloma v Lepoglavi.

Po odsluženju zapornih kazni je v Beogradu nadaljeval revolucionarno delo, postal 1937. leta sekretar PK KPJ za Srbijo in član novega politbiroja CK KPJ.

Vojna ga je uvela v Zagrebu, kjer je sodeloval na aprilski seji CK KPJ. S partijskimi nalogami se je vrnil v Beograd, nato pa vse do konca vojne opravljal odgovorne naloge kot organizacijski sekretar KPJ in član Vrhovnega štaba NOV in POJ. Julija 1945. leta je bil razglašen za narodnega heroja. Prejel je še vrsto visokih vojaških in državnih priznanj, med njimi orden junaka socialističnega dela.

Na četrtem brionskem plenumu CK ZKJ julija 1966 je bila njegova dejavnost od osmega kongresa (1964) naprej ocenjena kot protipartijska. Izhajala je iz njegovih dogmatsko-birokratskih pozicij. Bil je izključen iz partijskih vrst in upokojen.

S kolesom po poteh 9. korpusa

Iz Nove Gorice, kjer bo v nedeljo 4. septembra start prvega kolesarskega maratona 9. korpusa, sporočajo, da se je do zdaj prijavilo že več sto tekmovalcev. Tekmovalci se lahko še prijavite za

za maraton 9. korpusa pa 200 dinarjev.

Kolesarjem, ki bodo štartali v Novi Gorici, se bodo pri Godoviču pridružili borci-kolesarji, ki bodo odšli na pot iz Ljubljane. Novo ustanovljeni klub nekdanjih borcev, aktivistov-delavcev organov za notranje zadeve Maks Perc iz Ljubljane je za maraton prijavil številno ekipo.

Vse borce, ki se čutijo sposobne, da prevozijo progo maratona 9. korpusa, vabimo, da se udeležijo te prireditve in tako počastijo obletnico ustanovitve te slavne partizanske enote in obletnico priključitve Primorske k domovini. Prijavite pa se lahko na naslov: Kolesarski klub Maks Perc, Čopova 42, 61000 Ljubljana, zaradi organiziranega prevoza iz Nove Gorice v Ljubljano.

Vsi kolesarji, ki bodo uspešno prevozili progo, bodo dobili spominske značke in diplome. Borci-kolesarji pa bodo na cilju deležni še posebne pozornosti. B. K.

štart na občinski telesnokulturni skupnosti v Novi Gorici, Leninova 13. Prireditelj bo upošteval prijave z vplačano štartnino po poštni nakaznici. Zamudniki se bodo lahko prijavili tudi še uro pred štartom. Štartnina je za mali maraton 100 dinarjev,

Novo mesto 40 let po svoji prvi osvoboditvi

Novo mesto, središče Dolenjske, se te dni vneto pripravlja na slovesno počastitev 40-letnice svoje prve osvoboditve. Na čas, ko je v septembru 1943 postalo Novo mesto največje osvobodeno slovensko mesto, spominja njegove prebivalce nešteto zgodovinskih dogodkov.

V vsestranske in skrbne politične kot vojaške priprave slovenskega NOG na kapitulacijo Italije pred štirimi desetletji je bilo najaktivnejše vključeno prav središče Dolenjske. Sem sodijo pogajanja z Italijani za njihovo vdajo v Novem mestu, prevzem oblasti, ustanovitve 5 čet narodne zaščite, vkorakanje Šlandrove brigade in bataljona Gradnikove brigade 10. septembra v mesto, najširša mobilizacija moških od 17. do 50. let, posebej še železničarjev, množični miting 10. 9. 1943, na katerem so govorili Boris Kidrič, Edvard Kocbek in dr. Metod Mikuš, kulturna prireditev 11. septembra zvečer v prosvetnem domu, na kateri je med drugimi najvidnejšimi kulturnimi delavci nastopil tudi pesnik Matej Bor. Nad tisoč Novomeščanov in okoličanov je tiste dni stopilo v partizanske vrste.

V enotah NOV je bilo septembra 1943 od Novega mesta do Kočevja in Velikih Lašč približno 6000 borcev, kar je bilo desetkrat manj kot italijanskih vojakov in nekaj manj kot belo- in plavogardistov. Vsestranski, silovit vzpon v uvajanju nove oblasti in uprave, zaledne vojaške oblasti in vključevanje vseh gospodarskih sil za potrebe NOV, zavarovanje osvobojenega ozemlja, volitve za Kočevski zbor odpo-

slancev slovenskega naroda, vse to in še mnogokaj je bilo tiste dni v središču razgibanega življenja osvobojenega središča dolenjske dežele.

S skromnim zunanjim, vsebinsko pa zato nič manj pomembnim sporedom se Novomeščani in z njimi Dolenjska pripravljajo na slavlja ob 40-letnici prve osvoboditve Novega mesta. V mali dvorani muzeja NOB bodo 7. 9. ob 19. uri odprli razstavo fotografij 1. slovenske artilerijske brigade, v petek, 9. 9., pa bo ob 18.30 promenadni koncert godbe na pihala pred domom kulture. Ob 19. uri bodo v mali dvorani doma kulture predstavili knjigo Antona Stampoharja »Revolucionarno gibanje na področju 1918-1941«, pol ure kasneje pa bodo odprli prenovljeni dom kulture s priložnostnim kulturnim sporedom.

V soboto, 10. septembra, bo ob 10. uri promenadni koncert na Glavnem trgu. Zbor borcev in predstavnikov domicilnih in drugih enot NOV bo ob 10. uri pred sodiščem, od koder bodo skupaj z mladinskimi pohodnimi enotami ob 11. uri prikorakali na Glavni trg. Po predaji raporta in pozdravih bo slavnostni govor, ki ga bodo sklenili s partizanskim mitingom in kulturnim sporedom. Tovariško srečanje bo zatem na Glavnem trgu, na gostišču na Loki in v hotelu Kandija. Člani zgodovinskih krožkov osnovnih in srednjih šol bodo ob tej pomembni obletnici zbirali pričevanja borcev, ki jih bodo pred zimo izdali v posebnem zborniku.

T. G.

»...dobro piti znamo«

»Mi prav dobro piti znamo, mi pa vince ne prodamo« – nekako tako pojmujemo pri nas – mi pač to predobro znamo. Brez vsakega šolanja. Nihče ni še niti omenil kakršnega koli usmerjenega izobraževanja za našo neznansko množico »prijateljv kapljice« – »zlate« seveda. Sicer kdaj pa kdaj kdo mimogrede omeni nekaj o našem alkoholizmu, češ da je nekakšna narodna rakova rana, da izpodjeda zdrave korenine našega življa, da je čedalje več ljudi izrojenih, umsko in telesno prizadetih, slabo razvitih, nerazsodnih, za delo in napore manj sposobnih, skratka, v nevarnosti je naša prihodnost. Prav zaradi tega, ker »dobro piti znamo«. Namreč, da se uničujemo kot »junaški« pivci prav zato, ker v resnici ne znamo piti. Vsi smo »nadarjeni« samouki ali recimo samorastniki, kar pomeni, da pijemo (reče se: žlampamo) vse po vrsti, kar pač teče, in zato imamo menda tudi najbogatejšo pivsko (pijančevsko) pesništvo ali pijansko popevkarstvo. Kakor sami pravimo, smo bolj kisle, čemerne narave, nobene šale na svoj račun si ne dovolimo, dokler pač ne začnemo piti in peti. Tedaj pa izbruhne na dan naša prava, pristna narava, ne glede na pijačo (le dovolj je mora biti); oživimo, »razmahnemo« se in če je treba ali brez vzroka, kajpak, tudi mahnemo, kakor nanese, drug po drugem. Ne moti se nihče, če to »posplošuje«, namreč, da ne vidi nobenega razločka med plastmi našega milega naroda, zakaj, ko »se ga nacukajo«, »nalokajo«, »nafajhtajo«, nič kaj lepo rečeno: nažrejo, so vsi »bratci« in ni treba še ugihati, kdo je največji prašič.

Najbrž se nam zdi sreča, da si takšnih spriceval sicer navadno ne pišemo; smo zelo spodobni, ne razglašamo, da se je med nami že zdavnaj razpasel alkoholizem, ne preganjamo pijančevanja kot prastarega narodnega običaja, in, pomislite, prepovedali smo celo reklamo za alkoholne pijače! Brezalkoholne pijače prodajamo kolikor mogoče drago, »kakovostno« vino pa smo obdavčili tako, da bi ga kar največ ostalo v kletih, ker ga ne znamo izvoziti, piti pa se ga nismo imeli priložnosti naučiti. Nekateri nas žigosajo, češ da je naša pivska kultura pod psom in da nas niso prav nič naučile niti vse naše najbolj imenitne, mednarodne vinske razstave in ne najslovesnejše pokušanje vinskega pridelka vsega sveta na ljubljanski, svetovni vinski razstavi. Dolžijo nas torej, prav nas, da ne znamo piti, kakor da smo tudi v tem pogledu neke na dnu lestvice nerazvitih ljudstev, ali kar smo že! Potemtakem potrebujemo še eno izobraževalno smer in spet posebno vrsto učnega osebja (»kadre«!), učila, »sredstva«, predvsem pa bi se morala razviti splošna in strokovna, celovska razprava vse naše globoko prizadete prosvetne srenje. No, kar zadeva konferenčne prostore, lokala, vsaj teh imamo vendar nekaj in prav tam pretresajo dan za dnem vse neumnosti tega sveta. Toda pozor: pivska kultura tja nima vstopa! efes

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Glavni urednik: ZVONE KRŽIŠNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji – uredniki: ŽIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaža; BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ – naša organizacija; Lektor-redaktor: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENIČAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Miklošičeva 28/1 p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 400 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije šte. 42/I-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35